

Holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde

– en undersøgelse af socialarbejderes holdninger i
beskæftigelsesindsatsen ved anvendelse af en videovignet

Af Anja Tønder

Studienummer: 20100998

Vejleder: Dorte Caswell

Speciale på Kandidatuddannelsen i Socialt Arbejde

Aalborg Universitet – November 2012

Antal anslag: 239.962

Indholdsfortegnelse

Abstract	4
1 Del 1: Indledning – introduktion til specialets emne	6
1.1 Specialerapportens opbygning.....	7
1.2 Foreliggende viden på feltet	7
1.3 Problemformulering – med definitioner og afgrænsninger.....	9
1.3.1 Definitioner og afgrænsninger af relevans for problemformuleringen	10
1.4 Socialt arbejde på beskæftigelsesområdet som kontekst	13
1.5 Minoritetsetniske unge mænd med ikke-vestlig baggrund i nogle tal	16
2 Del 2: Videnskabsteori, metode og analysestrategi.....	18
2.1 Det videnskabsteoretiske blik	18
2.1.1 Inspiration fra socialkonstruktivismen.....	19
2.1.2 Betydningen af det socialkonstruktivistiske blik for viden og fund	21
2.2 Metodiske valg	22
2.2.1 Vignetmetoden.....	22
2.2.2 Fokusgrupper – med anvendelse af en vignet.....	25
2.2.3 Overvejelser omkring strukturering af fokusgrupper og spørgeguide	27
2.2.4 ”Valg” af informanter.....	28
2.2.5 Præsentation af jobcentercases og socialarbejdere	30
2.2.6 Betydningen af de metodiske valg.....	31
2.3 Videovignetten	33
2.3.1 Tidligere forskning om minoritetsetniske unge mænds problemstillinger	33
2.3.2 Præsentation af videovignetten – med overvejelser om vignetdesignet	37
2.4 Analysestrategi og introduktion til analysens struktur.....	40
2.4.1 Behandlingen af det empiriske datamateriale	41
2.4.2 En tematisk analyse med en perspektiverende opsamling.....	42
2.4.3 Indledende og afsluttende metoderefleksioner.....	43
2.4.4 Anvendelsen af teoretiske begreber.....	43
3 Del 3: Empirisk og metodisk analysedel	45
3.1 Indledende metoderefleksioner: Videovignettens genkendelighed og relevans	45
3.1.1 ”En nutidig samtale”	45
3.1.2 ”Han ligner bare alle de andre”	47
3.1.3 ”Hun er nok en af dem, der har 80 sager”	49
3.1.4 ”Det kunne jo sagtens være os selv”	51

3.2	Tematisk analyse: Holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger	52
3.2.1	Uddannelse eller arbejde	53
3.2.2	Forældres arbejdsmarkedstilknytning – og forventninger fra forældrene	57
3.2.3	Netværkets betydning – og fritidskulturen	62
3.2.4	Diskrimination på arbejdsmarkedet – og oplevelsen af dette	66
3.2.5	Faglige kvalifikationer – og nogle holdninger til indsats	71
3.3	Perspektiverende opsamling på den tematiske analyse.....	76
3.3.1	Hvad siger den tematiske analyse i forhold til tidligere forskning?	76
3.3.2	Perspektiver på hvordan holdningerne kommer til udtryk.....	80
3.4	Afsluttende metoderefleksioner: At opnå viden om holdninger med videovignetten	86
3.4.1	Videovignetten som igangsætter af italesættelse af holdninger	86
3.4.2	Videovignettens åbne konstruktion – at tale sig ind i og op ad videovignetten	87
3.4.3	Kombinationen af et stort fortolkningsrum og at det er en video	89
3.4.4	Nogle perspektiver på metodeanvendelsen betydning for undersøgelsens fund	90
4	Opsamling og perspektivering	92
5	Litteraturliste	95
5.1	Lovgivningsmateriale mv.	99
6	Bilag.....	100
6.1	Bilag 1: Tal fra www.jobindsats.dk	101
6.2	Bilag 2: Spørgeguide til fokusgruppeinterviews.....	103
6.3	Bilag 3: Videovignet: http://www.youtube.com/watch?v=D-TpOiONLKK	109
6.4	Bilag 4: Vignetdesign – skitse – til videovignet.....	110
6.5	Bilag 5: Oversigt over anvendte koder og kategorier	113

Abstract

This empirical and methodological thesis examines social workers' attitudes towards minority ethnic young men's problems in relation to getting an education and obtaining a job – and how it is possible to gain knowledge about these attitudes. It is based on information from four selected jobcenters.

Research has shown that fewer minority ethnic young men with a non-Western background get an education and have a stable position on the labor market compared to other groups of young people. Researchers, politicians and the media agree that this is a problem for the minority ethnic young men themselves as well as for society. The main job for a social worker at a jobcenter is to help these young men without education and work. For this reason it is interesting and essential to examine their attitudes towards this group.

Inspired by a social constructivism approach the study focuses on how the social workers' attitudes are expressed through social interaction. The study is based on using a video vignette in four focus groups with the participation of social workers. The video vignette shows a conversation between an unemployed minority ethnic young man, who terminated his education and a social worker at a jobcenter. The video vignette has an open construction to allow for different interpretations and in this way enabling the social workers to add meaning to the situations in different ways.

In a thematic analysis the study shows that the social workers articulate several problems of minority ethnic young men in relation to getting into an education or obtaining a job. These include parents' labor market attachment, different expectations of parents, the young men's skills, conditions in the network, discrimination in the labor market and the young men's experience of being discriminated. The social workers consider it as important to motivate the minority ethnic young men to take education even though they regard it as difficult for them. As there seems to be an increasing demand for knowledge-based practice it is interesting that the social workers' attitudes in a great extent mirror the research-based knowledge in the field with a few exceptions where the social workers' attitudes show some different shades.

There is a tendency that most of the attitudes are articulated from the social workers' experiences from practice. In that way, experience-based knowledge seems to be essential to the social workers' attitudes. There is also a tendency that the attitudes are most clearly expressed by the social workers who work in municipalities with a high percentage of

minority ethnic citizens and thus most experience with the group. Hence, the context is also important for what is being articulated.

At times there seems to be an aversion to label the minority ethnic young men but nevertheless there are examples that attitudes move from being labeling to making the problems invisible despite the fact that an individual approach is considered to be essential in all focus groups. In a large extent the social worker constructs their attitudes together supplementing each other and at times negotiating often arriving at consensus. In that way the attitudes have the character of something common.

The thesis has shown that it is possible to gain knowledge about social workers attitudes using a video vignette constructed to allow for different interpretations in the focus groups. The social workers found the content of the video vignette recognizable and relevant and, despite of critiques of what happens in the video vignette, some of them express to recognize themselves in similar situations. It is particularly interesting that the social workers found the video vignette recognizable and relevant despite differences in their contexts and their client groups.

Since the video vignette allow for different interpretations it has been possible to gain knowledge about what the social workers perceive as important in their assessments. The video vignette offers opportunities for the social workers articulation of attitudes in different ways. For instance, the social workers explicitly express what they imagine saying in the situations and also they interpret the body language. The video vignette seems to have a content and a construction that open up for the social workers' articulations of attitudes to minority ethnic young men's problems in relation to getting an education and obtaining a job and thereby giving access to knowledge about these attitudes. As the video vignette is also a context for what being articulated the knowledge has to be seen in connection to that.

1 Del 1: Indledning – introduktion til specialets emne

Dette er et empirisk og metodisk speciale, der har til hensigt at belyse socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde med udgangspunkt i nogle udvalgte jobcentre.

Flere forhold motiverer mit emnevalg. At undersøge holdninger til netop minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde finder jeg interessant, da det er en målgruppe, der sammenlignet med etnisk danske unge mænd – og unge i øvrigt – i mindre grad gennemfører en uddannelse og har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet (fx Danmarks Statistik, 2011). Det er således en gruppe af unge, der undertiden tilskriver sig stor opmærksomhed både forskningsmæssigt, politisk og i medierne. Her bliver det italesat som et problem, at færre gennemfører uddannelse og opnår arbejde – et problem både for de minoritetsetniske unge mænd selv og for samfundet som helhed. Det er således en målgruppe, som mange kan have en holdning til.

Socialarbejdere på jobcentrene møder minoritetsetniske unge mænd, der står uden for uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, i beskæftigelsesindsatsen. Det kan således synes både interessant og centralt at sætte fokus på disse socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, da de antageligvis må forholde sig hertil i arbejdet med at hjælpe dem videre i uddannelse og job. Har de minoritetsetniske unge mænd nogen særlige problemstillinger i forhold til dette? Er det noget, der italesættes, og i så fald hvordan? Ses der bort fra eventuelle problemstillinger, der måtte være? Synes der at være berøringsangst eller frygt for at stemple de minoritetsetniske unge mænd? Eller er der tendens til netop at gøre dette? Er der særlige forhold, der bør tænkes ind i beskæftigelsesindsatsen? Det kan tillige være interessant netop at se på socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse eller arbejde, idet der muligvis kan ligge noget, som tilhører "the universe of the undiscussed" (Bourdieu, 1977:168), fordi det betragtes som noget selvfølgeligt, som der ikke sættes spørgsmålstejn ved, eller fordi det kan være svært at italesætte. Jeg vil gå nysgerrigt og åbent ind i en empirisk belysning af specialets emne.

I tilknytning til at interessere mig for, hvad socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde er, har jeg en særskilt interesse for, hvordan jeg kan opnå adgang til viden om disse holdninger, hvilket er

grunden til, at jeg også benævner specialet som et metodisk speciale. Som jeg senere skal uddybe langt mere, har jeg valgt at anvende vignetmetoden, der er særligt velegnet til netop at undersøge holdninger og handletendenser (fx Ejrnæs & Monrad, 2012). Jeg er således også interesseret i, hvordan jeg med en specifik metodeanvendelse kan få socialarbejderne til at give udtryk for holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger.

Det er min intention, at denne interesse for både *hvad* og *hvordan* vil fremstå tydeligt gennem hele specialet. En gennemgående høj grad af vægtning af empiri og metode skal medvirke til at underbygge dette, hvorfor det både i indhold og omfang vil blive prioriteret. Dette vil skinne igennem i specialets struktur og opbygning, hvilket jeg nu vil introducere til.

1.1 Specialerapportens opbygning

Specialets del 1 vil fortsætte med at introducere til emnet ved først at rette et blik mod den foreliggende viden ved at eksemplificere, hvad andre har undersøgt omkring holdninger i socialt arbejde. Dernæst præsenteres problemformuleringen og dertil knyttede definitioner og afgrænsninger. Del 1 afsluttes med først et afsnit, der har til hensigt at skitsere konteksten for feltet socialt arbejde på beskæftigelsesområdet. Derefter følger et afsnit, der sigter mod at præcisere den gruppe, holdningerne er rettet mod – minoritetsetniske unge mænd med ikke-vestlig baggrund – ved at sætte nogle tal på med relevans for specialets emne. Del 2 omhandler videnskabsteoretiske, metodiske og analysestrategiske valg. Som allerede nævnt står det metodiske – altså hvordan jeg kan opnå adgang til viden om holdninger – også centralt i specialet, og anses som tæt knyttet sammen med, hvad holdningerne er. Det er således også i del 2, at jeg vil have et særskilt afsnit om min anvendelse af vignetmetoden. Del 3 er specialets empiriske og metodiske analysedel og den mest omfattende del. Den vil bestå af en tematisk analyse og vil derudover blive indledt og afsluttet med en række metoderefleksioner. Den valgte struktur i analysen vil blive uddybet i afsnittet omkring analysestrategi. Specialet afsluttes med en opsamling, hvori indgår nogle perspektiverende betragtninger.

Som nævnt vil jeg nu rette et blik mod den foreliggende viden på feltet vedrørende holdninger i socialt arbejde.

1.2 Foreliggende viden på feltet

Jeg indskriver mig i et forskningsfelt, hvor også andre har interesseret sig for holdninger i socialt arbejde, og dette afsnit har til hensigt at eksemplificere dette.

I en undersøgelse af Morten Ejrnæs ”Faglighed og tværfaglighed. Vilklårene for samarbejdet mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgivere” (2006) beskrives og analyseres kommunale medarbejders problemopfattelse og holdninger til, hvilken indsats der bør ydes i forhold til udsatte børn og familier. Undersøgelsen retter fokus mod disse medarbejders faglighed og mulighed for at indgå i tværfagligt samarbejde omkring dette arbejde. Vignetmetoden er her anvendt i form af en spørgeskemaundersøgelse i ti kommuner, som medarbejdere på tværs af forskellige faggrupper har besvaret ved at skulle tage stilling til en række forskellige vignetter. Undersøgelsens resultater peger blandt andet på, at ud over en række enigheder er der også store uenigheder om helt centrale spørgsmål i arbejdet med udsatte børn og familier. Derudover tyder resultater på, at der med hensyn til opfattelser, holdninger og handletendenser ikke er store forskelle *mellem* faggrupperne, men at der i forhold til en række væsentlige spørgsmål er store forskelle mellem holdninger *inden for* faggrupperne. Derved kastes blandt andet nyt lys på, hvordan faglighed og tværfaglighed anskues, og hvordan uenigheder bør legitimeres og anvendes på en frugtbar måde.

Marianne Skytte har i ”Anbringelse af etniske minoritetsbørn – om socialarbejders vurderinger og handlinger” (2002) med vignetmetoden undersøgt socialarbejders holdninger i arbejdet med udsatte børn og familier. Undersøgelsen er foretaget i form af en spørgeskemaundersøgelse i 16 kommuner. Den består af to faseopdelte vignetter, hvor navnet på barnet i de to vignetter i halvdelen af spørgeskemaerne er henholdsvis et majoritetsnavn og et minoritetsnavn – og omvendt i den anden halvdel. Cirka lige mange socialarbejdere har besvaret de to variationer af spørgeskemaet. Undersøgelsen retter fokus på, betydning af etnisk baggrund for socialarbejdernes vurderinger og handletendenser i børne-familiearbejdet. Vignetundersøgelsens væsentligste resultat var, at socialarbejdernes svar ofte var meget forskellige, men forskellene var at finde i begge respondentgrupper. Der viste sig således ikke at være signifikante forskelle i forhold til, hvorvidt barnet i vignetterne havde en etnisk minoritetsbaggrund eller ej. Etnisk baggrund havde altså generelt ikke indflydelse på socialarbejdernes vurderinger og udtryk for handletendenser i børne-familiearbejdet.

Charlotte Williams og Haluk Soydan sætter jf. artiklen ”When and How Does Ethnicity Matter? A Cross-National Study of Social Work Responses to Ethnicity in Child Protection Cases” (2005) fokus på socialarbejders holdninger til betydningen af etnisk baggrund i arbejdet med udsatte børn og familier på tværs af en række lande. Der spørges således til, hvorvidt socialarbejdere medtager etnicitet i deres vurderinger og handlinger og i så fald

hvordan. De empiriske data blev indsamlet ved spørgeskemaundersøgelser med anvendelse af vignetmetoden i udvalgte byer i Danmark, Sverige, Tyskland, Storbritannien og USA og fandt sted mellem slutningen af 1998 og 2002. Den førnævnte undersøgelse foretaget af Marianne Skytte indgår heri. På trods af variationer i besvarelsene også på tværs af landene viste der sig i store træk samme besvarelser i alle vignetternes faser uanset familiernes etniske baggrund. Flertallet af socialarbejderne tillagde således ikke etnisk baggrund særlig betydning i deres vurderinger, men besvarelsene bar mere præg af at have en individuel tilgang til de problemstillinger, der gjorde sig gældende i spørgeskemaernes vignetter.

Derudover – med det in mente at vi ikke har at gøre med deciderede holdningsundersøgelser – kommer holdninger ligeledes til at stå centralt i en del af Søren C. Winters forskning, hvor han tilskriver frontlinjemedarbejderes – og således også socialarbejderes – individuelle holdninger en væsentlig betydning i forklaringen af forskelle i deres adfærdsmønstre (fx 2002:24). Dette perspektiv sætter Winter op i mod Lipsky, der betragter frontlinjemedarbejderes arbejdsbetingelser som nogle fælles betingelser for hele frontlinjen, der medfører en række fælles adfærdsmønstre i form af nogle coping-strategier for at kunne håndtere disse arbejdsbetingelser (Lipsky, 2010). Hvor Lipsky fokuserer meget på ligheder i arbejdsvilkår og adfærdsmønstre, mener Winter, at der også må rettes fokus på forskelle, hvis man vil søge at forklare variationer i frontlinjemedarbejdernes adfærd (Winter, 2002:2). Det er således her at individuelle holdninger får en central betydning hos Winter.

Som skitseret ved ovennævnte eksempler findes der flere undersøgelser, der sætter fokus på socialarbejderes holdninger. Mens der særligt kan findes undersøgelser af socialarbejderes holdninger i arbejdet med børn og familier, er jeg ikke bekendt med, at der skulle være foretaget holdningsundersøgelser i relation til mit specialeemne, der retter fokus mod socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde. Jeg vil nu præcisere min problemformulering nærmere.

1.3 Problemformulering – med definitioner og afgrænsninger

Indledningsvist har jeg løftet sløret for, hvad jeg interesserer mig for i specialet, og dette afsnit har til hensigt først at præsentere min problemformulering for dernæst at præcisere denne med nogle centrale definitioner og afgrænsninger. Specialets omdrejningspunkt er følgende problemformulering:

Hvilke holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde kommer til udtryk hos socialarbejdere i beskæftigelsesindsatsen – og hvordan kan der opnås adgang til viden om disse holdninger?

Problemformuleringens kerne er således første del af problemformuleringen og sætter fokus på, *hvad* der kommer til udtryk i socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, det vil sige meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger, mens sidste del i tilknytning til dette sætter fokus på, *hvordan* der kan opnås adgang til viden om disse holdninger, og således afspejler den metodiske vægtning i specialet.

1.3.1 Definitioner og afgrænsninger af relevans for problemformuleringen

I tilknytning til problemformuleringen vil jeg som nævnt foretage nogle præciseringer for at definere og afgrænse, hvad jeg mener med henholdsvis begrebet holdninger, betegnelsen socialarbejdere i beskæftigelsesindsatsen samt betegnelsen minoritetsetniske unge mænd.

Holdninger

Jeg har allerede anvendt begrebet holdninger en række gange, og jeg vil her give nogle perspektiver på, hvordan holdninger kan defineres, og hvordan jeg vil anvende holdningsbegrebet. Specialets fokus er som bekendt socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, og således hvordan de opfatter og vurderer disse problemstillinger. Holdninger kan siges at være dispositioner, som medfører en tilbøjelighed til at opfatte fænomener på bestemte måder, til at tænke, føle og ville handle på bestemte måder, og retter sig altid mod et objekt (Ejrnæs & Monrad, 2012:24). Definitioner af holdningsbegrebet befinder sig mellem to yderpunkter, hvor holdninger i den ene ende ses som noget indlært i hukommelsen, der er stabilt, og som kan genkaldes, og i den anden ende noget situationelt, der er konstrueret og ad hoc-præget (Olsen, 2008:20ff). Holdninger kan således siges at befinde sig i et spektrum mellem at være preformed eller performed (ibid, 2008:37). Jeg ser her holdninger som liggende et sted inde i dette spektrum, hvor nogle holdninger kan være mere stabile og andre mere situationelle, men det er sjældent, at holdninger befinder helt ude i yderpositionerne. Det vil sige, at holdninger sjældent er fuldstændigt uforanderlige og upåvirkelige, men ligeledes sjældent fuldstændigt konstruerede og opfundne til lejligheden. Jeg ser derimod i høj grad

holdninger som socialt konstruerede og således mere som noget fælles end noget individuelt betonet. Dette vil jeg sætte mere fokus på i del 2.

Holdninger kan endvidere have forskellige kendetegn. For eksempel kan holdninger være stærke eller svage og have karakter af at være generel eller specifik (ibid, 2008:40ff). Derudover er det ret udbredt at se holdninger som indeholdende en kognitiv, en emotionel og en konativ komponent (fx Katzenelson, 1994:155-156; Olsen, 2008:20ff; Ejrnæs & Monrad, 2012:25-26). Holdninger kan indeholde alle tre komponenter samtidig og andre gange færre, og der kan ligeledes være forskellig dominans mellem komponenterne i holdningerne (fx Katzenelson, 1994:155f). Denne opdeling kan i specialet tjene det formål at skærpe mit analytiske blik i forhold til de holdninger, der kommer til udtryk hos socialarbejderne. Jeg vil senere henvise til holdningskomponenterne med betegnelserne viden, følelse og handleforestillinger.

Holdningerne i specialet er rettet mod minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde og således socialarbejdernes italesættelse af disse. Af pladshensyn og læsevenlighed vil jeg jævnligt blot benævne dem som minoritetsetniske unge mænds problemstillinger – underforstået at der hele tiden menes i relation til at komme i arbejde og uddannelse.

Socialarbejdere i beskæftigelsesindsatsen

Jeg har valgt at anvende betegnelsen socialarbejdere velvidende, at de medarbejdere, der arbejder med de minoritetsetniske unge mænd i jobcentrene, kan have forskellige uddannelsesmæssige baggrunde. Der vil således være tale om en blandet medarbejdergruppe, hvor nogle har en socialfaglig uddannelsesbaggrund som socialrådgiver, og nogle har helt andre uddannelsesbaggrunde, og ligeledes vil deres erfaring med målgruppen have forskellig karakter. Der kunne også anvendes betegnelser som beskæftigelsesmedarbejder eller frontlinjemedarbejder som fællesbetegnelse. Det væsentlige er, at der er tale om medarbejdere i jobcentre, der arbejder med at hjælpe minoritetsetniske unge mænd i uddannelse og arbejde. Det vil sige, at de arbejder samme sted i den velfærdsstatslige ramme – med beskæftigelsesindsatsen efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.¹ Ud over forskelle omhandlende uddannelse og arbejdserfaringer kan der også være forskelle mellem socialarbejderne, hvad angår de specifikke målgrupper, de arbejder med, såsom

¹ Kilde: Lov om en Aktiv beskæftigelsesindsats: LBK nr. 706 af 28/06/2012.

aldersgrupper, matchgrupper og andre lovgivningsmæssige afgrænsninger. Specialets fokus er som tidligere nævnt indholdet i socialarbejdernes holdninger og ikke decideret på at foretage komparationer i forhold til forskelle som de nævnte eller søge at forklare disse. Jeg vil dog have blik for forskellene og kommentere på det, hvis der viser sig noget interessant og vigtigt i relation til dette.

Minoritetsetniske unge mænd

Betegnelsen minoritetsetniske unge mænd er valgt blandt en række mulige betegnelser af målgruppen, som også kunne betegnes eksempelvis unge mænd med anden etnisk baggrund end dansk eller nydanske unge mænd. I forhold til betegnelserne kan der diskuteres, hvor korrekte betegnelser det er, og hvorvidt man med betegnelserne risikerer en diskriminering eller stigmatisering af gruppen. De unge mænd, som jeg vil undersøge holdninger til, er enten født i Danmark eller kommet hertil som barn eller ung og således opvokset i Danmark. I bund og grund er de jo danskere – eller hvad man kunne betegne unge danske mænd med en minoritetsbaggrund. Betegnelsen minoritetsetniske unge mænd er valgt, da den efter min vurdering er forholdsvis neutral. Jeg vil i visse tilfælde tillige omtale de minoritetsetniske unge mænd som målgruppen primært for den sproglige variations skyld. Det er imidlertid vigtigt at bemærke, at jeg på ingen måde ser minoritetsetniske unge mænd som en homogen gruppe. Tværtimod er det en gennemgående tendens i den tidligere forskning omkring minoritetsetniske unge mænd, at de anses som en meget uhomogen gruppe, og mange klarer sig rigtigt godt i uddannelsesmæssig sammenhæng, på arbejdsmarkedet såvel som i samfundslivet i øvrigt. Udgivelsen ”I Danmark er jeg født...” giver eksempelvis et perspektiv på dette ved at lade netop disse unge komme til orde (Mikkelsen et al., 2010).

Når jeg i specialet taler om minoritetsetniske unge mænd, som socialarbejdere har kontakt med i beskæftigelsesindsatsen, er der tale om unge, som endnu ikke har fundet fodfæste i forhold til uddannelse eller arbejdsmarkedet, og som er ledige på kontanthjælp eller dagpenge. Jeg har således valgt at fokusere på de minoritetsetniske unge mænd, der er omfattet af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats. På denne måde afgrænses målgruppen, idet jeg udelukker personer, der er omfattet af lov om integration af udlændinge i Danmark, der som nytilkomne til Danmark kan have andre problemstillinger, hvorfor holdninger til denne gruppe antages at kunne være anderledes. Aldersmæssigt ser jeg på gruppen under 30 år, da der dels er lovgivningsmæssige krav og beskæftigelsespolitiske initiativer, der skiller ved en

alder på enten 25 eller 30 år, og da denne skillelinje også ofte er tænkt ind i jobcentrenes måde at organisere deres indsats på.

Minoritetsetniske unge mænd dækker i specialet både over unge med minoritetsbaggrund, der er efterkommere, det vil sige, de er født i Danmark, og ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark (Danmarks Statistik, 2011), men også unge, der er kommet til Danmark som barn eller ung, og som går under betegnelsen indvandrere, idet de er født i udlandet, og ingen af forældrene er både danske statsborgere og født i Danmark (ibid.). Min begrundelse herfor er, at de hører under samme regler efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, og jeg antager ligeledes, at der ikke skelnes væsentligt i forhold til dette i socialarbejdernes arbejde med dem. Ligeledes foretager jeg heller ikke en adskillelse mellem, hvorvidt de unge er børn af flygtninge eller indvandrere. Trods de forskelle der måtte være, formoder jeg, at holdningerne i vid udstrækning er de samme til disse unge. Jeg vil naturligvis gå ind med en åbenhed i forhold til, hvis noget andet viser sig at være tilfældet.

Derudover er det væsentligt at præcisere, at jeg ser på holdninger til minoritetsetniske unge mænd med ikke-vestlig² baggrund, da de – som jeg i afsnit 1.5 vil eksemplificere – sammenlignet med unge med dansk eller vestlig baggrund skiller sig ud statistisk set i forhold til at gennemføre en uddannelse og have en stabil arbejdsmarkedstilknytning, hvorfor jeg finder det særligt interessant at se på holdninger til netop denne gruppe. Af pladshensyn vil jeg imidlertid som oftest blot betegne dem minoritetsetniske unge mænd.

Jeg vil nu give et indblik i den del af socialarbejdernes kontekst, der kan betegnes socialt arbejde på beskæftigelsesområdet, og ligeledes ganske kort hvordan udviklingen har været på dette felt.

1.4 Socialt arbejde på beskæftigelsesområdet som kontekst

Når jeg i det følgende sætter fokus på konteksten socialt arbejde på beskæftigelsesområdet, er det indledningsvist vigtigt at bemærke, at jeg ikke ser socialt arbejde som en fast størrelse. Socialt arbejde kan siges at blive konstrueret i et samspil mellem forskellige grupper på forskellige arenaer, det værende sig politiske, organisatoriske og ikke mindst det, der foregår mellem socialarbejdere og klienter, og opfattelserne af, hvad der er socialt arbejde, kan

² Vestlige lande er alle EU-lande plus Andorra, Island, Liechtenstein, Monaco, Norge, San Marino, Schweiz, Vatikanstaten, Canada, USA, Australien og New Zealand – ikke-vestlige lande er alle øvrige lande (Danmarks Statistik, 2011).

ligeledes være forskellige (Payne, 2006:20, 34). Socialt arbejde kan siges at være under konstant forandring og ligeledes afhængig af både tid og rum.

Socialt arbejde på beskæftigelsesområdet er ingen undtagelse, tværtimod er det et område med vedvarende politisk bevågenhed. Gennem de senere år har en række forandringer fundet sted, ikke mindst er der sket en forskydning fra welfare til workfare (fx Torfing, 2004:24). Fra først og fremmest at lægge vægt på rettighedsbaserede forsørgelsesydelse er tendensen i stigende grad en vægtlægning på ret og pligt til deltagelse i tilbud, og at den arbejdsløse hurtigst muligt skal gøres i stand til at vende tilbage til arbejdsmarkedet (ibid., 2004:25, 29). Socialpolitikken har gradvist fået en drejning hen i mod den aktive arbejdsmarkedspolitik, der kendetegner beskæftigelsesområdet i dag. Dette er sket via flere reformer, hvor særligt ”Flere i arbejde” reformen fra 2002 førte en række ændringer med sig mod en harmonisering af indsatsen for kontanthjælps- og dagpengemodtagere ved hjælp af eksempelvis forskellige regler, procedurer og redskaber, der skulle medvirke til at standardisere de to systemer (Bredgaard et al., 2011:17).

Etableringen af jobcentre i 2007 har endvidere medført ændringer for socialt arbejde på beskæftigelsesområdet, idet der skete et fokusskifte, hvor jobcentre alene skulle koncentrere sig om beskæftigelsesindsatsen (ibid., 2011:10). Administrationen og udbetalingen af forsørgelsesydelse og også den sociale indsats blev således adskilt fra beskæftigelsesindsatsen. Det sociale arbejde, hvor helhedssynet altid har stået stærkt, kan således siges at være blevet udfordret i forhold til mulighederne for at give en helhedsorienteret indsats.

Kendetegnende for socialt arbejde på beskæftigelsesområdet i dag kan siges at være en stram styring, hvor der blandt andet skal ske en matchkategorisering af alle ledige, der er tidsfrister for rettidige samtaler og aktivering, og refusionsregler der skal tilskynde til overholdelse af dette, og der sker derudover en benchmarking af jobcentrenes indsatser og resultater (ibid., 2011:83). Indsatsen bygger dog også på socialarbejdernes skøn og vurderinger (ibid., 2011:84). På denne måde har socialarbejderne fortsat et vist råderum, hvor holdninger også må antages at have betydning for opfattelsen af problemstillinger og indsatsen over for disse.

I forhold til specifikt unge ledige er der ligeledes sket forandringer de senere år, hvor eksempelvis ”Ungeaftalen” fra 2009³ indeholdt politiske initiativer med henblik på blandt andet at øge virksomhedsrettet aktivering til unge under 30 år. Særligt for unge under 25 år er også reglerne om at give uddannelsespålæg til uddannelsesegnede uden forsørgerpligt. Der er i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats desuden en række regler gældende for unge under 30 år som eksempelvis ret og pligt til første tilbud efter 13 ugers ledighed og mulighed for mentorstøtte også ved start af uddannelse. Der er således et politisk fokus på at få de unge hurtigt i gang med uddannelse eller arbejde reguleret i lov om en aktiv beskæftigelsesindsats.

Beskæftigelsesindsatsen over for unge er i jobcentrene organiseret forskelligt, men det ses ofte, at ungeindsatsen ligger i en særlig enhed delt op i forhold til lovgivningen, hvor målgruppen er op til 25-årige eller op til 30-årige i enten alle eller enkelte matchkategorier. Beskæftigelsesindsatsen i forhold til minoritetsetniske unge på kontanthjælp eller dagpenge ligger typisk i disse enheder men kan afhængig af organisering være spredt ud på flere forskellige enheder (Ipsen & Jakobsen, 2009).

Som ovenstående giver indtryk af, er konteksten for socialt arbejde på beskæftigelsesområdet således kendetegnet ved en række rammer og betingelser, der er under løbende forandring. Det sociale arbejde må forholde sig til og tilpasse sig forandringer og strukturer men bidrager også selv reflektivt og med sin praksis til at konstruere den virkelighed, den befinder sig i (Nissen et al., 2007:11). Socialarbejdernes holdninger må på denne måde også antages at have en central betydning. Et kendskab til rammer og betingelser i socialarbejdernes arbejde kan være nyttigt i undersøgelsen af holdninger. Dette fordi at andre forhold end holdninger kan have indvirkning på, hvordan man reagerer, hvilket eksempelvis kan være, hvilke muligheder, man har til rådighed (Ejrnæs & Monrad, 2012:24-25). Socialarbejdernes praksis kan siges at være kendetegnet ved et handlerum, hvor noget begrænser og noget muliggør, og socialarbejderne kan udfylde dette handlerum på forskellige måder (Caswell, 2005:16). I undersøgelsen af socialarbejdernes holdninger er det væsentligt at have dette for øje i forhold til, hvordan holdningerne kommer til udtryk, hvilket i særlig grad kan siges at gælde, når holdningerne kommer til udtryk som handleforestillinger.

³ Kilde: Ungeaftalen 2009

For at give et billede af den gruppe, som socialarbejdernes holdninger retter sig mod, vil jeg i følgende afsnit sætte nogle tal på minoritetsetniske unge mænd af relevans for specialets emne.

1.5 Minoritetsetniske unge mænd med ikke-vestlig baggrund i nogle tal

Som tidligere nævnt finder jeg det interessant netop at se på socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, idet det er en gruppe, der sammenlignet med andre grupper af unge i mindre grad gennemfører uddannelse og har en svagere arbejdsmarkedstilknytning. For at give et billede af de minoritetsetniske unge mænds uddannelsesmæssige situation, peges der eksempelvis på, at der blandt 30-årige ikke-vestlige efterkommere⁴ i 2011 var 44 % af mændene og 61 % af kvinderne, som havde afsluttet en erhvervskompetencegivende uddannelse, hvor tallene blandt 30-årige mænd og kvinder med dansk oprindelse var henholdsvis 73 % og 79 % (Danmarks Statistik, 2011). Dertil kommer, at unge med etnisk minoritetsbaggrund eksempelvis har et markant højere frafald på ungdomsuddannelserne sammenlignet med etnisk danske unge, og de har flere påbegyndte og afbrudte uddannelsesforløb (Ipsen & Jakobsen, 2009).

I forhold til de minoritetsetniske mænds arbejdsmarkedstilknytning var beskæftigelsesfrekvensen i 2010 for henholdsvis 16-24-årige og 25-29-årige indvandrere fra ikke-vestlige lande på 48 % og 58 %, hvor efterkommere fra ikke-vestlige lande i samme aldersgrupper lå på 49 % og 66 % i sammenligning med unge med dansk oprindelse, hvor beskæftigelsesfrekvensen i begge aldersgrupper var højere henholdsvis 58 % og 76 % (Danmarks Statistik, 2011).

Minoritetsetniske unge mænd synes således at være i en mere udsat position, både hvad angår at gennemføre en uddannelse samt i forhold til at begå sig på arbejdsmarkedet. Tal fra Danmarks Statistik peger videre på, at en dansk erhvervskompetencegivende uddannelse øger sandsynligheden for at være i beskæftigelse for alle herkomstgrupper (ibid.).

Som før nævnt er interessen i specialet holdninger til de minoritetsetniske unge mænd, som jobcentrene kommer i kontakt med. For at sætte nogle tal på dette, var der i 2011 – set på antal personer – 6.048 indvandrere⁵ og 2.616 efterkommere fra ikke-vestlige lande i

⁴ Betegnelsen efterkommere anvendes her med baggrund i en sådan opdeling hos Danmarks Statistik.

⁵ I forhold til gruppen af indvandrere fra ikke-vestlige lande i aldersgruppen 16-29 år skal der imidlertid tages det forbehold, at ankomsttidspunkt og opholdsgrundlag ikke indgår som parametre. De har dog været i Danmark så længe, at de lever op til betingelserne for at modtage hhv. kontanthjælp og dagpenge.

aldersgruppen 16-29 år på kontanthjælp på landsplan, hvor tallet for samme grupper på dagpenge lå på henholdsvis 2.754 og 1.207 (kilde: www.jobindsats.dk – se bilag 1).

Ovenstående tal synes måske ikke voldsomme. I forhold til tallene skal der for det første tages i betragtning, at gruppen af efterkommere er en forholdsvis ung gruppe, der er hastigt voksende. Hvor de 20-29-årige udgør 14 % af gruppen, udgør de 10-19-årige 38 % og de 0-9-årige 42 % af gruppen (Danmarks Statistik, 2011). For det andet er tallene set på landsplan – her udgjorde indvandrere og efterkommere den 1. januar 2011 samlet set 10,1 % af befolkningen. Andelen af indvandrere og efterkommere varierer imidlertid, når der ses på fordelingen i de enkelte regioner og kommuner, hvor der er en tendens til, at der er en højere andel i nærheden af større byer. I Region Hovedstaden udgør indvandrere og efterkommere 15,8 % af befolkningen, der er klart den højeste andel blandt regionerne. Inden for Region Hovedstaden er der ligeledes stor variation mellem kommunerne. Flere af kommunerne, særligt København og Københavns vestegn, har en særdeles høj andel, helt op til 32,7 % (ibid). Der vil således være store forskelle blandt jobcentrene i forhold til, hvor meget gruppen af minoritetsetniske unge mænd ”fylder”. Jeg vil i afsnit 2.2.4 komme nærmere ind på valg af jobcentercases i min undersøgelse.

Som nævnt er gruppen af minoritetsetniske unge mænd, som jobcentrene kommer i kontakt med, en sammensat gruppe med forskellige problemstillinger (Ipsen & Jakobsen, 2009). Jeg vil komme ind på, hvad tidligere forskning peger på af centrale problemstillinger hos målgruppen, i afsnit 2.3.1 i forbindelse med konstruktionen af vignetten.

Efter at have introduceret til specialets emne og søgt at foretage en række centrale præciseringer og afgrænsninger og vil jeg nu gå videre til del 2, der omhandler mine videnskabsteoretiske, metodiske og analysestrategiske valg, som udgør et væsentligt fundament i specialet.

2 Del 2: Videnskabsteori, metode og analysestrategi

I del 2 vil jeg redegøre for mit videnskabsteoretiske, metodiske og analysestrategiske ståsted i specialet, der skal hjælpe mig til at give retning og skabe blik for det, jeg gerne vil undersøge. Derudover er det helt centralt, at det skal medvirke til en gennemsigtighed for at give andre mulighed for at forholde sig til mit ståsted, min tilgang og ikke mindst mine fund.

Først sætter jeg fokus på min videnskabsteoretiske positionering for dernæst at redegøre for min metodiske tilgang i specialet. At det er et empirisk og metodisk speciale, hvor det også står centralt, hvordan jeg kan opnå adgang til viden om socialarbejdernes holdninger, afspejles ligeledes i, at metodeafsnittene vil have et vist omfang. Derfor vil vignetten også have et afsnit for sig, hvor jeg vil redegøre for vidensgrundlaget bag og ikke mindst præsentere den sammen med overvejelser omkring konstruktionen af vignetdesignet. Del 2 afsluttes med et afsnit omkring analysestrategi og således også analysens struktur.

Indledningsvist er det vigtigt at bemærke, at jeg indskriver mig i feltet med en viden fra min baggrund som socialrådgiver med erfaring fra beskæftigelsesområdet samt nuværende job i et konsulentfirma, hvor jeg fortsat arbejder med beskæftigelsesområdet som omdrejningspunkt. Dette vil jeg have med mig og være opmærksom på betydningen af gennem hele undersøgelsen. Min erfaring omfatter imidlertid først og fremmest andre målgrupper end minoritetsetniske unge mænd, hvorfor min primære antagelse er, at minoritetsetniske unge mænd er en målgruppe, som mange kan have en holdning til, som jeg tidligere har været inde på. Socialarbejdernes holdninger til målgruppens problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde antages imidlertid at kunne gå mange veje, som også skitseret indledningsvist, og jeg går åbent og nysgerrigt ind i undersøgelsen af dette. Man kan sige, at jeg hverken kan eller har til hensigt at gå neutralt ind i emnet men vil derimod benytte min viden konstruktivt som en del af det vidensgrundlag, jeg kan bygge ovenpå.

2.1 Det videnskabsteoretiske blik

Dette afsnit har til hensigt at redegøre for det valgte videnskabsteoretiske blik i specialet, som har betydning for mit fokus, for det jeg kan se og ikke kan se, og for mine fremgangsmåder, som vil blive uddybet nærmere i metodeafsnittene. I forhold til dette er en central del også at redegøre for mit videnskabsteoretiske blik's betydning for den viden, jeg kommer frem til i undersøgelsen.

2.1.1 Inspiration fra socialkonstruktivismen

Som tidligere redegjort for ser jeg i høj grad socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger som socialt konstruerede og således mere som noget fælles end noget individuelt. Jeg ser holdningerne som foranderlige størrelser, hvor konteksten også har betydning, og altså den tid og det rum, holdningerne kommer til udtryk i. Jeg lader mig således inspirere af socialkonstruktivismen, som peger på, at samfundsmæssige fænomener ikke er evige og uforanderlige men tilblevet via historiske og sociale processer (Rasborg, 2004:349). Socialkonstruktivismen har som et helt grundlæggende udgangspunkt, at virkeligheden er et socialt konstrueret fænomen (Esmark et al., 2005:16).

Jeg er velvidende om, at der findes forskellige varianter af socialkonstruktivisme og ikke én veldefineret og sammenhængende videnskabsteoretisk opfattelse, hvorfor flere også hælder til at tale om socialkonstruktivismer i flertal (fx Rasborg, 2004:350; Hansen & Sehested, 2003:8). Der findes således forskellige socialkonstruktivistiske positioner og praksisser i mere radikale eller mere moderate udgaver. Jeg har ikke til hensigt at opridse de forskellige varianter men derimod præcisere min egen positionering.

I forhold til diskussioner om ontologi og epistemologi siges der, at socialkonstruktivismens udgangspunkt er, at diskussionerne bliver fanget i en dualisme mellem objektivisme og subjektivisme – om hvorvidt virkeligheden og viden er objektive eller subjektive størrelse – hvorfor der også skal tænkes en social virkelighed ind, der består af relationelt produceret mening (Esmark et al., 2005:16-19). I tråd med dette afviser jeg hverken, at objekter eller subjekter eksisterer i sig selv, men min interesse går på at undersøge den mening, der konstrueres og kan opnås i det sociale domæne (ibid.). Med andre ord benægter jeg ikke eksistensen af en virkelighed uden for bevidstheden om den, men den tager kun tager form og bliver til virkelighed ved at blive indskrevet i specifikke meningshorisonter (Hansen & Sehested, 2003:21). Det sociale er altså grundlag for viden og erkendelse, hvor jeg i særlig grad ser opfattelsen af virkeligheden som noget, der er konstrueret. Den viden, som jeg får adgang til i specialet, er altså socialt konstrueret, og kan ikke afspejle det, jeg undersøger, på en objektiv måde (Sahlin, 2004:114).

Det, at viden og erkendelse ikke er en direkte afspejling af virkeligheden, hænger ligeledes sammen med, at der altid sker en fortolkning af virkeligheden (Rasborg, 2004:351). På denne måde er jeg også med til at konstruere. Den viden, jeg kommer frem til, kan således siges at være konstrueret fra en bestemt position, hvori ligger, at den altid ville kunne se anderledes ud

fra en anden position (Hansen & Sehested, 2003:11). Der søges således hverken mod objektiv viden eller nogen sandhed.

Med dette blik for undersøgelsen ser jeg på, hvordan socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger konstrueres, for at komme nærmere en forståelse af socialarbejdernes holdninger ved, at de italesættes gennem social interaktion med vignetten som udgangspunkt. Den sociale interaktion bliver grundlaget for mening og viden, og samtidig har jeg blik for den kontekst, det udspiller sig i.

Forholdet mellem struktur og aktør ser jeg ikke som et årsags-virknings-forhold, men med min socialkonstruktivistiske positionering ser jeg på den sociale virkelighed som et forhold mellem muliggørende og begrænsende strukturer og reflektive subjekter, som både kan undvige og ændre strukturer (Esmark et al., 2005:10-11). Som jeg har tidligere har skitseret er socialt arbejde på beskæftigelsesområdet et felt med stor bevågenhed og en på flere måder stram styring. Dette er en del af socialarbejdernes kontekst, og kan have betydning for – men er ikke determinerende for – hvordan holdningerne til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger kommer til udtryk. Konteksten er ikke et selvstændigt analyseområde i specialet men vil blive introduceret og kommenteret på, hvis der viser sig noget interessant i relation hertil.

Sproget får betydning på den måde, at det har betydning for, hvad vi er i stand til at tænke (Rasborg, 2004:351). Det er således gennem sproget, at vi kan erkende noget. Sproget kan siges at være en væsentlig måde, hvorpå mening dannes gennem interaktion (Esmark et al., 2005:20). Jeg har ikke til hensigt at foretage en analyse af sproget men vil gå ind med en sproglig opmærksomhed i forhold til, hvordan socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk gennem sproget. Dette også i forhold til hvad socialarbejderne trækker på i deres opfattelse af minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, hvilket kunne være forskellige vidensformer, forskellige tilgængelige diskurser eller noget relateret til konteksten.

Selvom jeg ikke går ind i undersøgelsen med et decideret kritisk sigte, kan et kritisk element rummes i socialkonstruktivismen ved at have blik for, hvad der eventuelt bliver taget for givet og opfattes som selvfølgeligt (Sahlin, 2004:122). I relation til mit problemfelt kunne det være selvfølgelige opfattelser af minoritetsetniske unge mænds problemstillinger og situation i forhold til at komme i uddannelse og arbejde, og hvordan man i forhold til dette arbejder med målgruppen i beskæftigelsesindsatsen. Sådanne opfattelser kan eksempelvis fremkomme i

form af tilgængelige diskurser, der ligeledes er socialt konstruerede, men som fremstår som noget selvfølgeligt og naturligt og således ikke bliver gjort til genstand for refleksion.

Ud over at jeg med min viden og erfaring hverken kan eller agter at gå neutralt til undersøgelsen, er det i forhold til neutralitet også vigtigt at nævne, at i konstruktionen af vignetten er det også nødvendigt at tænke forhold ind, som det forventes, at socialarbejderne lægger vægt på i deres holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. Et vigtigt vidensgrundlag til konstruktion af vignetten er ligeledes forskningsfeltet omhandlende minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til uddannelse og arbejde. Dette er aktivt tænkt ind i vignetten i form af forskellige forhold, som det kan være centralt at have en holdning til, hvilket jeg vil uddybe i afsnit 2.3. Det vil således sige, at alene det at anvende en vignette med et indhold, der er konstrueret på en bestemt måde, medvirker til, at jeg ikke går neutralt til værks i undersøgelsen, men jeg går ind med et åbent og nysgerrigt blik for, hvad der kommer til udtryk.

Som allerede eksemplificeret har valg af videnskabsteoretisk positionering betydning for den viden, jeg kommer frem til i undersøgelsen, hvilket jeg nu vil gå nærmere ind i.

2.1.2 Betydningen af det socialkonstruktivistiske blik for viden og fund

Som jeg har søgt at redegøre for, giver inspirationen fra socialkonstruktivismen et meningsfuldt blik for undersøgelsen af socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, som de kommer til udtryk og bliver givet mening socialt. Et sådant blik har naturligvis betydning for den viden, jeg kommer frem til.

Som jeg allerede har berørt, vil den viden, jeg når frem til med den valgte videnskabsteoretiske position, ikke tegne et entydigt og objektivt billede af virkeligheden. Den viden og de fund, jeg kommer frem til i undersøgelsen, vil være en konstruktion foretaget med udgangspunkt i en vignette og inden for en given kontekst, hvor tid og rum også har betydning for, hvad der bliver italesat gennem socialarbejderens interaktion. Jeg hverken kan eller har til hensigt at sige noget om, hvordan socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger generelt er, men holdningerne skal ses i lyset af den sammenhæng, de er konstrueret i. Dertil kommer, at der også fra min side finder en fortolkning sted.

Således vil den viden, jeg kommer frem til, også af flere grunde være foranderlig. I og med at viden om socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænd er socialt

konstruerede, ville det også kunne se anderledes ud fra andre positioner, andre steder og på et andet tidspunkt. Det betyder ikke, at denne viden bliver ligegyldig, men at den ikke kan ses løsrevet fra de kontekster og positioner, som den er konstrueret ud fra. Som tidligere nævnt vil det ligeledes kunne se anderledes ud fra en anden position, i og med at jeg ud fra min position fortolker på det, jeg ser, og dermed medvirker til, at der sker en konstruktion.

Endvidere betyder det, at jeg har anvendt en vignet, at konstruktionen af viden er fremkommet i en særlig sammenhæng, hvor vignetten ligeledes medvirker til at danne en kontekst og en ramme for, hvad der bliver italesat gennem social interaktion. Socialarbejdernes holdninger kommer således til udtryk i et særligt rum, og de udtaler sig på denne måde ikke fuldstændigt frit. Den viden, jeg får adgang til, kan således ikke ses løsrevet fra vignetten.

Med alle de ovenfor nævnte forhold taget i betragtning, vil jeg imidlertid ikke udelukke, at der i den viden, jeg kommer frem til, kan fremkomme noget interessant, der eventuelt kan række ud over min undersøgelse. Dette kunne enten være noget i indholdet af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, eller i hvordan der kan opnås adgang til disse holdninger. I lyset af den udførte konstruktion vil jeg naturligvis have blik for dette.

Som tidligere nævnt står metode og empiri centralt i specialet i belysningen af, hvilke holdninger der kommer til udtryk hos socialarbejderne til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, og hvordan der kan opnås adgang til viden om disse holdninger, hvilket jeg nu vil sætte fokus på.

2.2 Metodiske valg

I dette afsnit vil jeg redegøre for mine metodiske valg i specialet, hvor anvendelsen af vignetmetoden og fokusgrupper er de bærende elementer. Jeg vil ligeledes komme med nogle overvejelser i forhold til den anvendte spørgeguide samt redegøre for valg af informanter og give en kort præsentation af disse. Dernæst vil jeg komme ind på betydningen af de metodiske valg.

2.2.1 Vignetmetoden

Vignetmetoden kan anvendes på forskellige måder, og jeg vil her redegøre, for hvordan jeg har valgt at arbejde med metoden. Vignetmetoden kan betragtes som en særlig form for holdningsundersøgelse, som er egnet til at afdække problemstillinger, der drejer sig om

holdninger til et givent fænomen (Ejrnæs & Monrad, 2012:13). En vignet er som oftest en fiktiv case, der er konstrueret, så den passer til ens forskningsinteresse (ibid.). I specialet er vignetmetoden valgt ud fra metodens egnethed i forhold til besvarelse af min problemformulering og i overensstemmelse min videnskabsteoretiske tilgang, hvor den kan medvirke til at åbne op for italesættelse af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger og give indsigt i den mening, de lægger ind i vignetten, og hvilke forhold de trækker på i deres vurderinger.

Jeg har valgt at anvende vignetmetoden kvalitativt med en vertikal tilgang, hvor der arbejdes med mange spørgsmål til en enkelt vignet, og hvor socialarbejderne forholder sig til samme vignet (ibid., 2012:29, 110). Den vertikale tilgang er velegnet til at undersøge meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. Tilgangen giver mulighed for en mere dybdegående analyse og har desuden som fordel, at den giver socialarbejderne et fælles referencegrundlag (Jergeby, 1999:32). Den vertikale tilgang kan ligeledes anvendes med et komparativt sigte for at afdække forskelle på baggrund af socialarbejdernes forskellige karakteristika som eksempelvis uddannelsesbaggrund, erfaring og alder (Ejrnæs & Monrad, 2012:30, 111). Dette er imidlertid ikke min intention i specialet, hvor fokus er på meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger, men jeg vil naturligvis have blik for, hvis der skulle vise sig noget interessant, der kan relatere sig til sådanne forskelle, og i så fald kommentere på det.

Vignetten har jeg valgt at udforme som en videovignet, da jeg heri ser et potentiale i forhold til den indsigt, det kan give, at bede socialarbejderne tale sig ind i en video, hvor de både kan se og høre noget, hvilket giver flere forhold at fortolke på. En fordel ved en videovignet er på denne måde, at socialarbejderne ud over at fortolke på det, der siges, også kan fortolke på eksempelvis kropssprog og tonefald (ibid., 2012:42). Der kan ligeledes argumenteres for, at det kan være lettere og mere motiverende for socialarbejderne at forholde sig til en video frem for en skriftlig case og således identificere sig med den skildrede situation (Eskelinen & Caswell, 2006:499). Det kan på denne måde virke engagerende for socialarbejderne og således medvirke til at åbne op for interaktion omkring emnet.

I modsætning til en meget præcist beskrevet vignet har jeg valgt en tilgang med en mere løst skitseret vignet, hvilket giver mulighed for at belyse, hvordan situationerne tilskrives mening, og hvilke forståelsesrammer der trækkes på i socialarbejdernes udlægning af situationerne (Ejrnæs & Monrad, 2012:28). Vignetten er således konstrueret med et stort rum for

fortolkning, hvor der er dilemmaer, der bliver stående åbne, og en del, som forbliver usagt. Denne konstruktion har således til hensigt at åbne op for eksempelvis, hvordan socialarbejderne fortolker situationerne, hvad socialarbejderne lægger vægt på i deres vurderinger, og hvilke forhold der er vigtige at gå ind i eller undlade at gå ind i. På denne måde kan uklarheder og manglende oplysninger i vignetten være en fordel, der kan give anledning til interessante refleksioner (ibid., 2012:41). Konstruktionen af vignetten har til hensigt på den ene side at fremstå realistisk, så den afspejler en situation i virkeligheden i en sådan grad, at socialarbejderne kan forholde sig til den, og på den anden side at have indbygget de nødvendige dilemmaer, der åbner op for nogle diskussioner med relevans for mit emne. Det er et grundlæggende princip i konstruktionen af vignetter, at de både skal rumme beskrivelse af forhold, der er centrale ud fra blandt andet ens problemstilling, samt beskrivelse af forhold, som man forventer, at ens informanter lægger vægt på i deres vurderinger, hvilket også vil sige, at de skal være meningsfulde for informanterne (ibid., 2012:39). Jeg vil komme mere detaljeret ind på videovignettens konkrete konstruktion og indhold i et selvstændigt afsnit 2.3.

Det, at socialarbejderne skal forholde sig til en vignette, der er en fiktiv case, gør, at ingen er involveret i og dermed farvet af den skildrede situation. Alle har samme kendskab til situationen og kender ikke vignettesocialarbejderen. Det er således lettere at se på situationen udefra og også forholde sig kritisk til vignettesocialarbejderen i modsætning til, hvis det havde drejet sig om en faktisk situation og en nær kollega (ibid., 2012:271).

Sprogbrugen i vignetten er tilpasset dem, den henvender sig til, hvilket i mit tilfælde kan siges at være en forholdsvis homogen gruppe. Trods forskelle i uddannelsesbaggrunde og erfaringsgrundlag er socialarbejderne alle ansat i samme type organisation og arbejder efter samme lovgivning, hvilket gør opgaven omkring vignettens sprogbrug forholdsvis enkel (ibid., 2012:54-55). I videovignetten anvendes derfor begreber fra lovgivningen, der må forventes at være en del af socialarbejdernes fagsprog. Dette kan også medvirke til at gøre vignetten mere genkendelig og realistisk.

Den kritik, som vignette metoden oftest bliver mødt med, er diskussionen af, hvorvidt der kan siges noget omkring, hvordan socialarbejderne rent faktisk ville handle og altså om deres handletendenser. Det vil sige, i hvilken grad man kan slutte fra holdning til handling. Dette er en kritik der er rettet mod holdningsundersøgelser generelt (ibid., 2012:151). Vignette metoden kan siges at have den styrke, at det nærmere er specifikke holdninger end generelle

holdninger, der undersøges, der er rettet mod en specificeret kontekst (ibid., 2012:154). Jeg vil dog mene, at det nærmere er handleforestillinger, som der kan siges noget op – netop de i situationen forestillede handlinger, som kommer til udtryk i socialarbejdernes holdninger.

Jeg har valgt at anvende videovignetten i fokusgrupper, hvilket jeg nu vil komme nærmere ind på.

2.2.2 Fokusgrupper – med anvendelse af en vignet

Idet jeg i høj grad ser holdninger som socialt konstruerede, er min interesse rettet mod, hvordan socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk ved at tilskrive vignetten mening gennem social interaktion. Med denne begrundelse har jeg valgt at gøre brug af fokusgrupper, der kan defineres som en forskningsmetode, hvor data produceres via gruppeinteraktion omkring et forskerbestemt emne (Morgan, 1997:6; Halkier, 2008:9). Det er netop kendetegnende for fokusgrupper, at data og viden eksplicit produceres via interaktion i gruppen, og at samme data ville være mindre tilgængelige uden denne gruppeinteraktion (Morgan, 1997:2). På denne måde finder jeg det interessant at se, hvordan socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger kommer til udtryk via forhandlinger og diskussioner, hvor der er mulighed for eksempelvis at supplere og modsige hinanden.

Det at anvende en vignet i fokusgrupper skaber ligeledes en fælles kontekst for socialarbejdernes diskussion og kan medvirke til, at diskussionen forbliver relevant for mit emne (Ejrnæs & Monrad, 2012:29). Vignetten kan også medvirke til at igangsætte dialog mellem socialarbejderne i fokusgrupperne og således være en form for isbryder (Barter & Renold, 1999:2). Det er således hensigten, at anvendelsen af vignetten i fokusgrupper åbner op for indsigt i socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger og ligeledes indsigt i, hvordan der på denne måde kan opnås viden om disse holdninger. Derudover kan vignetten samtidig indeholde nuancer, der kan medvirke til at gøre diskussionen mere levende og detaljeret (Ejrnæs & Monrad, 2012:29).

Min rolle i fokusgrupperne kan betegnes moderator, hvori ligger at skulle muliggøre og håndtere den sociale interaktion i grupperne (Halkier, 2008:9, 49). Dette gøres ved hjælp af en spørgeguide, som jeg vil komme ind på i afsnit 2.2.3, samt ved at spørge ind til det sagte. Derudover forventes det, at socialarbejderne i vid udstrækning har dialog med hinanden. På denne måde giver fokusgrupper mulighed for at observere interaktionen omkring mit emne

(Morgan, 1997:10). Det er ikke fokusgruppens interaktion *i sig selv*, jeg vil fokusere på i undersøgelsen, men interaktionen som middel til at producere mere komplekse data, idet socialarbejderne kan kommentere og spørge ind til hinandens erfaringer og forståelser ud fra en kontekstuel forforståelse, som jeg ikke besidder på samme måde (Halkier, 2008:14).

Det er en hensigt med vignettens åbne konstruktion, at der via interaktionen i fokusgrupperne kan åbnes op for italesættelse af holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. Ud over at få socialarbejderne til at tale sig ind i vignetten og forholde sig konkret til denne, er det også min hensigt, at vignetten skal få dem til at tale om deres praksis ved at tale sig op ad vignetten. Min interesse går på at få indblik i, hvilke holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, der udløses af vignetten, men som rækker ud over vignetten og altså udspringer fra deres praksis. Vignettens løst skitserede konstruktion har her også til hensigt, at socialarbejderne gør brug af kendskabet fra deres praksis i forhold til at åbne op for forskellige fortolkningsmuligheder. Det er dog vigtigt at være opmærksom på, at vignetten sætter en ramme i forhold til, hvad der italesættes i fokusgrupperne, hvorfor det, socialarbejderne giver udtryk for – og ikke giver udtryk for – skal ses i sammenhæng med vignetten (Ejrnæs & Monrad, 2012:181). Vignetten bliver en fælles ramme og kontekst at tale ud fra.

Noget, der kan betragtes som et generelt dilemma ved fokusgrupper, er, at der kan være en tendens mod at søge konsensus. Jeg anser ikke dette som et væsentligt dilemma i min undersøgelse forstået på den måde, at mit hovederinde ikke er at undersøge forskelle i holdninger. Derimod kan det også have fordele, idet der gives mulighed for at analysere på, hvad der fører til konsensus – og hvad der måske fører til konflikt (Halkier, 2008: 14; Ejrnæs & Monrad, 2012:137-138). Metoden er således også egnet til at afdække, hvad der kan opnås konsensus omkring, samt graden af konsensusøgning i fokusgrupperne (Ejrnæs & Monrad, 2012:29, 137). Sådanne forhandlinger og søgen mod konsensus kan samtidig afspejle det, der ofte sker i socialarbejdernes daglige arbejde, når forhold omkring klienter diskuteres.

Det er desuden vigtigt at være opmærksom på, at min tilstedeværelse i fokusgrupperne kan have indflydelse på de oplysninger, jeg får frem, idet der er mulighed for, at socialarbejderne vil svare efter, hvad der er socialt acceptabelt (ibid., 2012:120-121, 145). I forhold til dette vil jeg have blik for, hvordan holdningerne kommer til udtryk, og om der eventuelt viser sig tegn på, at visse holdninger kommer mindre tydeligt frem, eller om socialarbejderne søger at fremstille sig selv på en bestemt måde.

Jeg vil nu komme ind på overvejelser omkring struktureringen af fokusgrupperne samt den anvendte spørgeguide.

2.2.3 Overvejelser omkring strukturering af fokusgrupper og spørgeguide

I forhold til strukturering af fokusgruppeinterviewene indledes med en kort introduktion af blandt andet emne, metode og struktur af interviewet. Præsentation af emnet holdes i brede vendinger for ikke at ”farve” socialarbejdernes holdninger.

Herefter følger en præsentationsrunde, hvor socialarbejderne bedes fortælle om deres uddannelsesbaggrund, stilling, herunder hvilke matchgrupper de arbejder med, samt deres erfaring med at arbejde med minoritetsetniske unge mænd, således at det, der kommer til udtryk i socialarbejdernes holdninger også kan ses i forhold til dette, såfremt der viser sig noget interessant.

Struktureringen af fokusgruppeinterviewene er inspireret af den såkaldte tragtmodel, hvor der startes åbent, hvorefter følger nogle specifikke spørgsmål med en lidt strammere styring for at sikre, at socialarbejderne kommer omkring emner til belysning af min problemformulering (Halkier, 2008:38-40). Der startes således ud med en åben runde efter visning af videovignetten med interesse for socialarbejdernes umiddelbare tanker og indtryk, og da det ligeledes kan medvirke til at åbne op for diskussion.

Spørgsmålene i spørgeguiden er tænkt som inspirationsspørgsmål. Det forventes, at fokusgrupperne af sig selv vil komme ind på flere af dem. Spørgsmålene er tænkt til både at sætte gang i samtalen mellem socialarbejderne og til at afdække, at de i videst muligt omfang kommer rundt omkring vigtige aspekter i forhold til mit emne. Jeg har søgt at konstruere åbne spørgsmål med henblik på, at det i højere grad åbner op for diskussion.

Der er i spørgeguiden en opdeling mellem først spørgsmål til holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger og dernæst egnet indsats, da det på forskellige måder antages at kunne åbne op for holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse eller arbejde. Spørgsmålene er tænkt som en invitation til, at socialarbejderne både spiller sig ind i videovignetten og op ad den som åbning til også at tale om egen praksis. Uddybende og opfølgende spørgsmål er udformet i et afsnit for sig, idet de er tænkt som værende gennemgående under hele fokusgruppeinterviewet.

Spørgeguiden rummer forskellige former for specifikke spørgsmål, der har til hensigt at åbne op for meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger, og give indsigt i hvordan holdningerne kommer til udtryk eksempelvis i forhold til holdningsdimensionerne viden, følelser og handleforestillinger samt eventuelle utydeligheder, hvor der kan være tendens til berøringsangst, frygt for at stemple eller lignende. Der er ligeledes spørgsmål relateret til socialarbejdernes rammer for arbejdet for også at have blik for, hvordan socialarbejdernes holdninger udtrykkes i forhold til dette.

Spørgeguiden indeholder til slut en afrunding, der sigter mod at få nogle refleksioner omkring den anvendte metoden, og ligeledes hvad socialarbejderne selv har fået ud af at deltage. Den anvendte spørgeguide findes i bilag 2.

Jeg vil nu komme nærmere ind på, hvorledes fokusgrupperne er udvalgt og sammensat samt betydningen af dette.

2.2.4 "Valg" af informanter

Når jeg i overskriften skriver "valg" af informanter, hentyder anførselstegnene til, at der ikke har været tale om et fuldstændigt frit valg, og det at gøre brug af gatekeepere har været helt essentielt. Jeg vil her redegøre for mine valg og komme ind på, hvad der viste sig muligt og ikke muligt samt betydningen af dette.

I forhold til at udvælge jobcentercases har mine overvejelser først og fremmest været, at de strategisk skulle udvælges ud fra at have en vis volumen af minoritetsetniske borgere i deres befolkningssammensætning, således at man kunne antage, at socialarbejderne havde et tilstrækkeligt erfaringsgrundlag at tale ud fra. Jeg har således forsøgt at få adgang til kommuner i Københavns Vestegn, da de kan sige at have en vis fælleshed som indvandrerkommuner med en høj koncentration af personer med minoritetsetnisk baggrund fra ikke-vestlige lande, og også med en høj andel af unge, der ikke får sig en uddannelse efter grundskolen (Beskæftigelsesregionen, 2012). Det lykkedes mig at få adgang til to kommuner i dette område. Derudover fik jeg adgang til to kommuner, hvor den ene har en andel af minoritetsetniske borgere på lige knap landsgennemsnittet på 10,1 pct. (Danmarks Statistik, 2011) og den anden nogle få procentpoint højere.

Mit udgangspunkt har været at sigte mod at foretage tre fokusgruppeinterviews af 1½-2 timers varighed med fem-syv deltagere i hver, idet det efter min vurdering ville give et datamateriale med et stort nok volumen til at kunne belyse mit emne uden at blive for stort og

uoverskueligt. Antallet af deltagere per fokusgruppe vurderede jeg som optimalt med henblik på at sikre den nødvendige dynamik i gruppen, men samtidig måtte grupperne heller ikke blive større, da det ville gøre dem sværere at styre (Halkier, 2008:34).

Jeg endte som nævnt med at få adgang til fire fokusgrupper – to grupper med tre deltagere og to grupper med fire. Det vil sige, i alt 14 socialarbejdere deltog i de fire fokusgrupper. Begrundelsen for, at jeg ikke kunne få flere deltagere pr. fokusgruppe var enten, at det af ressourcemæssige hensyn ikke var muligt at stille så mange medarbejdere til rådighed, eller at de grundet organiseringen ikke var flere, der sad med målgruppen. En udfordring i forhold til, at det endte med at blive mindre grupper, kunne således være at få det til at fungere som fokusgrupper med høj grad af interaktion mellem socialarbejderne frem for gruppeinterviews. Det er min vurdering, at det med en vekselvirkning mellem nogle gange at skulle igangsætte og andre gange i højere grad styre lykkes det at få en tilstrækkelig dynamisk interaktion i grupperne. Fokusgrupperne har mange gange holdt interaktionen kørende af sig selv, hvilket til tider også har givet god anledning til blot at observere det, der foregår.

I forhold til sammensætningen af socialarbejdere i fokusgrupperne har jeg søgt at få indflydelse på den måde, at jeg har præciseret, at det skulle være socialarbejdere, der arbejder med ledige minoritetsetniske mænd under 30 år på kontanthjælp eller dagpenge gerne i alle matchgrupper for at sikre det nødvendige kendskab til målgruppen. Ud over dette har jeg ikke til- eller fravalgt, hvem der specifikt skulle sidde i fokusgrupperne. Grupperne kan hver især siges i forvejen at være i et socialt netværk sammen, da de kender hinanden, og alle arbejder med unge i samme organisation. Selvom der kan være variationer i socialarbejdernes funktioner og hvilke unge, de beskæftiger sig med, har de et samarbejde omkring de unge. Dette har blandt andet medvirket til, at socialarbejderne har kunnet supplere hinanden, og at interaktionen også er fremkommet ret naturligt.

Mit valg af fokusgrupper, der også indebærer forskelle mellem disse i deres kontekst eksempelvis i andelen af minoritetsetniske borgere i kommunerne, har naturligvis betydning på den måde, at de hverken er repræsentative eller fuldstændigt sammenlignelige. Her er det igen også vigtigt at bemærke, at jeg ikke søger nogen objektiv viden, og at mit primære anliggende heller ikke er komparation af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger men derimod meningsindholdet heri.

Jeg vil nu kort præsentere jobcentercases og socialarbejderne, hvor også forskelle i forhold til eksempelvis organisering og uddannelsesbaggrunde vil fremgå.

2.2.5 Præsentation af jobcentercases og socialarbejdere

Jobcentercases og socialarbejderne som gruppe vil kortfattet blive præsenteret med henblik på at give en introduktion til og således et billede af den kontekst og det perspektiv, socialarbejderne taler ud fra. Af hensyn til anonymiteten vil jeg holde mig i forholdsvis brede vendinger og ikke præsentere socialarbejderne enkeltvis. Tal er af samme årsag holdt enten i intervaller eller cirkatal og baserer sig på tal fra Danmarks Statistik.

Jobcenter 1

Jobcenter 1 er beliggende i en sjællandsk kommune med et befolkningstal på mellem 20.-40.000 personer og en andel af indvandrere og efterkommere, der ligger lidt under landsgennemsnittet på 10,1 %. Ud af de fire cases er det den kommune, der ligger længst væk fra København. Indsatsen over for minoritetsetniske unge mænd på kontanthjælp eller dagpenge ligger i en ugeenhed, der tager sig af alle unge under 25 år ud over personer omfattet af Integrationsloven.

Fokusgruppedeltagerne er tre socialarbejdere i alderen 30-40 år, der alle er uddannet socialrådgivere. Erfaringen med at arbejde med minoritetsetniske unge mænd ligger på mellem 2-10 år. Socialarbejderne har internt fordelt de unge, så der er en vis grad af specialisering i forhold til, hvem der sidder med hvilke matchgrupper men med overlap. Der er ikke en særskilt opdeling efter etnicitet.

Jobcenter 2

Jobcenter 2 ligger lidt uden for København i en kommune med et befolkningstal på mellem 60.-80.000 personer og en andel af indvandrere og efterkommere nogle få procentpoint over landsgennemsnittet. Indsatsen over for minoritetsetniske unge mænd på kontanthjælp eller dagpenge er spredt ud over flere enheder.

Fokusgruppedeltagerne på tre socialarbejdere i alderen 30-40 år arbejder i en enhed, der tager sig af dels kontanthjælpsmodtagere med minoritetsetniske baggrund, som har behov for en særlig indsats, herunder minoritetsetniske unge mænd, der i så fald vil være i match 2 eller 3, og dels nytilkomne omfattet af Integrationsloven. Fokusgruppedeltagerne er alle uddannet socialrådgivere og har mellem 2-5 års erfaring i arbejdet med minoritetsetniske unge mænd.

Jobcenter 3

Jobcenter 3 er beliggende i en kommune med et befolkningstal på 40.-60.000 i Københavns vestegn og har en andel af indvandrere og efterkommere på mere end det dobbelte af landsgennemsnittet. Ungeindsatsen ligger samlet i en enhed, der tager sig af unge under 30 år i samtlige målgrupper ud over Integrationsloven, det vil sige også minoritetsetniske unge mænd på kontanthjælp eller dagpenge.

Fokusgruppedeltagerne er fire socialarbejdere i alderen 40-50 år, som har forskellige uddannelsesmæssige baggrunde, og erfaringen med minoritetsetniske unge mænd er ligeledes forskelligartet. Der er erfaring inden for beskæftigelsesområdet i 4-8 år. Tre af fokusgruppedeltagerne sidder med unge i alle matchgrupper og en med dagpengemodtagere.

Jobcenter 4

Jobcenter 4 er en kommune ligeledes beliggende i Københavns vestegn og dækker et befolkningstal på 20.-40.000 personer med en andel af indvandrere og efterkommere på mere end det dobbelte af landsgennemsnittet. Indsatsen over for minoritetsetniske unge mænd ligger i forskellige enheder.

Fokusgruppedeltagerne er fire socialarbejdere i alderen 30-50 år. To er uddannet socialrådgiver med en erfaring inden for området på 3-5 år. Begge sidder med unge under 30 år på kontanthjælp i matchgruppe 2-3. To har andre uddannelsesmæssige baggrunde og en bredere erfaring med minoritetsetniske unge mænd, hvoraf omkring 5 års erfaring er fra et jobcenter. Den ene sidder med unge kontanthjælpsmodtagere i match 1 og den anden i et projekt for unge under jobcentret.

Jeg vil nu komme ind på betydningen af de metodiske valg for min undersøgelse.

2.2.6 Betydningen af de metodiske valg

Som det forhåbentligt er fremgået, er mine metodiske valg foretaget ud fra, hvad jeg har fundet befordrende til besvarelse af min problemformulering, og som ligeledes går i tråd med mit videnskabsteoretiske blik. Det vil sige, hvad jeg har vurderet som velegnet og meningsfuldt for at kunne besvare, hvilke holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger der kommer til udtryk hos socialarbejderne, og hvordan der kan opnås adgang til viden om disse holdninger. Dertil kommer også en interesse for at afprøve arbejdet med vignetmetoden med en videovignet konstrueret med et stort rum for fortolkning anvendt i

fokusgrupper. Jeg har søgt at argumentere for hensigten med dette i ovenstående delafsnit. Selvom at jeg har fundet de metodiske valg både meningsfulde og interessante, er der naturligvis nogle forhold, der er vigtige at nævne af betydning for, hvad jeg med de valgte metoder ikke eller kun i begrænset omfang kan sige noget om. Det vil i dette afsnit blive eksemplificeret. Jeg har allerede været omkring nogle af disse forhold, hvorfor jeg her vil gøre det kortfattet.

Anvendelsen af en vignet bevirker, som jeg tidligere har været inde på, at undersøgelsens fund skal ses i forhold til, at socialarbejderne har udtalt sig i et særligt rum, hvor vignetten skaber en kontekst og ramme at udtale sig i forhold til, hvorfor det, jeg kommer frem til, ikke kan ses løsrevet fra dette. I tilknytning til dette er det endvidere centralt at pege på, at i lyset af, at socialarbejderne sidder i fokusgrupper og tager udgangspunkt i en vignet, kan jeg ikke sige noget om, hvordan de i deres praksis rent faktisk ville handle. Når socialarbejderne giver udtryk for, hvordan de ville handle, er det igen vigtigt at være opmærksom på, at disse holdninger er handleforestillinger, som er konstrueret i et særligt rum.

Mit fokus i specialet er meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, hvorfor det som redegjort for rummer fordele at anvende en løst skitseret vignet. Derimod skal jeg være forsigtig med at foretage sammenligninger af holdninger mellem fokusgrupperne, da manglende oplysninger i vignetten kan vanskeliggøre dette på grund af forskellige fortolkninger, der kan lægges ind i vignetten (Ejrnæs & Monrad, 2012:41). Dertil kommer også, at socialarbejderne udtaler sig ud fra forskellige kontekster og perspektiver. Mit hovederinde er som tidligere nævnt ikke at foretage sammenligninger, men jeg vil naturligvis have blik for forskellene og kommentere på det, såfremt der viser sig noget interessant. Det skal dog ses i sammenhæng med de ovenfor nævnte betragtninger, og at fokusgrupperne, som jeg før har været inde på, heller ikke er udvalgt ud fra argumenter om repræsentativitet.

For også kortfattet at kommentere på betydningen af de metodiske valg i forhold til, at jeg selv har arbejdet som socialrådgiver inden for beskæftigelsesområdet, synes det at være en fordel at foretage fokusgruppeinterviews med udgangspunkt i en videovignet og ved anvendelse af en spørgeguide, da det giver et forholdsvist stramt set up. Det er min vurdering, at det har hjulpet mig til at holde min position som forsker frem for eventuelt at lade mig medinddrage i diskussionerne. Jeg har således kunnet bevare en åben og nysgerrig tilgang.

Næste afsnit vil rette et specifikt fokus på videovignetten, konstruktionen heraf og ikke mindst vidensgrundlaget bag.

2.3 Videovignetten

Med min metodiske tilgang er videovignetten essentiel, idet min empiri på afgørende vis er bundet op på denne. Videovignetten og arbejdet omkring den får derfor i dette afsnit et særskilt fokus, hvor jeg først vil tegne et billede af minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til uddannelse eller arbejde ud fra en forskningsgennemgang herom. Dernæst vil jeg præsentere videovignettens indhold med overvejelser om vignetdesignet.

Indledningsvist kan der ligge forskellige former for vidensgrundlag bag konstruktionen af vignetter, der skal medvirke til at gøre dem realistiske og genkendelige (Ejrnæs & Monrad, 2012:60ff). I forhold konstruktionen af videovignetten har jeg gjort brug af mine egne erfaringer som tidligere socialrådgiver inden for beskæftigelsesområdet. Jeg har ligeledes fået sparring på vignetdesignet af min vejleder, af socialrådgivere inden for beskæftigelsesområdet herunder en faglig konsulent med indgående kendskab til arbejdet med de unge, og derudover af den minoritetsetniske unge mand, som spiller klient i videovignetten. Dernæst er et helt centralt vidensgrundlag en forskningsgennemgang, jeg har foretaget mig, af undersøgelser omhandlende minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde. Disse undersøgelser vil ligeledes få betydning i den empiriske analyse, som jeg vil vende tilbage til i afsnit 2.4 omkring analysestrategi. Jeg vil nu med udgangspunkt i et udvalg af disse undersøgelser tegne et billede af minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde.

2.3.1 Tidligere forskning om minoritetsetniske unge mænds problemstillinger

I forhold til min undersøgelse er viden om minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde vigtig, da det kan sige noget omkring, hvad der kan være centralt, at socialarbejderne har en holdning til. På denne måde kan det bibringe mig vigtig viden både til at kunne konstruere videovignetten og til at skærpe mit analytiske blik.

Afsnittet bygger på et litteraturstudie af foreliggende forskning og undersøgelser. Da der foreligger en omfattende viden omkring minoritetsetniske unge mænd og emner i relation hertil, vil der i det nedenstående være præsenteret et udsnit. Jeg har afgrænset mig til at se på

litteratur af nyere dato nærmere bestemt fra 2005 og frem med hovedvægt på undersøgelser fra de seneste par år. Nedenstående har på ingen måde til hensigt at være en udtømmende afdækning af viden på feltet, men jeg har trukket nogle centrale aspekter frem, der giver et nyttigt og relevant billede af minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse eller arbejde for min undersøgelse. De inddragede undersøgelser bygger for de flestes vedkommende udelukkende eller hovedsageligt på litteraturstudier og/eller registerdata. Enkelte supplerer endvidere med interviews (Ipsen & Jakobsen, 2009; LG Insight 2007; Jensen & Jensen, 2005), observationsstudier (Jensen & Jensen, 2005), en spørgeskemaundersøgelse (Ipsen & Jakobsen, 2009) eller workshops (Olesen & Jensen, 2012).

De fleste af undersøgelserne har minoritetsetniske unge mænd som sit hovedfokus, mens enkelte har vægten på enten unge generelt, minoritetsetniske unge generelt eller flygtninge og indvandrere generelt, hvor der i alle undersøgelserne ses på disse gruppers uddannelses- og arbejdsmarkedssituation samt forklaringer på dette. Undersøgelserne har for størstedelens vedkommende en afdækning af dette som sit hovedformål. To undersøgelser udarbejdet af SEBI m.fl., sætter også fokus på beskæftigelsesindsatsen i forhold til minoritetsetniske unge mænd ud over at afdække målgruppen. Den ene er udført i samarbejde med CASA og kaster lys på minoritetsetniske unge generelt (Ipsen & Jakobsen, 2009). Den anden er et projekt med titlen ”Virkningsfulde job- og uddannelsesrettede indsatser for unge mænd af ikke-vestlig herkomst”, som SEBI, Specialfunktionen for ligestilling og Den Nationale Ungeenhed står bag og har specifikt de minoritetsetniske unge mænd i fokus (Olesen & Jensen, 2011; Olesen & Jensen, 2012).

Der er i undersøgelserne konsensus om, at det er en problemstilling, at minoritetsetniske unge mænd i mindre omfang får sig en uddannelse efter grundskolen, i højere grad frafalder en uddannelse og har en svagere arbejdsmarkedstilknytning sammenlignet med etnisk danske unge – og særligt hvad angår uddannelse også i forhold til minoritetsetniske unge kvinder (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Jakobsen & Liversage, 2010; Ipsen & Jakobsen, 2009; Olesen & Jensen, 2012).

Der peges på forskellige forklaringer på, at de minoritetsetniske unge mænd klarer sig dårligere. Manglende faglige kvalifikationer og sproglige udfordringer anses som værende væsentlige årsager (fx Ipsen & Jakobsen, 2009; Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Jakobsen & Liversage, 2010; Jensen & Jensen, 2005). Mange af de minoritetsetniske mænd

har en mangelfuld skolegang og kommer ud af grundskolen med dårlige resultater. Der kan være en tendens til, at der stiles højere uddannelsesmæssigt end mulighederne rækker, hvilket kan føre til frafald og nederlag (fx Jakobsen & Liversage, 2010). Uddannelsesvalget træffes nogle gange på et utilstrækkeligt og urealistisk vidensgrundlag, og der stiles mod prestigegivende uddannelser, der kan bunde i forventninger fra forældrene (fx LG Insight 2007). Risikoen for frafald øges således, hvis enten den unge ikke har kvalifikationerne eller interessen i forhold til uddannelsen. Manglende kendskab til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet kendetegner endvidere ofte målgruppen (fx Ipsen & Jakobsen, 2009; Olesen & Jensen, 2012).

Socioøkonomiske faktorer betragtes også som væsentlige årsager, herunder eksempelvis forældrebaggrund og mangel på egnet netværk til at hjælpe i forhold til uddannelse eller arbejde (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Jakobsen & Liversage, 2010; Jensen & Jensen, 2005). Det ses ofte blandt minoritetsetniske unge mænd, at de er påvirket af de indstillinger og normer, der er i netværket og nærmiljøet (fx LG Insight 2007; Olesen & Jensen, 2012). Herved har det således også betydning, hvem de omgås, og hvor de bor. Derudover kan kriminalitet også være en faktor, om end det kun gør sig gældende for en lille andel af gruppen (fx Olesen & Jensen, 2012; Dyrborg et al. (red.), 2005).

At der er forklaringer i relation til kønsmæssige forskelle peger flere undersøgelser på (fx Jakobsen & Liversage, 2010; LG Insight 2007; Dahl & Jakobsen, 2005). I forhold til dette peges der eksempelvis på, at sammenlignet med de minoritetsetniske unge kvinder lader mændene sig i højere grad påvirke af negative rollemodeller, og der er en kultur med at de unge mænd i fritiden ofte opholder sig meget uden for hjemmet (fx LG Insight 2007).

Der peges ligeledes på forskelle, når man eksempelvis tager oprindelsesland og ankomstalder i betragtning (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Ipsen & Jakobsen, 2009). I forhold til sidstnævnte synes det at være særligt svært at gennemføre en uddannelse for de unge, der er kommet til Danmark i ungdomsårene, da der dels kan være en særlig sårbarhed i disse år, og dels skal der indhentes en del på det faglige niveau.

Der inddrages i nogle af undersøgelserne også faktorer ud over de mere individuelle. Eksempelvis kan diskrimination på arbejdsmarkedet også gøre sig gældende (fx Jakobsen & Liversage, 2010; Dahl & Jakobsen, 2005). Mangel på praktikpladser medvirker også til frafald fra uddannelse (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Jakobsen & Liversage,

2010; Olesen & Jensen, 2011). Der ses også barrierer på uddannelsesstederne i forhold til minoritetsetniske unge mænd (Olesen & Jensen, 2011; Jensen & Jensen, 2005). Uddannelserne kan have svært ved enten at rumme dem eller give dem den nødvendige støtte. Derudover er der en mangel på ufaglærte jobs (fx Olesen & Jensen, 2011).

Der er i undersøgelserne bred enighed om, at uddannelse har stor betydning i forhold til at kunne begå sig på arbejdsmarkedet (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Jakobsen & Liversage, 2010; Olesen & Jensen, 2011). Arbejdsmarkedet vil fortsat i stigende grad efterspørge uddannet arbejdskraft, og der bliver færre ufaglærte jobs (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Pedersen et al., 2012; Pihl & Breck, 2012). Det viser sig også, at personer med etnisk minoritetsbaggrund rammes hårdere i forbindelse med økonomisk krise, idet de typisk ikke har et lige så højt uddannelsesniveau sammenlignet med personer med dansk oprindelse – og de minoritetsetniske unge mænd uden kompetencegivende uddannelse står her ligeledes med øget risiko for ikke at kunne finde fodfæste på arbejdsmarkedet (fx Bjørsted, 2012; Olesen & Jensen, 2011). Der er således en bekymring for, at målgruppen kan blive marginaliseret i forhold til arbejdsmarkedet (fx Pihl & Breck, 2012; Jensen & Jensen, 2005; Dyrborg et al. (red.) 2005).

Det er således relevant at fokusere på beskæftigelsesindsatsen i forhold til minoritetsetniske unge mænd, hvilket som tidligere nævnt to undersøgelser fra SEBI m.fl. gør. Den ene undersøgelse (Ipsen & Jakobsen, 2009) har som overordnet formål at udarbejde anbefalinger til jobcentrene om god praksis i ungeindsatsen, som kan medvirke til at øge beskæftigelses- og erhvervsfrekvensen for unge indvandrere, og sætter fokus på barrierer og udviklingsmuligheder i jobcentrenes arbejde. Som led i dette søger undersøgelsen at tegne et billede af jobcentermedarbejdernes forståelse og viden om gruppen. Der ses en gennemgående modvilje mod at karakterisere dem som anderledes. Der ses et dilemma mellem på denne ene side at mene, at det at se på forskelle giver forskelsbehandling, og på den anden siden at mene, at gruppen har brug for særlige tiltag og kompetencer. Den anden undersøgelse (Olesen & Jensen, 2012; Olesen & Jensen, 2011), som er et videre arbejde af SEBIs undersøgelse fra 2009, ser et behov for nye veje og løsninger i forhold til målgruppen. I forhold til dette beskrives tre delmålgrupper under betegnelserne ikke-uddannelsesparate, frafaldstruede og kriminalitetstruede. Opdelingen anvendes til at pege på en række anbefalinger i form af et inspirationskatalog til medarbejdere, der arbejder med minoritetsetniske unge mænd i beskæftigelsesindsatsen.

Der peges således på, at minoritetsetniske unge mænd kan have en række problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, som det kan være centralt at have en holdning til i beskæftigelsesindsatsen. Med afsæt i dette som vidensgrundlag vil jeg nu præsentere videovignetten med overvejelser om konstruktionen af vignetdesignet.

2.3.2 Præsentation af videovignetten – med overvejelser om vignetdesignet

Afsnittet sætter fokus på videovignetten indhold og i denne forbindelse overvejelser omkring konstruktionen af vignetdesignet af mere konkret karakter, der også har til hensigt at redegøre for formålet med det, der sker, i videovignetten. Overordnet er videovignetten en film på 7½ minut⁶ med et indhold bygget op omkring nogle temaer, der giver anledning til at tage forskellige problemstillinger op.

Videovignetten skildrer den første jobsamtale mellem en socialarbejder og en minoritetsetnisk ung mand med ikke-vestlig baggrund, Mohammed, der nu har modtaget kontanthjælp i to måneder efter at være frafaldet sin uddannelse på Teknisk Skole. Socialarbejderen indleder samtalen med blandt andet at sige, at hun kan se, at han har været på kontanthjælp før og også tidligere er frafaldet uddannelse, og hun fortæller lidt om, hvad der skal ske til samtalen.

Første tema, som de kommer ind på, omhandler uddannelse, hvor socialarbejderen spørger ind til, at han stoppede på Teknisk Skole. Mohammed fortæller, at uddannelsen var svær for ham, han fik dårlige karakterer, men at hans forældre har forventninger om, at han tager en god uddannelse helst som ingeniør, og at han gerne vil gøre dem stolte (problemstillinger omkring øget frafald, manglende faglige kvalifikationer og forældres forventninger). Socialarbejderen går ikke ind i det men spørger, om han fik støtte af nogen i forhold til uddannelsen, til hvilket Mohammed spørger, hvem det da skulle være (problemstilling med at der ofte ikke er mulighed for støtte fra forældrene). Socialarbejderen spørger ind til, hvad han selv kunne tænke sig og nævner nogle mulige eksempler. Mohammed udtrykker, at han ikke har lyst til at tage uddannelse, og at det alligevel ikke nytter, da han har set flere blandt venner og familie, hvor uddannelse ikke har hjulpet dem (problemstilling med negative rollemodeller i netværket). Socialarbejderen går heller ikke ind i dette men går videre med at oplyse om uddannelsespålægget, og at hun vurderer ham uddannelsesegnet. Mohammed fastholder, at han ikke ønsker uddannelse men vil blot ud at arbejde. Socialarbejderen giver ham skemaet med uddannelsespålægget, fortæller at det er et lovkrav og beder ham returnere det.

⁶ Kan jf. bilag 3 ses på internettet på følgende link: <http://www.youtube.com/watch?v=D-TpOiONLkK>

Andet tema omhandler arbejde, hvor socialarbejderen spørger ind til, om han har nogen i sit netværk, der kan hjælpe med at finde arbejde. Mohammed svarer, at det har han ikke rigtigt, og fortæller i den forbindelse, at hans mor får pension, og faren har selv svært ved at finde arbejde (problemstillinger omhandlende manglende netværk i forhold til at finde arbejde, og at forældre også tit har begrænset arbejdsmarkedstilknnytning). Socialarbejderen siger hertil, at han selvfølgelig vil kunne få noget hjælp i jobcentret og spørger ind til, hvad han har søgt. Mohammed fortæller, at han har søgt mange jobs og kommer ind på, at der diskrimineres på arbejdsmarkedet, hvorfor det er svært for sådan nogen som ham at finde arbejde (problemstilling med diskrimination samt oplevelsen af dette). Socialarbejderen siger hertil, at det kan være svært for alle unge (problemstilling med ungdomsarbejdsløshed generelt og for at åbne op for, hvorvidt minoritetsetniske unge mænd er mere udsatte). Mohammed siger, at han bare hænger ud med sine venner og laver ingenting (for at åbne op for, hvorvidt fritidskultur blandt minoritetsetniske unge mænd kan være en barriere i forhold til at gennemføre uddannelse, derudover kan der eventuelt lægges en fortolkning ind med faresignal om kriminalitet eller lignende, uden at der dog vises tegn på dette). Socialarbejderen går ikke ind i det, men giver ham nogle jobannoncer, hun har printet ud fra Jobnet.dk til inspiration.

Tredje tema omhandler indsats, hvor socialarbejderen fortæller om nogle muligheder for tilbud og spørger ind til, om han selv har tænkt over noget, hvortil Mohammed svarer, at han bare vil i arbejde og ikke i noget tilbud. Socialarbejderen henviser til lovgivningen om, at han skal i gang nu, og foreslår et tilbud, der hedder Jobklar, hvor han kan få hjælp til at kvalificere sit CV, hjælp til jobsøgning og inspiration til uddannelsesvalg (et typisk standardtilbud, så der efterlades en åbenhed for vurderinger af indsatser). Socialarbejderen fortæller, at de eventuelt kan hjælpe han ud i en virksomhedspraktik, hvor der måske kan bevilges noget mentorstøtte (for at åbne op for eventuel vurdering af behovet for særlig støtte). Socialarbejderen siger, at han sammen med vejlederne i Jobklar kan lægge en mere præcis plan (for at åbne op for vurderinger af, hvad en egnet plan kunne være) og fortæller om forskellige formaliteter herunder pligt til at deltage, og at udeblivelse kan have konsekvenser (for at åbne op for, hvorvidt sanktioner er hensigtsmæssigt). Mohammed siger blot, at det er fint nok, og at han bare skal ud at finde arbejde. Herefter afsluttes samtalen.

Temaerne i videovignetten bevæger sig mellem fokus på enten uddannelse eller arbejde for at åbne op for socialarbejdernes vurderinger af, i hvilken retning man i beskæftigelsesindsatsen

skal arbejde med minoritetsetniske unge mænd. Som skitseret tidligere er de problemstillinger, der er lagt ind, nogle, som tidligere forskning peger på som centrale. Socialarbejderne kan i fokusgrupperne tage fat i og italesætte problemstillingerne, hvis de vurderer dem som relevante og væsentlige i forhold til minoritetsetniske unges muligheder for at komme i uddannelse eller arbejde. Der er som før nævnt forskellige fortolkningsmuligheder, hvor socialarbejderne medvirker til at tilskrive situationerne mening og kan lægge forskellige vurderinger ind. Der er således uklarheder og dilemmaer, som forbliver stående åbne. Vignetsocialarbejderen, som jeg herefter vil betegne videovignettens socialarbejder for at adskille hende fra fokusgruppens socialarbejdere, går ikke ind i men undviger på de problemstillinger, Mohammed antyder under samtalen.

For at gøre videovignetten genkendelig for socialarbejderne har jeg – ud over at anvende før nævnte forskellige former for vidensgrundlag – ladet mig inspirere af begreberne exit og voice, der henviser til, at der i tilfælde af utilfredshed i en situation grundlæggende er to mulige måder at reagere på henholdsvis at forlade situationen eller protestere (Hirschman ifølge Caswell et al., 2011:3). I beskæftigelsesindsatsen er det dog forbundet med risiko for klienterne, da forsørgelsen er bundet op forskellige lovgivningsmæssige krav og betingelser, hvilket i videovignetten eksempelvis kommer til udtryk ved, at Mohammed aktivt skal søge arbejde, skal overholde forpligtelser i forhold til uddannelsespålægget og skal deltage i aktiveringstilbud. Både voice og exit kan ytres i forskellige grader (Caswell et al., 2011:4). Mohammeds måder at reagere på lægger sig først og fremmest op ad exit, idet han blandt andet søger at definere sig som en, der ikke kan tage uddannelse, og vedholdende fastholder, at han blot skal ud at finde sig et arbejde, hvilket også efterlader et indtryk af, at det, vignetsocialarbejderen siger, ikke rigtigt vedrører ham. Disse måder at reagere på, antager jeg, vil være genkendelige ud fra socialarbejdernes praksis.

Derudover er vignetsocialarbejderen og Mohammed søgt konstrueret, så de virker realistiske, hvilket blandt andet har indebåret en balance mellem at holde det store fortolkningsrum med dilemmaer og uklarheder, der forbliver stående åbne, og samtidig undgå, at vignetsocialarbejderen vil blive opfattet som uprofessionel, og Mohammed alt for stereotyp og karikeret. Anvendelsen af stereotyper kan imidlertid også have den fordel at virke genkendelig og realistisk for socialarbejderne (Ejrnæs & Monrad, 2012:50-51). Den før nævnte sparring med forskellige relevante personer har haft til hensigt at holde denne balancegang.

”Skuespillerne” til videovignetten er overordnet set valgt ud fra at skulle være realistiske og have en vis viden omkring, hvad de går ind i, for at kunne leve sig ind i rollerne. Socialarbejderen er uddannet socialrådgiver og har kendskab til arbejdet på beskæftigelsesområdet dog fra en anden side end sagsbehandlersiden. Socialarbejderen er ikke ”for ung” forstået på den måde, at jeg ikke ønskede at alder blev et issue i fokusgrupperne, hvor vignettsocialarbejderens måde at agere på relateres til hendes alder og mangel på erfaring. Den minoritetsetniske unge mand er også udvalgt ud fra alder – han er 23 år – og kunne ud fra baggrund og ophold i Danmark være en klient på kontanthjælp eller dagpenge. Han har kun sporadisk erfaring med beskæftigelsessystemet men har efter eget udsagn forskellige oplevelser, der ligner de i vignetten skitserede emner, hvorfor han efter eget udsagn sagtens kunne leve sig ind i rollen. Derudover har han erfaring med at lave film og socialarbejderen erfaring med at spille teater. Det forholdsvist løst skitserede vignetdesign, som fremgår af bilag 4, har haft til hensigt at danne en ramme med mulighed for, at ”skuespillerne” improviserer undervejs. Vignetdesignet indeholder desuden en række af overvejelserne bag det, der sker, og blev sendt til ”skuespillerne” inden optagelserne, så der var mulighed for at sætte sig ind i det.

Efter nu at have redegjort for min metodeanvendelse i specialet vil jeg i sidste afsnit i del 2 omkring analysestrategi udfolde, hvordan empirien er blevet gjort til genstand for analyse og ligeledes introducere til analysedelens struktur.

2.4 Analysestrategi og introduktion til analysens struktur

Dette afsnit har til hensigt at ekspliciterer specialets analysestrategi, herunder behandlingen af det empiriske datamateriale og anvendelsen af teoretiske begreber, og samtidig introducere til analysedelens struktur. I kvalitativ forskning er der ikke konsensus om en analytisk vej, der kan betegnes som ”den rigtige vej”, men der vil altid skulle foretages valg, hvilket kan gøres ud fra eksisterende strategier, ved at kombinere strategier samt ved at udvikle strategier (Olsen, 2002:103ff). Ud fra en socialkonstruktivistisk optik kan analysestrategi siges at handle om ”den praksis, der består i at skabe det videnskabelige blik, så det sociales konstruktion bliver iagttagelig” (Esmark et al., 2005:12). Jeg vil således redegøre for den analysestrategi, jeg har skabt, der skal hjælpe mig til at besvare problemformuleringen, hvor kernen er socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger og i tilknytning til dette, hvordan der kan opnås viden om disse holdninger. Analysestrategien skal således også gerne afspejle, at det er et empirisk og metodisk speciale. Som det vil fremgå,

indeholder analysestrategien både induktive og deduktive aspekter. Jeg vil først redegøre for, hvordan jeg har behandlet mit empiriske datamateriale. Herefter vil jeg i to afsnit redegøre for, hvordan jeg analytisk vil besvare problemformuleringen, hvilket ligeledes introducerer til analysedelens struktur. Endelig vil jeg redegøre for, hvordan jeg vil gøre brug af teoretiske begreber.

2.4.1 Behandlingen af det empiriske datamateriale

I forhold til behandlingen af det empiriske datamateriale har jeg først valgt at transskribere de fire fokusgruppeinterview, som jeg har optaget, fuldstændigt ud. Dette er gjort, da jeg ikke på forhånd ville til- eller fravælge data men ville have mulighed for hele tiden at kunne gå ind i det fulde datamateriale. Datamaterialet er transskriberet med identificering af, hvem der udtaler sig, for at have blik for, hvorvidt der kunne vise sig noget interessant i forhold til dette (Halkier, 2008:71).

Jeg har efterfølgende kodet datamaterialet ud fra, hvad der kommer til udtryk, det vil sige med en åbenhed og nysgerrighed i forhold til, hvad materialet rummer. Samtidig er kodningen foretaget med en opmærksomhed på det, der viser sig i datamaterialet, der kan ses i sammenhæng med, hvad jeg ud fra tidligere forskning og teoretiske begreber i øvrigt ved. Koderne knytter sig sammen ud fra nogle kategorier. Eksempelvis er der naturligvis en kategori omhandlende minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, hvilket er den kategori med flest koder tilknyttet. Koderne i denne kategori er eksempelvis forventninger, diskrimination, stempling og kriminalitet. En anden kategori omhandler socialarbejdernes kontekst og har koder tilknyttet som eksempelvis organisering, lokalitet, lovgivning og politik. På samme måde er der knyttet koder til kategorier som eksempelvis holdninger, metode og indsatser. I forhold til nogle af koderne er der foretaget en adskillelse mellem, hvad der direkte vedrører videovignetten, og hvad der er mere generelt, som eksempelvis når socialarbejderne taler om indsatser. Listen over koder og kategorier kan ses i bilag 5. En række af koderne kommer således også fra blandt andet tidligere forskning vedrørende minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, definitioner af holdningsbegrebet og viden om rammer for socialt arbejde i beskæftigelsesindsatsen.

Jeg har på denne måde foretaget en kvalitativ bearbejdning af datamaterialet, hvilket også indebærer en fortolkning af det, der viser sig i materialet. Bearbejdningen har medvirket til at give overblik over det samlede datamateriale og givet mulighed for at kunne gå tilbage og genfinde specifikke citater eller passager.

Jeg vil nu gå videre med, hvordan jeg analytisk vil besvare problemformuleringen og samtidig introducere til analysedelens struktur.

2.4.2 En tematisk analyse med en perspektiverende opsamling

Jeg har valgt at besvare problemformuleringens kerne omhandlende socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde med udgangspunkt i en tematisk analyse. Dette valg er truffet i forlængelse af, at videovignettens indhold er konstrueret omkring en række problemstillinger hos minoritetsetniske unge mænd, som vi ud fra tidligere forskning ved kan være centrale, at socialarbejderne har en holdning til. Jeg har således i det kodede datamateriale gennemgået empirien og udledt, hvor det, som socialarbejderne giver udtryk for omhandlende minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, samler sig omkring nogle temaer. I forhold til at udvælge disse temaer har jeg med en nysgerrighed og åbenhed set på, hvad empirien rummer. Undervejs har jeg været opmærksom på, om noget af den viden, jeg har, fra den tidligere forskning vedrørende minoritetsetniske unge mænds problemstillinger kunne ses og genkendes i empirien. På denne måde har jeg udledt fem temaer, der synes at give et væsentligt billede af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. Det vil så samtidig sige, at det ikke kan være udtømmende for socialarbejdernes holdninger, som de kommer til udtryk i empirien, men temaerne er valgt ud fra, hvor der er noget substans, det vil sige, hvor der er noget, der samler sig. Den tematiske analyse vil være en empirisk belysning af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. De fem temaer vil blive belyst hver for sig i afsnit 3.2.

Herefter vil jeg i en perspektiverende opsamling på den tematiske analyse først se på, hvordan socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger kan ses i sammenhæng med den tidligere forskning vedrørende disse problemstillinger. Dernæst vil jeg søge at kvalificere og forstå, det jeg ser, ved hjælp af forskellige teoretiske begreber. Anvendelsen af teoretiske begreber vil jeg komme ind på i delafsnit 2.4.4.

Nu vil jeg gå videre med, hvordan jeg vil besvare problemformuleringens anden del omhandlende, hvordan der kan opnås adgang til viden om socialarbejdernes holdninger, samt hvordan dette vil indgå i analysedelens struktur.

2.4.3 Indledende og afsluttende metoderefleksioner

Problemformuleringens anden del hænger tæt sammen med kernen i problemformuleringen og omhandler, hvordan der kan opnås adgang til viden omkring socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. Dette handler således om specialets metodeanvendelse. Her kommer anvendeligheden af den konstruerede videovignet i spil i forhold til at åbne op for italesættelse af socialarbejdernes holdninger og således opnå viden herom. Dette vil ud fra erfaringerne fra mødet med empirien blive gjort ad to omgange henholdsvis før og efter den tematiske analyse. De indledende metoderefleksioner sætter fokus på, hvordan videovignetten har virket genkendelighed og relevant i fokusgrupperne. Her er således særligt fokus på videovignettens indhold. Genkendelighed og relevans er helt centralt, i og med at videovignetten sætter en afgørende ramme for fokusgruppeinterviewene og således et afsæt for italesættelse af holdningerne. Samtidig er denne del et selvstændigt vidensbidrag til analysen. De afsluttende metoderefleksioner sætter fokus på det at have anvendt en videovignet i undersøgelsen samt dennes konstruktion i forhold til at opnå adgang til viden om holdninger. Der er således fokus selve udformningen af vignetten som en video, der er løst skitseret med stort rum for fortolkning. Der vil ligeledes sættes fokus på, hvordan det har virket at få socialarbejderne til at italesætte holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger ved både at tale sig ind i videovignetten og op ad den. Denne hensigt med både at få socialarbejderne til at kommentere direkte på det, de ser i videovignetten, og samtidig lade den blive afsæt for, at de taler om deres praksis, skal ses i sammenhæng som forskellige måder at åbne op for italesættelse af holdninger om minoritetsetniske unge mænds problemstillinger for på denne måde at opnå viden herom. Analytisk er det dog vigtigt at være opmærksom på, hvornår socialarbejderne taler om hvad, hvorfor jeg gennem hele analysedelen vil tydeliggøre, når socialarbejdernes udsagn direkte vedrører det, der sker, i videovignetten, men mindre det fremgår af selve citatet.

Jeg vil nu komme ind på min anvendelse af teoretiske begreber i analysedelen.

2.4.4 Anvendelsen af teoretiske begreber

Som led i at tydeliggøre analysestrategien vil jeg her formulere den placering, som teori vil blive tildelt analytisk (Olsen, 2002:109-110). Som tidligere nævnt vægtes empiri og metode højt i specialet, hvorfor min vandring i det empiriske materiale ikke handler om med udgangspunkt i en given teoretisk ramme at lede efter, hvad der relaterer sig til denne. En sådan teorirelatering kan siges at indebære en risiko for, at nye sociale fænomener ikke

opdages (ibid., 2002:131). Jeg vil derimod, som redegjort for, gennemgå det empiriske materiale og udlede, hvor socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger samler sig i nogle temaer, hvilket vil gøres med en åbenhed og nysgerrighed for, hvad der viser sig, men naturligvis også med en opmærksomhed på sammenhænge med tidligere forskning.

Efter den tematiske analyse følger som nævnt en perspektiverende opsamling herpå. Denne vil starte ud med at se den tematiske analyse i sammenhæng med tidligere forskning omkring minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde. Herefter vil jeg i forhold til det, jeg ser i empirien, kvalificere diskussionen ved anvendelse af andre teoretiske begreber. Inddragelsen af disse begreber vil således gøres ud fra deres anvendelighed til netop at skærpe og forstå det, jeg ser (Thomsen, 2003:216, 225). Nogle af disse begreber vil komme fra viden om holdninger, herunder hvordan holdninger kan anskues og undersøges, samt hvad tidligere forskning om holdninger i socialt arbejde har bidraget med. Det vil sige viden, som er blevet præsenteret, i specialets del 1 og 2. Derudover vil andre begreber blive anvendt, som vil kunne kvalificere det, jeg ser i empirien, yderligere. Det kan således siges at gå i tråd med en tanke, der siger, at:

”I stedet for at træde i karakter teoretisk består den store socialkonstruktivistiske kunst i at overføre tankesæt fra mere eller mindre fremmede teoretiske sammenhænge og koble dem op på den unikke problemstilling og de kontekstuelle sammenhænge, der analyseres” (ibid., 2003:216).

Hvor det i den tematiske analyse først og fremmest er empirien, der er det bærende element, er det særligt i den perspektiverende opsamling, at teoretiske begreber vil blive anvendt.

Efter i del 2 at have redegjort for mit videnskabsteoretiske blik, min metodeanvendelse med særligt fokus på videovignetten samt min analysestrategi og analysestruktur, vil jeg gå videre til del 3, der er specialets mest omfattende, den empiriske og metodiske analysedel.

3 Del 3: Empirisk og metodisk analysedel

Del 3 vil med særlig vægt på empiri og metode belyse, hvilke holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, der kommer til udtryk hos socialarbejdere i beskæftigelsesindsatsen, og hvordan der kan opnås adgang til viden om disse holdninger. Fokus er således på meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger. Holdningerne bliver italesat gennem social interaktion i fokusgrupperne. På denne måde er de anvendte citater udtryk for holdninger, som socialarbejderne har talt sig frem til ved i høj grad at have suppleret hinanden og forhandlet sig frem. Hvis det er særligt vigtigt eller interessant, at en given holdning bliver udtrykt i en bestemt fokusgruppe eller af en bestemt socialarbejder, vil jeg imidlertid kommentere på dette.

For kort at ridse analysedelens struktur op, vil den blive indledt og afsluttet med fokus på specialets metodeanvendelse. De indledende metoderefleksioner har til hensigt at sætte fokus på, hvordan indholdet i videovignetten har virket genkendeligt og relevant. Herefter følger analysens hoveddel, den tematiske analyse, hvor holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde belyses, samt en perspektiverende opsamling herpå. Endelig sættes der i de afsluttende metoderefleksioner fokus på det at have anvendt en videovignet samt dennes konstruktion i forhold til at opnå adgang til viden om holdninger.

3.1 Indledende metoderefleksioner: Videovignettens genkendelighed og relevans

Indledningsvist vil jeg sætte fokus på socialarbejdernes reaktioner på videovignetten, og således hvordan den opleves som genkendelig og relevant. Dette vil jeg gøre med hensyn til, hvordan socialarbejderne helt overordnet vurderer rammen for samtalen, hvordan de opfatter klienten Mohammed, hvordan de vurderer og kritiserer vignettsocialarbejderen, hvordan de forklarer det, vignettsocialarbejderen gør, og dernæst hvordan de på trods af dette alligevel kan genkende sig selv i videovignetten.

3.1.1 "En nutidig samtale"

Overordnet set betegnes videovignettens samtale som *"en nutidig samtale med en ung etnisk minoritetsmand"* (Socialarbejder B, Jobcenter 2). At samtalen betegnes som nutidig kan fortolkes som, at indholdet i samtalen giver et billede på, hvordan en sådan samtale kan se ud inden for rammerne i beskæftigelsesindsatsen. Flere af socialarbejdere bemærker, at

vignetsocialarbejderen gør det, hun skal, i henhold til lovgivningen. Derudover ligger der i udsagnet en genkendelighed i forhold til de problemstillinger, som socialarbejdere i dag møder i arbejdet med minoritetsetniske unge mænd. Ikke mindst er situationen med frafald fra uddannelser velkendt for socialarbejderne, hvilket eksempelvis fremgår af følgende udsagn:

”Men jeg synes også, at der i selve videoen er nogle problemstillinger, som er meget kendte, kan man sige. Det kunne man tydeligt se. Hvilke ting som er typisk for sådan en situation, hvor en mand med anden etnisk baggrund frafalder flere og flere gange fra en uddannelse og vender så tilbage til jobcentret, så får han rådgivning og vejledning” (Socialarbejder A, Jobcenter 4).

Socialarbejderen skitserer således, at det er en velkendt situation, at en minoritetsetnisk ung mand frafalder uddannelse flere gange og vender tilbage til jobcentret. Socialarbejderen giver ligeledes udtryk for, at de problemstillinger, der kommer frem under samtalen, er nogle kendte problemstillinger, som han betragter som typiske for sådan en situation. På den måde fremstår den overordnede ramme for samtalen i videovignetten, hvor en socialarbejder i beskæftigelsesindsatsen møder en minoritetsetnisk ung mand, der igen er frafaldet uddannelse, realistisk og genkendelig for socialarbejderne, hvilket går på tværs af fokusgrupperne. Dette er centralt for, at de kan forholde sig til vignetten. I en anden fokusgruppe benævnes samtalen endvidere som ”en rigtig svær samtale”:

”Den der med arbejde er rigtig typisk, altså det synes jeg, at det er ligesom om, at det skal blive løsningen på alt. ”Jeg skal bare have det der arbejde”. Og det er en rigtig svær samtale. Jeg kan godt forstå, at hun [vignetsocialarbejderen] trækker sig måske fra det over til noget andet. For man har også siddet mange gange i den, hvor det eneste – selvom jeg synes, at man prøver ligesom at komme rundt omkring det og forklare, også at drøfte forskellige muligheder, og hvad formålet er, støtteordninger og ditten, så har jeg også mange gange – ”jamen jeg skal også bare have et arbejde, og jeg kan ikke”. Og når vi så kommer til den der med, hvad har du selv overvejet i forhold til at få et arbejde, og de har ikke rigtig nogen muligheder, og de har ikke nogen strategi for det, for de har ikke nogen særlig god viden om arbejdsmarkedet, og hvad man skal kunne” (Socialarbejder B, Jobcenter 2).

Dette udsagn giver et interessant billede af, hvordan socialarbejderen her taler sig ind i videovignetten og genkender situationen ved også at inddrage egne oplevelser fra sin praksis i forhold til det, hun ser. Hun genkender det, som gør samtalen ”en rigtig svær samtale”, med

henvisning til de mange gange, hun selv har siddet i lignende samtaler, og tegner et billede af sine egne oplevelser, og hvad hun i sådanne samtaler forsøger at gøre. Hun udtrykker således også forståelse for vignetsocialarbejderens måde at agere på, der fortolkes som et forsøg på at trække samtalen væk fra ”det svære” og over på noget andet, hvilket også bliver en måde at forklare vignetsocialarbejderens adfærd på. Derudover giver socialarbejderen i udsagnet ligeledes udtryk for nogle af de problemstillinger, som minoritetsetniske unge mænd har, der kommer til udtryk som manglende muligheder i forhold til at få et arbejde, manglende strategi for hvordan de skal opnå det samt manglende viden om arbejdsmarkedet. I forlængelse af det tidligere citat, hvor manglende gennemførelse af uddannelse opleves som en velkendt problematik blandt minoritetsetniske unge mænd, udtrykkes her ligeledes en genkendelse i forhold til problematikken med at opnå arbejde. Socialarbejderens udsagn siger således på flere måder noget centralt omkring, at det der foregår i samtalen er genkendeligt og relevant.

3.1.2 ”Han ligner bare alle de andre”

Klienten Mohammed fremstår ligeledes som genkendelig for socialarbejderne på tværs af fokusgrupper. Det, der umiddelbart vækker genkendelse, er, at han ”bare vil have et arbejde og tjene penge”. Som det før nævnte citat også siger, anses dette som ”rigtig typisk”, og en umiddelbar reaktion i en af de andre fokusgrupper efter at have set videovignetten er ligeledes, at: *”Han ligner bare alle de andre, ”jeg vil bare have et arbejde””* (Socialarbejder C, Jobcenter 3). Sådanne reaktioner udtrykkes i alle fokusgrupper. Netop dette tolker jeg som et centralt træk i videovignetten, der medvirker til, at socialarbejderne oplever den som genkendelig. Det ”bare at ville arbejde og tjene penge” kan siges at være karakteristisk for, hvordan socialarbejderne opfatter minoritetsetniske unge mænd på tværs af forskelligheder i deres målgrupper.

Flere af socialarbejderne betegner også dette som hans mulighed for exit, som jeg var inde på i forbindelse med konstruktionen af videovignetten, hvilket i fokusgrupperne kommer til udtryk i eksempelvis følgende udsagn: *”Den der med at ”jeg skal bare have et arbejde” er lidt en strategi for at komme ud af vores regi og komme væk fra at skulle tale om tingene på den måde, som vi taler om det”* (Socialarbejder B, Jobcenter 2). Denne måde at reagere på tegner således et velkendt og realistisk billede af, hvad socialarbejderne møder i deres hverdag, og giver på tværs af fokusgrupperne indtryk af, at han har været i situationen før og ved, hvordan han skal agere.

Socialarbejderne reagerer også på tværs af fokusgrupperne på, at Mohammed åbner op for en række problemstillinger, som de vurderer som velkendte og centrale at gå ind i, hvilket eksempelvis udtrykkes i følgende udsagn:

”Han byder jo selv på nogle ting. Han siger, at min mor er pensionist, og min far har ikke rigtigt noget fast arbejde. Og man ved jo ikke rigtigt, hans folkeskole har måske været rigtig svær for ham og uden støtte fra hjemmet, og måske han har været lidt overset i folkeskolen, også så hans skoleerfaringer ikke er de bedste. Så han byder jo selv på, at man kunne spørge lidt ind til, ”hvad er det for nogle udfordringer du har, og hvordan gik det, hvad var det lige præcis på Teknisk skole, der gjorde, at du ikke rigtigt kunne holde fast”” (Socialarbejder B, Jobcenter 2).

Socialarbejderen eksemplificerer nogle problemstillinger som forældrenes arbejdsmarkedstilknytning og muligheder for at give støtte samt faglige udfordringer, der opfattes som oplagte og væsentlige at gå yderligere ind i. Det er et helt gennemgående mønster blandt socialarbejderne, at de griber fat i disse og andre problemstillinger, der også i den tidligere forskning bliver peget på som centrale, men som vignetsocialarbejderen undviger at gå ind i. Socialarbejderne giver udtryk for at ville gå dybere ind i disse problemstillinger, om end der er variationer i forhold til, i hvilket omfang og hvordan de ville gøre det. I den tematiske analyse vil holdninger til sådanne problemstillinger blive belyst nærmere.

Socialarbejderne lægger imidlertid også forskellige vurderinger ind af Mohammed. For eksempel anvendes i to af fokusgrupperne ordet ”usikker” om Mohammed om to forskellige situationer. Dette kommer i Jobcenter 3 til udtryk ved, at *”det er også fordi, han er så usikker, så når du siger, hvis du vil vælge på alle hylder, altså han aner jo ikke engang, om han skal tage 1. eller 10. hylde, vel. Altså han er slet ikke sporet ind på den, vel”* (Socialarbejder A). I Jobcenter 4 derimod vurderes Mohammed gennem samtalen at blive ”mere og mere frustreret”. I Jobcenter 1 tolkes Mohammeds gentagne udtryk om bare at ville arbejde som ”et råb om hjælp”. Socialarbejderne foretager således også forskellige fortolkninger af det, der sker, i videovignetten, selvom de ser og hører det samme. En anden vurdering udtrykkes ud fra Mohammeds udsagn om, at *”uddannelsen var svær for ham”,* og at han *”fik dårlige karakterer”*. I Jobcenter 2 opfattes dette som, at *”han føler sig måske nok som den, altså i skole, uddannelsessammenhæng, kunne man jo godt høre, der føler han sig måske som den dårlige, ikke, den der ikke rigtigt kunne og aldrig rigtigt har kunnet, ikke”* (Socialarbejder B).

Det interessante er, at ud fra ganske få oplysninger tilskrives situationen yderligere mening, hvilket endvidere betones med ordene ”kunne man jo godt høre”. Dette giver en indikation af, at vurderingen synes at være noget klart og selvfølgeligt.

Mere direkte eksempler på, at Mohammed vurderes som realistisk og genkendelig, kommer til udtryk som, at *”han er jo realistisk for, hvordan vi ser dem”* (Socialarbejder A, Jobcenter 2), og *”han er meget spot on”* (Socialarbejder B, Jobcenter 3). Socialarbejdernes vurderinger af Mohammed som realistisk og genkendelig, der går på tværs af fokusgrupperne, er bemærkelsesværdig, ikke mindst fordi socialarbejderne som et gennemgående mønster karakteriserer minoritetsetniske unge mænd som en meget uhomogen gruppe, hvilket tidligere forskning ligeledes peger på. Dertil kommer, at socialarbejderne sidder med forskellige målgrupper, hvad angår blandt andet, hvilke matchgrupper, klienterne tilhører, om de modtager kontanthjælp eller dagpenge, eller om der er tale om indvandrere eller flygtninge. Socialarbejderne har således kunnet tale sig ind i videovignetten og genkendt en klient som Mohammed på trods af forskellene ved også selv at tilskrive situationerne mening.

3.1.3 ”Hun er nok en af dem, der har 80 sager”

Socialarbejdernes reaktion i forhold til vignetsocialarbejderen er en række kritikpunkter vedrørende det, hun gør og ikke gør. Det mønster, som går igen i alle fokusgrupper, er kritikken af, at vignetsocialarbejderen ikke spørger ind til en række forhold, som de vurderer som centrale at gå ind i. I forlængelse af dette kritiserer socialarbejderne vignetsocialarbejderen for ikke at lytte til, hvad Mohammed siger, men at hun i sin tilgang er alt for fokuseret på sin egen dagsorden og de lovgivningsmæssige krav, som hun skal igennem. Flere socialarbejdere kritiserer vignetsocialrådgiveren for ikke at vise interesse for Mohammeds historie, og at hun heller ikke er interesseret i at danne relation med ham. Det vigtige i dette er, at det, som socialrådgiverne i ovenstående eksempler kritiserer, er udtryk for, hvad *de* anser som centralt i en samtale som videovignettens.

Det er et gennemgående mønster på tværs af fokusgrupperne, at vignetsocialarbejderens måde at agere på forklares med noget i rammerne for arbejdet. Særligt fremhæves tid som en forklarende faktor, som det eksempelvis fremgår af følgende udsagn: *”Og så går hun videre til noget andet, og hun har ikke tid til at spørge ind af fare for, at det måske kan komme til at tage rigtigt lang tid.”* (Socialarbejder B, Jobcenter 2). Socialarbejdernes kritik af, at vignetsocialarbejderen i en hel række forhold ikke spørger ind til de forhold, som Mohammed åbner op for, forklares således med, at hun ikke har tid til at gå dybere ned i det, hvorfor hun

blot undviger. I forlængelse heraf fremhæves også en stor arbejdsomængde som forklaring, der eksempelvis udtrykkes med, at *"hun er nok en af dem, der har 80 sager"* (Socialarbejder A, Jobcenter 2). Det at socialarbejderne forklarer vignetarbejderens adfærd med noget i rammerne for arbejdet kan ses som udtryk for, at en sådan situation er genkendelig i deres arbejde i beskæftigelsesindsatsen.

I en af fokusgrupperne bliver der derudover givet et bud på en interessant forklaring, der skiller sig ud fra de andre fokusgrupper. I forhold til vignetsocialarbejderen udtrykkes i Jobcenter 2, at *"det er jo heller ikke sikkert at hun er socialrådgiveruddannet altså"*. (Socialarbejder B). I fokusgruppen anses dette som værende af stor betydning, hvilket forklares med, at:

"Der er nogen andre alarmklokker, der ringer hos os i forhold til, som du også kan høre, når vi ser det der [videovignetten], så har vi en masse klokker, der ringer hos os, og vi tænker, det der burde du nok, og ja det der burde du. Har du ikke en uddannelsesmæssig baggrund, så er det klart, så dykker du ikke ned i de ting, for klokkerne de ringer ikke på samme måde eller i samme udstrækning, vel altså, det er klart" (Socialarbejder C).

I denne forklaring ligger en doxisk forestilling i deres selvforståelse som socialrådgivere (Järvinen, 2004:243), hvor det at have en socialfaglig uddannelsesbaggrund indebærer noget bestemt. Der ligger noget selvfølgeligt og naturligt i, at de ville tage fat i nogle problemstillinger, som andre uden socialfaglig baggrund ikke ville gøre, idet *"klokkerne ikke ringer på samme måde eller i samme udstrækning"*. Det at vignetsocialarbejderen eventuelt ikke har en socialfaglig baggrund forklarer på denne måde, at hun gør noget, som socialarbejderne i fokusgruppen ikke ville gøre grundet deres uddannelsesmæssige baggrund som socialrådgivere. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at der blandt samtlige socialarbejdere på tværs af fokusgrupper og forskellige uddannelsesbaggrunde i høj grad peges på samme forhold i videovignetten, som vurderes som centrale at gå yderligere ind i. De får således øje på det samme, men dem uden socialfaglig baggrund forklarer det, vignetsocialarbejderen gør, alene med henvisning til eventuelle forhold i rammerne for hendes arbejde og inddrager ikke uddannelsesmæssig baggrund som forklaring. Hvorvidt der haves en socialfaglig baggrund eller ej har synes således ikke at have betydning for, hvad de ser.

3.1.4 "Det kunne jo sagtens være os selv"

Det er imidlertid interessant, at der blandt flere socialarbejdere gives udtryk for at kunne genkende sig selv på trods af kritikken af vignetsocialarbejderen. Om samtalen udtrykkes eksempelvis:

"Den kunne sagtens foregå her. Altså det er nemt nok at sidde og kigge på med kritiske øjne og sige, "nej det ville jeg have sagt anderledes, det ville jeg have gjort anderledes", men hun overholder jo alle de lovmæssige krav, der er til en samtale" (Socialarbejder B, Jobcenter 4).

Samtalen vurderes altså som realistisk, og der peges på, at det altid er lettere at kritisere, når en situation betragtes udefra. Der ligger også implicit i dette, at det ikke er sikkert, at socialarbejderen selv havde "sagt eller gjort det anderledes" i en lignende situation. Samtidig påpeges, at vignetsocialarbejderen sådan set overholder alle de lovmæssige krav, der er til en samtale. Dette kommer ligeledes tydeligt frem i følgende udsagn fra en anden fokusgruppe:

"Jeg synes, at vi kommer med noget kritik til damen der [vignetsocialarbejderen] velvidende, at det jo sagtens kunne være os selv, der gjorde det samme. Sådan har jeg det lidt, ikke. For på en dårlig dag, hvor man har meget travlt, så ville det være fantastisk bare at bruge 7 minutter på en samtale, give et stykke papir med og så håbe på, at det går godt, selvom du måske godt ved inde i baghovedet, at du kunne have gjort en større indsats. Men presset er bare så stort, så i dag får du altså ikke lavet dit optimale arbejde. Rigtigt nederen eller rigtigt øv at det er sådan. Men vores kritik synes jeg, og det tror jeg, vi alle sammen synes, giver vi, selvom vi godt ved, at det kunne godt have været os selv" (Socialarbejder C, Jobcenter 1).

Socialarbejderen kommer her med flere interessante pointer. Dels genkender hun situationen ved at spejle sig i videovignetten med to gange at tilkendegive, at "det jo sagtens være os selv, der gjorde det samme", hvilket der er enighed om i fokusgruppen. Dels giver hun udtryk for, at det ikke burde være sådan, ved at hun kalder det "på en dårlig dag", at "du måske godt ved inde i baghovedet, at du kunne have gjort en større indsats" og at "du i dag altså ikke får lavet dit optimale arbejde". Heri ligger således en tilkendegivelse af, at arbejdet kan gøres bedre. Samtidig udtrykkes, at dette naturligvis ikke er tilfredsstillende, ved at hun kalder det "rigtigt nederen eller rigtigt øv, at det er sådan". Kritikken gives således velvidende, at de selv kunne have gjort det samme. At sådanne situationer opstår på trods af en viden og et ønske om at gøre det bedre forklares med travlhed og tidspres og altså noget i rammerne for arbejdet.

Som det er fremgået, er det interessant, at socialarbejderne på tværs af uddannelsesbaggrunde, arbejdsområder, målgrupper og forskellige kontekster kan forholde sig til den. Videovignetten indeholder således noget, der virker genkendeligt, realistisk og relevant i forhold til alle socialarbejdere, om end der er enighed om, at der er en række problematiske aspekter i det, der foregår i videovignetten, og om end der er variationer i forhold til, hvordan de genkender og forklarer det. At socialarbejderen kan forholde sig til videovignetten er imidlertid helt centralt, da den sætter en afgørende ramme for fokusgruppeinterviewene.

Socialarbejderne taler sig både ind i videovignetten og op ad den ved også at tale ud fra deres egen praksis. På denne måde medvirker videovignetten til at åbne op for italesættelse af holdninger minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse eller arbejde, som tidligere forskning peger på som centrale. Dette vil nu blive udfoldet i den tematiske analyse.

3.2 Tematisk analyse: Holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger

Selvom at minoritetsetniske unge mænd betegnes som en uhomogen gruppe, ved vi fra tidligere forskning, at en række problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde kan gøre sig gældende – problemstillinger som det kan være centralt, at socialarbejdere, der arbejder i beskæftigelsesindsatsen, har en holdning til. Videovignetten er som redegjort for konstrueret, så den åbner op for at kunne italesætte sådanne problemstillinger, og den tematiske analyse vil belyse, hvordan socialarbejdernes holdninger hertil kommer til udtryk i fokusgrupperne.

Som redegjort for tidligere er den tematiske analyse tematiseret ud fra fem overordnede temaer og således opbygget efter disse. Første underafsnit er en belysning af socialarbejdernes holdninger til, hvorvidt minoritetsetniske unge mænd bør hjælpes hen i mod at tage uddannelse eller komme i arbejde, og hvordan de ser mulighederne for dette. Andet underafsnit belyser problemstillinger i relation til forældres arbejdsmarkedstilknytning og forventninger fra forældrene. Tredje underafsnit sætter fokus på netværkets betydning og fritidskulturen. Fjerde underafsnit har problemstillinger vedrørende diskrimination og oplevelsen af dette som omdrejningspunkt. Femte og sidste underafsnit belyser problemstillinger vedrørende faglige problemstillinger og eksemplificerer nogle holdninger til indsats.

3.2.1 Uddannelse eller arbejde

I videovignettens samtale bevæger emnerne sig mellem uddannelse og arbejde, der har til hensigt, at socialarbejderne kan udtrykke holdninger til, hvad der er vigtigt at arbejde hen i mod i beskæftigelsesindsatsen, og hvordan de ser minoritetsetniske unge mænds muligheder i denne forbindelse.

I forhold til at tale om uddannelse og arbejde skal det indledningsvist bemærkes, at socialarbejderne naturligvis arbejder under nogle rammer på beskæftigelsesområdet i form af politiske prioriteringer og en lovgivning, der dels har ”hurtigst mulige vej i beskæftigelse” som en vigtig intention, og dels står uddannelse højt prioriteret i forhold til unge ledige på kontanthjælp eller dagpenge. Tidligere forskning peger på, at socialarbejdere i høj grad anerkender de arbejdsmarkedspolitiske reformer, der er gældende i Danmark, og handler i overensstemmelse med disse (May & Winter, 2008:24), og ligeledes at krav til klienter om deltagelse i aktivering kan ses som en selvfølgelighed, der er trængt ned i praksis fra det politiske felt (Caswell, 2005:67). Dette går i tråd med det overordnede billede i min undersøgelse, hvor socialarbejderne ikke sætter spørgsmålstegn ved disse intentioner.

Selve problematikken med minoritetsetniske unge mænds frafald fra uddannelser og vanskeligheder med at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet er som tidligere nævnt velkendt for socialarbejderne. Generelt gives der i fokusgrupperne udtryk for vigtigheden af at møde de minoritetsetniske unge mænd med en individuel tilgang, hvor der tages udgangspunkt i de muligheder, de hver især har, i forhold til om det er uddannelse eller arbejde, der skal arbejdes hen i mod.

Hvis mulighederne peger på arbejde, fordi at det er det og ikke uddannelse, som den unge her og nu kan og vil, er det dette, der arbejdes hen i mod. Her er det en gennemgående tendens, at socialarbejderne opfatter minoritetsetniske unge mænd som meget smalt tænkende i deres jobønsker. På tværs af fokusgrupper drages en linje til Mohammed i videovignetten, der gerne vil arbejde som taxachauffør, vagt eller lignende. Selvom at det kan synes stereotyp, at Mohammed nævner disse typer jobs, er det gennemgående mønster i fokusgrupperne, at det opfattes som genkendeligt. Udfordringen ifølge socialarbejderne er således, at få dem til at ”tænke ud af kassen”, som der udtrykkes, altså få dem til at tænke bredere jobmæssigt for at øge mulighederne for at komme i arbejde.

Det vægtes imidlertid på tværs af fokusgrupperne højt i vid udstrækning at opfordre minoritetsetniske unge mænd til at tage uddannelse. Socialarbejderne ser dels dette som noget ”de skal” i henhold til beskæftigelseslovgivningen og det politiske fokus på området. I deres holdninger ligger imidlertid også andre faktorer, der begrundet vigtigheden af at tage uddannelse. Uddannelse ses blandt andet som middel til at åbne op for muligheder på arbejdsmarkedet og undgå, at de unge mænd marginaliseres på sigt, hvilket også går i tråd med, hvad tidligere forskning peger på. Socialarbejderne ser i denne forbindelse forskellige risici forbundet med ikke at tage en uddannelse. I Jobcenter 1 udtrykkes eksempelvis følgende:

”Der er selvfølgelig også rigtig mange unge mænd, der arbejder i grønthandlere, pizzeriaer, slagteriet eller sådan noget og fungerer fint ved det, men når de så ikke kan holde til det mere, så er problemet, at de så ikke rigtig har noget at falde tilbage på” (Socialarbejder C).

Her peges på, at ufaglærte jobs ofte er fysisk hårde, som det kan være svært at holde til i længden. Socialarbejderen opfatter det derfor som et problem, hvis de minoritetsetniske unge mænd ikke har taget en uddannelse, idet de så ikke har ”noget at falde tilbage på”, når de helbredsmæssigt ikke længere kan holde til disse typer af job. Problematikken sættes derfor i et mere langsigtet perspektiv, hvor der peges på nogle konsekvenser ved ikke at tage uddannelse også set i forhold til de minoritetsetniske unges jobmuligheder på sigt. Denne socialarbejder bygger sin holdning ud fra en viden opnået gennem erfaringer fra sit arbejde:

”Da jeg sad med de ældre, der har jeg indstillet flere til førtidspension af dem, der kom i 70’erne og har brugt mange år af deres liv på slagteriet eller som pizzabager. Og nu har de både melallergi, og ryggen kan ikke holde, og armene kan ingenting, altså der er ikke rigtig noget tilbage, og der er ingen mulighed for at opkvalificere dem, fordi deres dansk også er rigtig dårligt, ja, der er ikke rigtig mulighed for at udvikle arbejdsevnen, og der er det bare for sent, men de er måske kun 45-50.”

Selvom at minoritetsetniske unge mænd kan siges at befinde sig i en anden position, hvad angår eksempelvis opholdstid i Danmark og sprogkunderskaber sammenlignet med indvandrere, der kom til Danmark i 70’erne, peger socialarbejderen imidlertid på en vigtig problematik med, at mange års fysisk hårdt arbejde nedslider og vanskeliggør en arbejdsmarkedstilknytning på længere sigt. Dette forstærkes, som socialarbejderen peger på,

hvis opkvalificering heller ikke er en mulighed grundet sprogvanskeligheder. I yderste konsekvens kan dette således føre til, at førtidspension bliver eneste mulighed, da det er blevet for sent at udvikle arbejdsevnen. Holdningen om at motivere de minoritetsetniske unge mænd til at tage uddannelse begrundes på denne måde som værende essentiel. På trods af at minoritetsetniske unge mænd overordnet set kan siges at have andre forudsætninger for at tage uddannelse end de indvandrere, der kom til Danmark i 70'erne, peger socialarbejdernes holdninger på, at problemstillinger vedrørende faglige kvalifikationer herunder sprogvanskeligheder er en realitet, hvilket jeg vender tilbage til i afsnit 3.2.5.

Flere socialarbejdere på tværs af fokusgrupper begrundes ligeledes deres opfattelse af, at motivation til uddannelse bør vægtes højt, med, at der bliver færre ufaglærte job. Dette udtrykkes eksempelvis i Jobcenter 4 således:

”Jeg gør sgu noget ud af at gå ind og fortælle dem, jamen det nytter ikke noget, at du siger, at du bare vil ud at have et arbejde, fordi det hænger altså sammen med, at du har en uddannelse altså, fordi alle de der ufaglærte job, de er bye bye, de ligger ude i østen, og de kommer ikke tilbage igen. Det er ikke bare at gå ud at finde et arbejde, fordi de ufaglærte job er der ikke, og det vil sige, skal du have et job, du vil gerne have hus, lejlighed, bil, speedbåd, alle de der ting, det kan du kun få på én ting, det er at uddanne dig” (Socialarbejder D).

I socialarbejderens udsagn vurderes uddannelse væsentligt vigtigere at arbejde hen i mod frem for job. Der bliver trukket en linje til oplevelsen af, at minoritetsetniske unge mænd ”bare vil ud at have et arbejde”, og til at de gerne vil opretholde en levestandard med råd til lejlighed, bil og lignende. Uddannelse anses som en forudsætning for dette, da ufaglærte job forsvinder. Socialarbejderen giver udtryk for nødvendigheden af nøje at forklare de minoritetsetniske unge mænd denne sammenhæng. Flere socialarbejdere vurderer, at de minoritetsetniske unge mænd mangler viden omkring både uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, hvilket ligeledes afspejler tidligere forskning på området.

I særligt de to jobcentre, der befinder sig i kommuner med en meget høj andel af minoritetsetniske borgere, udtrykkes holdningen om, at det er vigtigt for minoritetsetniske unge mænd at tage uddannelse, også i relation til en risiko i et langsigtet perspektiv, som det eksempelvis fremgår i Jobcenter 3:

”På et eller andet tidspunkt vil vi få en underklasse af unge etniske mænd, som garanteret er super skarpe nogen af dem, men de har aldrig fået en uddannelse, for det var der ikke plads

til. De skulle ud at være, som man siger på engelsk, breadwinners. De skal ud at forsørge familien, ikke” (Socialarbejder D).

Socialarbejderen udtrykker i dette udsagn en risiko for at der på et tidspunkt vil opstå en underklasse af minoritetsetniske unge mænd uden uddannelse, idet der peges på, at tendensen med at en høj andel af minoritetsetniske unge mænd ikke får sig en uddannelse kan føre til, at de marginaliseres på sigt. Socialarbejderen begrundet det, at de ikke får sig en uddannelse, med, ”det var der ikke plads til”, idet de skal ud at forsørge familien, og dermed forventninger, der rettes mod dem. Problemstillinger vedrørende forventninger som disse fremtales i fokusgrupperne som noget centralt i forhold til de minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i uddannelse og arbejde, hvilket jeg vender tilbage til i afsnit 3.2.2. I Jobcenter 4 udtrykkes risikoen ved ikke at tage uddannelse således:

”Og så har de knoklet, de snakker pisseflot dansk ligesom os andre, ikke, har pæne skolepapirer, og de kommer bare ikke længere, fordi de ikke kan få den der læreplads, og så møder de muren der (...). De bliver altså bare frustreret, og det kan jeg godt forstå. Vi er i gang med at tabe en hel generation af unge lige nu” (Socialarbejder D).

Socialarbejderen er her inde på frafald fra uddannelser grundet manglende praktikplads, som også rammer i øvrigt velfungerende minoritetsetniske unge mænd med gode dansk kundskaber, der har klaret sig godt i skolen. Socialarbejderen tegner et billede af, at de ”møder en mur”, der bremser dem i at gennemføre uddannelsen, og således at strukturelle forhold på arbejdsmarkedet også kan være medvirkende til, at minoritetsetniske unge mænd frafalder uddannelse. Der er på denne måde en potentiel risiko for, som der siges, at ”en hel generation af unge tabes” på sigt.

Socialarbejderne italesætter på tværs af fokusgrupper særligt to forhold som essentielle i beskæftigelsesindsatsen for at få flere minoritetsetniske unge mænd i uddannelse – afklaring og motivation. Afklaring i forhold til uddannelse handler både om afklaring af, hvad de minoritetsetniske unge mænd kan og vil. Flere af socialarbejderne udtrykker en opfattelse af, at de minoritetsetniske unge mænd er meget uafklarede i forhold til deres muligheder. Motivation til uddannelse står ligeledes helt centralt på tværs af fokusgrupper, når socialarbejderne taler om, hvad de lægger vægt på i deres arbejde, da det anses som en væsentlig faktor for, at det lykkes for de minoritetsetniske unge mænd at komme i gang med og ikke mindst gennemføre uddannelse. Socialarbejdernes holdninger til afklaring og

motivation kommer ofte til udtryk med henvisning til videovignetten, og hvad de forestiller sig at have gjort anderledes i samtalen.

Selvom at socialarbejderne i høj grad lægger vægt på motivation til uddannelse i arbejdet med minoritetsetniske unge mænd, skinner det imidlertid på tværs af fokusgrupperne igennem, at socialarbejderne vurderer det som værende svært for dem. I Jobcenter 4 tegnes der følgende billede af målgruppens muligheder for at gennemføre uddannelse:

”Det er op af bakke, det er en meget meget grim bjergetape for dem, fordi de har alle de der fordomme i mod sig. De har navnene, og de har farven og, de har, ”de er sgu nok kriminelle alle sammen”, ikke. Og mange af dem har dårlig skolebaggrund, dårlig kultur fra forældrene. Altså du har jo hele spektret” (Socialarbejder D).

Det, at socialarbejderen vurderer det som ”op af bakke” og som ”en meget grim bjergetape” for minoritetsetniske unge mænd at gennemføre uddannelse, tegner et billede af, at socialarbejderen vurderer det som svært. Dette uddybes med, at minoritetsetniske mænd har en række problemstillinger og møder forskellige udfordringer, og at det ofte er sammensætningen af disse forhold, der giver vanskeligheder i forhold til at gennemføre uddannelse. Holdninger til sådanne problemstillinger danner rammen for de følgende fire underafsnit.

3.2.2 Forældres arbejdsmarkedstilknnytning – og forventninger fra forældrene

I videovignetten kommer Mohammed ind på sine forældres tilknytning til arbejdsmarkedet, idet han siger, at hans mor modtager pension, og hans far ikke har noget fast arbejde. Han kommer ligeledes ind på, at hans forældre har forventninger om, at han bliver ingeniør eller lignende, men at han ikke magter dette, selvom han gerne vil gøre dem stolte. Dernæst giver han udtryk for ikke at have fået støtte til uddannelsen.

Det er et gennemgående mønster i fokusgrupperne, at socialarbejderne i høj grad italesætter disse problemstillinger, det vil sige genkender dem og opfatter dem som relevante i forhold til minoritetsetniske unges muligheder for at komme i uddannelse og arbejde. Eksempelvis udtrykkes i Jobcenter 3:

”Mange af dem kan måske ikke engang spejle sig i forældrene, vel. Fordi der er ikke så meget at spejle sig i, vel. Mor er syg, far har ikke noget arbejde. Og det er meget tit, mor er syg (...). Altså det er ikke en fordom, det synes jeg faktisk, altså på sygedagpenge eller førtidspension

(...). Det er svært for dem, fordi der er heller ikke nogen, der sidder derhjemme måske. De forventer. Men der er ikke noget støtte til at gennemføre det. Det er bare en forventning om, at "selvfølgelig kan du det" (Socialarbejder A).

Socialarbejderens opfattelse af minoritetsetniske unge mænds forældre med en syg mor og en far, der står uden for arbejdsmarkedet, udspringer af Mohammeds fortællinger i videovignetten. Men socialarbejderen taler sig ligeledes op af vignetten ved inddrage sine erfaringer og konstruerer et billede af, at det faktisk er sådan, hun ser minoritetsetniske unge mænds situation. Socialarbejderen ser flere problemstillinger i forhold til dette. Hun udtrykker dels, at mange af de unge mænd ikke kan spejle sig i forældrene. I dette ligger, at de ikke kan bruge deres forældre som rollemodeller, når de skal ud at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Der kan ud fra socialarbejderens udsagn tolkes, at det at have nogen at spejle sig i er vigtigt. Samtidig oplever socialarbejderen, at minoritetsetniske unge mænds forældre retter forventninger til dem om at kunne gennemføre uddannelse, uden at der kan hentes støtte dem, hvilket socialarbejderen betegner som en svær situation. Lignende ses i andre fokusgrupper, som det eksempelvis kommer til udtryk i Jobcenter 4:

"Problemet i forhold til skolegang er måske i forhold til så mange andre normale danske børn, at de ikke har forældrene til at bakke op i forhold til skolegang, fordi forældrene ikke har noget skolegang overhovedet. Og alene der er der jo en kæmpe forskel fra at komme fra en dansk familie, hvor forældrene har uddannelse, og til en hvor der slet ikke er noget opbakning, for der skal de klare det hele selv, de har ikke nogen steder at gå hen. Og det er jo reelt også det, han [Mohammed] siger lige præcis i filmen, det er, at han ikke har fået noget hjælp, for han har jo ikke haft nogen steder i sin omgangskreds, han skal jo have det udefra" (Socialarbejder C).

Socialarbejderen sammenligner det at komme fra en familie med etnisk dansk baggrund familie og en familie med minoritetsbaggrund, hvor der i førstnævnte tilfælde tegnes et billede af en familie, hvor forældrene har uddannelse og mulighed for at hjælpe deres børn i forhold til deres skolegang. I sidstnævnte tilfælde gør det modsatte sig gældende, idet der tegnes et billede af en familie, hvor forældrene ingen skolegang har og således ikke har muligheden for at bakke op omkring børnenes skolegang. Selvom at skillelinjen er tegnet skarpt op, og at der heri også kan ligge en generalisering, udtrykkes i socialarbejderens udsagn en central pointe om, at minoritetsetniske unge mænd i modsætning til etnisk danske unge mænd ofte har et større behov for at få støtte udefra. I holdningerne trækkes på viden ud

fra erfaringer og en henvisning til videovignetten for at underbygge det, der siges. Her kommer Mohammed ind i en kategori som én, der ikke har haft nogen i sin omgangskreds, der kunne give støtte til uddannelsen men er nødt til at få støtten udefra, hvilket er et eksempel på, at Mohammed på baggrund af videovignettens få oplysninger tilskrives nogle vurderinger og karakteristika, der gør ham til repræsentant for målgruppen.

Samme kan siges at gøre sig gældende i følgende udsagn fra Jobcenter 2 omkring Mohammed, der omhandler forventninger fra forældrene til at tage bestemte uddannelser:

”Jeg tænkte på, sådan en som ham, han vil rigtigt gerne selv videre, og han vil også gerne please sine forældre. Og det er jo typisk for den generation. Altså lige præcis, han siger, mine forældre vil have, at jeg skal være ingeniør, ikke (...). De skal enten være ingeniører eller læger eller tandlæger, fordi det er noget, der giver status hos dem. Der er mange, der ikke ved, at altså at være mekaniker, det er faktisk også en rimelig lang og kompliceret uddannelse, og det er et godt job at have. Så det der pres der er fra forældrene til, at de skal have det der job, som de jo så slet ikke kan få” (Socialarbejder A).

Socialarbejderen kommer ind på flere interessante opfattelser af minoritetsetniske unge mænds situation, der dels går på tværs i fokusgrupperne, og dels afspejler tidligere forskning på området. Selvom at det kan synes stereotypt, at Mohammed udtrykker en forventning fra sine forældre om at blive ingeniør, så rammer det noget, som genkendes hos socialarbejderne. Opfattelsen er, at det giver status hos minoritetsetniske familier, hvis de minoritetsetniske unge mænd bliver enten ingeniører, læger eller tandlæger, hvilket opfattes som et pres fra forældrene hen i mod job, som de minoritetsetniske unge mænd ikke er i stand til at få. Denne status ligger ikke i job som mekaniker og lignende fag, på trods af det også er krævende uddannelser og gode job. Flere socialarbejdere udtrykker en opfattelse af, at der ligger en problemstilling i forældrenes manglende kendskab til uddannelsessystemet og arbejdsmarkedet, hvilket kan medvirke til, at de minoritetsetniske unge mænd ikke kan leve op til de forventninger, der stilles, og må opgive at gennemføre en given uddannelse – en problemstilling der går i tråd med tidligere forskning. Socialarbejderen udtrykker en opfattelse af, at det er en problemstilling for den nuværende generation af minoritetsetniske unge mænd, at de på den ene side gerne selv vil videre og på den anden side gerne vil gøre deres forældre tilfredse – en problemstilling der ifølge flere socialarbejdere indebærer en risiko for nederlag og rodløshed.

Det er en gennemgående tendens på tværs af fokusgrupper, at sådanne forventninger om at tage bestemte uddannelser opfattes som en central problemstilling for minoritetsetniske unge mænd. Derudover udtrykkes i to af fokusgrupperne også andre forventninger til minoritetsetniske unge mænd, der i Jobcenter 4 med henvisning til Mohammed kommer til udtryk således:

”Mænd er ligesom ham den unge mand, han kan godt se, at jeg skal have et arbejde og tjene mine penge, det er også en prestige for mig, for jeg skal forsørge min familie, og jeg skal snart giftes og have børn (...). Selvfølgelig vil hans forældre være meget tilfredse, hvis han gennemførte en ingeniøruddannelse eller fik et job som ingeniør end at køre taxa. Men alligevel, hvis han tjener penge som taxachauffør, det er også tilfredsstillende” (Socialarbejder A).

Socialarbejderen giver her udtryk for flere forventninger rettet mod minoritetsetniske unge mænd. Dels er der forventningerne om at tage bestemte uddannelser, hvor der trækkes en linje til videovignetten om, at Mohammeds forældre vil være ”meget tilfredse”, hvis han tager uddannelse og får job som ingeniør. Dels er der forventninger om at skulle forsørge sin familie, hvorfor det at tjene penge som taxachauffør også vil give prestige og gøre forældrene tilfredse. Såfremt det er muligt at få et sådant job, er det at tage uddannelse således ikke en nødvendighed for at kunne indfri forventningerne om at være forsørger. Dette kan ligefrem stå til hinder for at tage uddannelse, som der gives udtryk for i Jobcenter 3:

”Hvis de bliver gift tidligt, og der en del af mine borgere, der bliver gift tidligt, så er der forventninger om, hvordan hjemmet skal se ud, hvor de skal bo, hvilken standard det skal indrettes efter. Og det betyder, at der skal nogle penge på bordet. Og så kan man jo ikke være studerende. Så er det pigen, der måske får lov at studere, mens det foregår. Og så er vi tilbage i den mølle, jeg talte om før. Så skal de have barn, når hun er færdig, og så sakker han bagud, ikke” (Socialarbejder D).

Socialarbejderen ser et mønster med, at en del minoritetsetniske unge mænd bliver gift tidligt, hvilket medfører en række forventninger omkring, hvor og hvordan de skal bo, og at han skal tjene penge for at kunne forsørge familien, hvilket står i vejen for at tage uddannelse. Socialarbejderen peger i tråd med flere af de øvrige socialarbejdere på, at minoritetsetniske unge mænd ”sakker bagud” i forhold til minoritetsetniske unge kvinder i forhold til at tage

uddannelse, hvilket også er en velkendt problemstilling fra både tidligere forskning og statistikker omkring dette, som jeg har været inde på tidligere.

I Jobcenter 3 udtrykkes nogle interessante holdninger i relation til problemstillingen med forventninger, der her kommer til udtryk gennem fortællinger fra socialarbejdernes praksis:

"Jeg har også nogen sindssygt gode diskussioner med nogen af mine unge mænd. Og jeg siger til ham, "du ender jo op med at tilhøre en underklasse af unge mænd." Og han siger, "ja, jeg ved det godt, men jeg ved ikke, hvordan jeg skal bryde det." Der er de forventninger. Han kan ikke knække koden selv. Han kan ikke bryde et mønster selv. Så det kan godt være, at han er født og opvokset her, men forventningerne fra forældre og svigerforældre er, at han skal opfylde de her krav. Og det bliver måske først deres børn, som måske kan bryde det (...). Det er et parallelsamfund på nogle områder, som lever her, men som har nogen andre etiske og moralske regler" (Socialarbejder D).

Socialarbejderens opfattelser udspringer her fra erfaringer gennem samtaler med minoritetsetniske unge mænd, hvor hun konfronterer dem med risikoen for at komme til at tilhøre en underklasse af unge mænd ved ikke at tage uddannelse. Opfattelsen af deres situation er, at de er bevidste om risikoen men ved ikke, hvordan de skal bryde med de forventninger og krav, som familien retter mod dem. Socialarbejderen vurderer, at de ikke er i stand til at bryde dette mønster selv, og at det måske først bliver deres børn, der kan bryde det. De unge mænd, hun taler om, er født og opvokset i Danmark, men de lever i familier, hvor andre etiske og moralske regler gør sig gældende. Hun betegner dette som værende et parallelsamfund på nogle områder og vurderer de minoritetsetniske unges situation som værende svær. Grunden til, at det er vigtigt at spørge ind til de forventninger, der rettes mod de minoritetsetniske unge mænd, kommer eksempelvis til udtryk således:

"Når jeg kan mærke, at der er en tillid mellem dem og mig, så spørger jeg ind til det, fordi jeg bliver nødt til at finde ud af, hvordan det er skruet sammen, for ellers kan jeg ikke hjælpe dem ordentligt. Jeg bliver nødt til at forstå de forhindringer, der er, og hvorfor det er, at pludselig noget, der er nemt, bliver enormt besværligt. Fordi det er et parallelsamfund, det er det virkelig. Før i tiden så tænkte jeg, at det kan jo ikke være rigtigt, men det er sku rigtigt. På nogle områder, der er det et parallelsamfund (...). Det er jo forventninger fra forældre og bedsteforældre, en kulturel forventning om, hvordan man skal leve sit liv, hvordan man skal indrette sit liv" (Socialarbejder D).

Samtalen i fokusgruppen drejer sig fortsat om minoritetsetniske unge mænds muligheder for at tage en uddannelse, og det er det, som socialarbejderen i det ovenstående refererer til som ”noget nemt, der bliver enormt besværligt”. Socialarbejderen giver her udtryk for flere interessante holdninger. Socialarbejderen giver udtryk for, at tillid er vigtigt i relationen for at åbne op for samtaler omkring, hvorfor det er svært for de minoritetsetniske unge mænd at tage uddannelse – en holdning der går igen i fokusgrupperne. Socialarbejderen opfatter ligeledes et kendskab til ”forhindringerne” som en forudsætning for at kunne give de unge mænd den rette hjælp. Dette siger noget omkring, hvad der opfattes som væsentligt i mødet med de minoritetsetniske unge mænd i beskæftigelsesindsatsen. Det handler ikke alene om at udføre en indsats efter de lovgivningsmæssige krav og politiske intentioner, der skal mere til – såsom en tillidsrelation og konkret kendskab til de minoritetsetniske unge mænd – for at kunne ”hjælpe dem ordentligt”. Sådanne holdninger kommer frem på tværs af fokusgrupper. I ovenstående udsagn italesættes igen forventninger fra familien som en problemstilling i forhold til minoritetsetniske unge mænds muligheder for at tage uddannelse, forventninger omhandlende hvordan livet skal leves og indrettes, hvilket socialarbejderen betegner som ”et parallelsamfund”.

3.2.3 Netværkets betydning – og fritidskulturen

I videovignetten kommer Mohammed ind på, at han ikke har nogen, der kan hjælpe ham med at finde arbejde i sit netværk. Han fortæller, at mange af hans venner heller ikke har arbejde, og at han i sin fritid ”hænger ud” sammen med dem og foretager sig ikke rigtig noget.

I fokusgrupperne åbnes der op for forskellige emner i relation til dette. Flere socialarbejdere udtrykker, at der kan ligge nogle problemstillinger i den måde, minoritetsetniske unge mænd indgår i netværk på, i relation til at komme i uddannelse og arbejde. En socialarbejder udtrykker eksempelvis således:

”Der er grupperinger, og de skiller sig meget ud altså. Der er stor forskel på, om du er i gang med noget og har taget uddannelse, eller om du ikke har. Det er der” (Socialarbejder C, Jobcenter 3).

Den opfattelse, der her kommer til udtryk, er, at de minoritetsetniske unge mænd tilhører bestemte grupper, hvor det enten er almindeligt eller ikke er almindeligt at tage uddannelse, og at de sjældent blander sig med hinanden. Flere socialarbejdere vurderer det som sværere at motivere til uddannelse, hvis omgangskredsen heller ikke er i gang med noget. Derudover

udtrykker socialarbejderne, at minoritetsetniske unge mænd ofte mangler netværk, som kan hjælpe dem med at finde arbejde eller praktikplads i forbindelse med uddannelse – en problemstilling som tidligere forskning også peger på. Manglende rollemodeller opfattes ofte som værende en problemstilling, som der udtrykkes i følgende udsagn:

”Tyrkiske mænd kigger ikke på danske mænd og har dem som rollemodeller. De har heller ikke deres far som rollemodel, og oftest er faren jo markant fraværende i husholdningen. Så hvem er det, der opdrager fyrene. De opdrager hinanden. Og hvis der er ingen af dem, der har uddannelse, hvem er så rollemodel for hinanden. Der er ikke nogen” (Socialarbejder D, Jobcenter 3).

Socialarbejderen giver udtryk for, at minoritetsetniske unge mænd ofte mangler rollemodeller, idet de hverken har etnisk danske unge mænd eller deres fædre som rollemodeller. Hvis de så derudover færdes i netværk, hvor ingen har uddannelse, står de helt uden rollemodeller. Socialarbejderen ser ligeledes, at faren ofte er ”markant fraværende i husholdningen”, hvilket overlader de minoritetsetniske unge mænd til at opdrage hinanden. Der ligger også implicit i udsagnet, at socialarbejderen opfatter manglende rollemodeller og mønsteret med at de opdrager hinanden som problemstillinger i forhold til mulighederne for at komme i uddannelse og arbejde.

Andre socialarbejdere problematiserer ligeledes, at minoritetsetniske unge mænd i en tidlig alder overlades meget til sig selv, og oplever det som karakteristisk for deres fritidskultur, at *”de render rundt og passer sig selv”* (Socialarbejder A, Jobcenter 4). Socialarbejderne i Jobcenter 4 kommer i denne forbindelse ind på problemstillinger med kriminalitet og det at have kriminelle forhold på straffeattesten. I tre af fokusgrupperne kommer problemstillinger vedrørende kriminalitet og straffeattester op, særligt i de to jobcentre, der ligger i kommuner med en høj andel minoritetsetniske borgere. Socialarbejderne vurderer denne problemstilling som højere blandt minoritetsetniske unge mænd sammenlignet med etnisk danske unge mænd ud fra, hvad de ser i deres daglige arbejde, men et enkelt sted også med henvisning til statistiske opgørelser. Straffeattesterne vurderes at være en hindring både i forhold til at tage uddannelse, finde arbejde samt virksomhedspraktikker.

Om nogle af de grupper, som minoritetsetniske unge mænd indgår i, udtrykker en socialarbejder i Jobcenter 3 endvidere: *”De har også rigtig svært ved at sige fra over for de grupper, de færdes i. Der er enormt meget gruppepres (...). Du skal jo ikke stikke udenfor, så*

bliver du enten slået ihjel eller noget andet. Og det er ikke bullshit, sådan er det" (Socialarbejder C). I fokusgruppen tales der her om, hvad der særligt er kendetegnende for minoritetsetniske unge mænd. Socialarbejderen udtrykker en problemstilling i den måde, grupperne fungerer på, hvor opfattelsen er, at de minoritetsetniske unge mænd har svært ved at sige fra, idet der er et stort gruppepres. Hun udtrykker endvidere en opfattelse af, at det kan have store konsekvenser at "stikke udenfor", der i værste fald går på en risiko for at blive slået ihjel. Socialarbejderen betoner, at det er sådan, det forholder sig, ved at tilføje, at "det er ikke bullshit, sådan er det". At en sådan holdning udtrykkes af netop denne socialarbejder hænger også sammen med, at hun som led i sit job arbejder med nogle særlige målgrupper og indsatser i forhold til disse, hvorfor hun ser disse problemstillinger mere markant. De øvrige socialarbejdere i fokusgruppen ser imidlertid også sådanne problemstillinger, som en af dem udtrykker:

"Vi har jo ghettoer herude, og hvis du er født og opvokset der, jamen så er der jo en gruppe i den ghetto, du tilhører (...). Så er der et hierarki, så finder du din plads der, så skiller du dig ikke ud, for det kan have store konsekvenser, ikke. Så mange af dem balancerer jo også på en kriminalitetskant, for det er den måde, man takler livet på og tjener penge på i gruppen, ikke" (Socialarbejder D).

Socialarbejderen oplever, at de minoritetsetniske unge mænd, der er født og opvokset i en såkaldt ghetto, kommer til at tilhøre den gruppe, der hvor de bor. Her indordner de sig og finder deres plads i gruppens hierarki. Socialarbejderen vurderer det ligeledes som vanskeligt at skille sig ud på grund af de store konsekvenser, det kan have. Ifølge socialarbejderens opfattelse, er der mange, der "balancerer på en kriminalitetskant", da kriminalitet bliver måden at takle livet og tjene penge på i gruppen. I tre af fokusgrupperne udtrykkes endvidere holdninger til problemstillinger omhandlende nogle af de minoritetsetniske unge mænds indblanding i kriminalitet af hårdere karakter samt tilhørsforhold til bander. Socialarbejdere på tværs af disse fokusgrupper opfatter denne målgruppe som sværere at arbejde med i forhold til at få dem i uddannelse og arbejde. Dette kommer eksempelvis til udtryk i socialarbejdernes fortællinger fra deres praksis, hvor de oplever, at disse minoritetsetniske unge mænd kan være svære at motivere, da de har andre indtægter. Dernæst kan deltagelse i beskæftigelsesfremmende tilbud ligeledes være til fare for både de minoritetsetniske unge mænd selv og andre. Flere af socialarbejderne har eksempler, hvor nogen er mødt op også til samtaler på jobcentret iført skudsikker vest. Problemstillinger vedrørende lige netop denne

gruppe af minoritetsetniske unge mænd opfattes naturligvis som mest markant blandt de socialarbejdere, der møder dem i mere massivt omfang.

En socialarbejder udtrykker, at det er vigtigt at tage fat i problemstillingerne meget tidligt med et forebyggende sigte, idet hun gennem sit arbejde ser et mønster:

”Man skal have fat i dem meget meget tidligt, ikke. Fordi nu kan vi se, nu har vi siddet med de voksne, ikke, der har vi haft nogle kontanthjælpsmodtagere, det er moren og faren. Så får vi børnene. Og nu kan jeg se, når jeg sidder med de der grupper, jeg sidder med, at nu er småbrødrene altså, de er på 11-12-13 år, nu er de jo ved at blive kørt ind. Det er de. Altså man starter med at oplære dem i, at det er sådan her, vi gør” (Socialarbejder C, Jobcenter 3).

Socialarbejderen henviser her til, at adfærdsmønstrene i grupperne, der også kan være af kriminel karakter, allerede bliver indlært i en tidlig alder. Socialarbejderen ser via sine arbejds erfaringer med forskellige målgrupper, at problemstillingerne går igen fra forældre til børn og fra de ældre brødre til de yngre. Denne såkaldte ”oplæring” eller ”indkøring” i grupperne starter efter socialarbejderens vurdering i en meget tidlig alder, det vil sige lang tid før jobcentret kommer i kontakt med dem. Socialarbejderen udtrykker imidlertid, at det er nødvendigt at ”have fat i dem meget meget tidligt” for at forebygge, at mønsteret forsætter. Socialarbejderne i Jobcenter 3 peger i denne forbindelse også på, at de i deres arbejde møder en del minoritetsetniske unge mænd, der ikke har færdiggjort folkeskolen – en yderligere risiko der kan være konsekvens af ikke at have gjort en indsats over for problemstillingerne tidligt nok.

Selvom at videovignetten ikke viser tegn på, at Mohammed skulle have problematikker i relation til kriminalitet, åbnes der som eksemplificeret i det ovenstående op for, at der i fokusgrupperne taler om det. Dette gøres der ud fra socialarbejdernes erfaringer men også ved at drage linjer til videovignetten, som blandt andet udtrykkes i følgende:

”Altså der er jo nogen, der kommer op med at have gået 6 år i skole og ikke har noget erhvervserfaring. Så siger man, okay, hvad i alverden har du så lavet. Nu ved vi jo ikke mere om ham [Mohammed], kan man sige, hverken omkring misbrug eller kriminalitet eller noget. Det viser billedet jo ikke. Han er jo bare en pæn ung mand, der sidder der og ikke vil i uddannelse sådan set, ikke. Men hun graver jo alt for lidt i ham, så det der er fuldstændig spild af tid” (Socialarbejder A, Jobcenter 3).

Socialarbejderen møder i sit arbejde på jobcentret minoritetsetniske unge mænd, der kun har gået 6 år i skole og ingen erhvervserfaring har, og udtrykker en undrende holdning til, hvad de så har lavet. Der ligger heri implicit en mistanke om kriminalitet eller lignende. Socialarbejderen går herefter fra at tale om sine erfaringer fra arbejdet med minoritetsetniske unge mænd til Mohammed i videovignetten. Socialarbejderens opfattelse er, at der ikke vides noget omkring, hvorvidt Mohammed skulle have problemstillinger i relation til misbrug eller kriminalitet, idet billedet ikke viser noget herom, men derimod blot giver indtryk af ”en pæn ung mand”, der ikke vil i uddannelse. Socialarbejderen kommer her med en kritik af vignettsocialarbejderen, der ”graver alt for lidt i ham”, hvilket er udtryk for, at socialarbejderen mener, at det er relevant og væsentligt at stille uddybende spørgsmål i en situation som denne. I modsat fald betragtes det som ”fuldstændig spild af tid”, da der ikke gøres en indsats for at nå ind til viden omkring Mohammed, der kunne vise sig at være relevant i forhold til mulighederne for at gennemføre en uddannelse. Samme socialarbejder udtrykker fortsat med henvisning til videovignetten:

”Det ville måske komme frem, når man begyndte at grave lidt i det, eller også som [Socialarbejder B] siger, sidder han og spiller playstation hele natten, er det derfor, han ikke kan passe sin skole. Altså så banalt kan det også være, ikke. Så det behøver selvfølgelig ikke være noget med misbrug eller kriminalitet, men et eller andet er der jo, der gør, at han ikke kan tage sig sammen til at tage den uddannelse”.

Socialarbejderen udtrykker således, at der er mulighed for, at der kunne komme oplysninger frem omkring misbrug eller kriminalitet, såfremt der blev spurgt dybere ind til Mohammeds situation – men at der også kan ligge andre mere ”banale” årsager til grund for, at han ikke kan passe sin skole. Socialarbejderen udtrykker her en holdning omkring, at der i en situation som videovignettens kan ligge mange forskelligartede årsager bag ikke at kunne tage uddannelse. Socialarbejderen er imidlertid ikke i tvivl om, at der eksisterer en grund til, at Mohammed ikke kan ”tage sig sammen” til at tage uddannelse, og at det er essentielt at nå ind til denne viden i en sådan samtale. Lignende mønstre omkring vigtigheden af dette gik igen på tværs af fokusgrupper.

3.2.4 Diskrimination på arbejdsmarkedet – og oplevelsen af dette

I videovignetten fortæller Mohammed, at de venner og familiemedlemmer, der har taget uddannelse, sjældent udnytter deres uddannelse, hvorfor Mohammed har det indtryk, at det at have uddannelse ikke hjælper til at finde arbejde. Han kommer ind på diskrimination på

arbejdsmarkedet, idet han problematiserer, om det er fordi, at de er indvandrere, at de ikke kan finde arbejde.

Det er en udbredt holdning blandt socialarbejderne på tværs af fokusgrupper, at diskrimination på arbejdsmarkedet er en problemstilling for minoritetsetniske unge mænd både i forhold til at finde praktikplads under uddannelse, virksomhedspraktikker og arbejde. Selvom at socialarbejderne også tilføjer, at der naturligvis er rummelige virksomheder, der ikke skelner til etnicitet, fortælles om en række eksempler på virksomheder, der diskriminerer, og mere eller mindre direkte giver udtryk for ikke at ville tage i mod ledige med minoritetsbaggrund. En socialarbejder udtrykker eksempelvis: *"Der er også arbejdsgivere, der siger, at 'ahr, vi skal sgu ikke have en udlænding, det har vi prøvet før, og vi har hørt nogle historier'"* (Socialarbejder A, Jobcenter 1). Minoritetsetniske unge mænd bliver på denne måde set som tilhørende en kategori af "udlændinge", og virksomhedernes tidligere erfaringer med denne målgruppe, eller historier de har hørt fra andre virksomheder, medfører, at de minoritetsetniske unge mænd mødes med nogle negative forventninger og således ikke kommer i betragtning til et job eller en praktik. Alene det, at de har en etnisk minoritetsbaggrund, medvirker således til, at de tillægges andre negative træk, der sættes i forbindelse med deres etnicitet (Becker, 2005:50-51).

Socialarbejderne oplever problemstillingen med diskrimination mere markant i en periode med høj ledighed, hvor minoritetsetniske unge mænd ikke står først for til et job, som en af socialarbejderne udtrykker:

"Som markedet er nu, ikke, man kan godt forstå, hvad han [Mohammed] siger, men man kan også godt høre, at han ikke er helt dansk. Og hans skriftlige, vil jeg gætte på, er også mangelfuld. Og hvis han så sender en ansøgning, som han selv synes er god, og han måske ikke har fået nogen til at læse den igennem, og der er 100 andre, så kommer han jo aldrig nogensinde til en samtale" (Socialarbejder A, Jobcenter 2).

Socialarbejderen siger her med henvisning til Mohammed, at som arbejdsmarkedet er i øjeblikket, hvor der kan være mange ansøgere til et job, vil han have svært ved at komme i betragtning, hvis hans ansøgning bærer præg af mangelfulde danskkundskaber. Ud over mangelfulde danskkundskaber kommer socialarbejderne også med fortællinger om virksomheder, der diskriminerer på baggrund af navne og udseende. På denne måde opfattes minoritetsetniske unge mænd som mere udsatte, særligt når arbejdsmarkedet er præget af høj

ledighed. Det, at personer med etnisk minoritetsbaggrund rammes hårdere i en periode med høj ledighed, peger tidligere undersøgelser ligeledes på.

Ud over virksomhedernes direkte diskrimination italesætter socialarbejderne ligeledes problemstillingen med diskrimination ud fra deres opfattelse af, hvordan de minoritetsetniske unge mænd *oplever* at blive diskrimineret og de konsekvenser, det medfører. Dette kommer eksempelvis til udtryk således:

”Og så føler de sig jo også, kan man sige, altså det kommer han [Mohammed] jo også lidt ind på, at de føler sig diskrimineret på nogle områder. Og de har jo også en oplevelse af, at de ikke er en succes, at der ikke er sådan nogen lyspunkter forude” (Socialarbejder B, Jobcenter 2).

Socialarbejderen trækker en linje til Mohammed og fortæller, at hun oplever at minoritetsetniske unge mænd føler sig diskrimineret, at de ikke er en succes, og at der ikke er nogen lyspunkter forude. Det er en gennemgående tendens, at socialarbejderne tager fat i de minoritetsetniske unge mænds oplevelse af at blive diskrimineret og de følelser, dette medfører. Denne problemstilling opfatter socialarbejderne som væsentlig i forhold til at få de minoritetsetniske unge mænd i uddannelse og arbejde, hvilket den tidligere forskning ikke har særligt fokus på. Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at der på tværs af fokusgrupperne tages fat i denne problemstilling, hvorfor jeg vil give den yderligere opmærksomhed med endnu nogle eksempler på udsagn, der relaterer sig til denne problemstilling. En socialarbejder udtrykker blandt andet følgende:

”De har helt klart mødt noget modstand (...). Hvis de kommer ud eller ringer, og folk hører, det her er en, der ikke snakker godt nok dansk, jamen så er de allerede, og hvis de har mærket den et par gange, så har de givet op, synes jeg. Det fornemmer man i hvert fald” (Socialarbejder B, Jobcenter 1).

Socialarbejderen udtrykker, at de minoritetsetniske unge mænd ”helt klart” møder modstand, hvilket eksemplificeres med henvisning til, at der i fokusgruppen tales om problemstillingen med, at de minoritetsetniske unge mænd ikke kommer i betragtning til job på grund af mangelfulde dansk kundskaber. Socialarbejderen vurderer ud fra sine erfaringer, at de har givet op, hvis de møder en sådan modstand flere gange. Dette kommer også til udtryk i følgende udsagn fra samme socialarbejder:

”Den her selvopfyldende profeti, den synes jeg også vi møder mange gange. De har ligesom på forhånd sagt, jamen det her det kan jeg ikke, det går ikke, nu har jeg søgt det og det og det, og det har også noget at gøre med, at jeg er udlænding eller et eller andet (...). Det er ærgerligt og synd, at de har den”.

Socialarbejderen tegner også her et billede af den opgivende holdning, hun møder hos de minoritetsetniske unge mænd, da de føler sig diskrimineret grundet deres etnicitet. Socialarbejderen opfatter det imidlertid også som en selvopfyldende profeti, hvor de minoritetsetniske unge mænd på forhånd opgiver og begrundes, at de ikke kan finde job, med deres minoritetsetniske baggrund. Socialarbejderen vurderer det som ærgerligt og synd, at de har denne opfattelse. Det er imidlertid en kendt problemstilling, at omgivelsernes behandling af en person kan sætte mekanismer i gang, der former personen efter det billede, de har af ham, og altså bliver til en selvopfyldende profeti (Becker, 2005:52). En socialarbejder i en anden fokusgruppe anvender ligeledes betegnelsen selvopfyldende profeti i sin vurdering af, hvorfor de minoritetsetniske unge mænd klarer sig dårligere i forhold til at gennemføre uddannelse og finde arbejde:

”Altså mit bud det er mindreværd altså. De går ikke rundt og føler sig voldsomt påskønnede i samfundet. Og jeg tror så også, hvis de selv kommer ind i en række af fordomme omkring, hvordan det danske samfund fungerer og ser på dem, så er der også tendens til, at de bare bliver bekræftet i det. Altså det bliver også selvopfyldende profeti, at de ikke kan finde arbejde. Så bliver det først virkelig op af bakke” (Socialarbejder B, Jobcenter 4).

Denne socialarbejder opfatter det som en problemstilling, at de minoritetsetniske unge mænd ikke føler sig voldsomt påskønnede i det danske samfund, hvor de møder en række fordomme og således får en følelse af mindreværd. Hun italesætter det i tråd med det tidligere udsagn som, at det bliver en selvopfyldende profeti, hvor de bliver bekræftet i fordommene, der bliver begrundelsen for, at de ikke kan finde arbejde. Det har på denne måde en negativ indvirkning på deres selvopfattelse, hvilket forværrer deres situation, som hun siger, ”så bliver det først virkelig op af bakke”. Det bliver således opfattet som en reel problemstilling i forhold til at komme i uddannelse og arbejde. Socialarbejdernes opfattelse af denne problemstilling italesættes ud fra deres fortolkning af Mohammed i videovignetten samt ud fra erfaringer fra deres praksis. Nogle af socialarbejderne giver udtryk for, hvorvidt de forestiller sig at ville gå ind i denne problemstilling i en sådan samtale. Eksempelvis gives udtryk for, at det afhænger af, hvor meget problemstillingen fylder i samtalen, og at det nogle gange er tilstrækkeligt at

tilkendegive, at de minoritetsetniske unge mænds oplevelser er blevet hørt og anerkendt, og andre gange er det konstruktivt at gå nærmere ind i problemstillingen for også at åbne op for, at eksempelvis et afslag på et job kan omhandle andet end diskrimination.

I problemstillingen med diskrimination ligger således en risiko for, at de minoritetsetniske unge mænd føler sig stempet som anderledes og som tilhørende gruppe, der tillægges bestemte egenskaber af negativ karakter. I forhold til dette giver flere socialarbejdere udtryk for, at iværksættelse af beskæftigelsesfremmende tilbud målrettet minoritetsetniske unge mænd ikke er hensigtsmæssig. Dette udtrykkes eksempelvis i Jobcenter 1, hvor man i forbindelse med et projekt overvejede at have en særskilt gruppe for minoritetsetniske unge mænd. Den væsentligste årsag til, at de valgte ikke at gøre dette, kommer til udtryk således:

”Vi var bange for at lave nogle problemer. Netop det, som [Socialarbejder C] siger, at argumentere for, at ”hvorfor skal jeg være her?” – ”det skal du, fordi at du har et navn, der ser sådan ud”, eller ”det skal du, fordi at I har alle sammen problemer med politiet”. Så har vi ligesom sat dagsordenen” (Socialarbejder A).

Dette suppleres af en anden socialarbejder i fokusgruppen med, at: *”Hvis vi ligesom begynder at stemple nogle borgere, som måske ikke selv ser sig som ikke-danskere eller ser deres etnicitet som et problem, så kan vi også stigmatisere dem på en måde, der er uhensigtsmæssig” (Socialarbejder C).*

Socialarbejderne havde, som det fremgår, svært ved at argumentere for formålet med en sådan gruppe, hvor udvælgelsen eksempelvis ville ske på baggrund af navn eller kriminel adfærd. Socialarbejderne var bange for at skabe problemer ved på forhånd at have ”sat dagsordenen” ved allerede ved udvælgelsen til gruppen at have stempet de minoritetsetniske unge mænd med nogle bestemte karakteristika. Dette opfattes som at stigmatisere målgruppen på en uhensigtsmæssig måde – særligt hvis de minoritetsetniske mænd ikke ser sig selv som ”ikke-danskere” eller betragter deres etnicitet som et problem. Ved at etablere en gruppe alene med minoritetsetniske unge mænd ville socialarbejderne være bange for at sende et signal om at betragte de minoritetsetniske unge mænd som anderledes eller problematiske. Disse holdninger træder i fokusgruppen i forgrunden for, at der dog kan ses fordele ved etablering af en sådan gruppe. Socialarbejderne ville imidlertid ikke risikere den konsekvens, at de minoritetsetniske unge mænd blot blev bekræftet i deres opfattelser af fordomme mod dem.

Et andet eksempel på en holdning vedrørende at udpege de minoritetsetniske unge mænd som en gruppe med behov for en særlig indsats kommer ligeledes til udtryk i Jobcenter 3:

”Det, der bare sker, er, at vi bekræfter dem i, hvordan vi er. Og det bliver vi ved med at gøre. Fordi vi tager fat om dem, og vi løfter dem op og kigger på dem og drejer dem rundt og siger, det er der, du har noget, det er der, du har noget, det er der, du har noget. Og nu er der ikke flere penge. Jamen altså, og det har de garanteret oplevet tusinde gange i deres liv. De har oplevet det i børnehaven, og de har oplevet det i folkeskolen tusinde gange, at nogen har taget fat i dem og tænkt, nej der er altså også noget her og der, det skal vi også gøre noget ved, og så bla bla bla” (Socialarbejder B).

Socialarbejderen giver her udtryk for, at de selv er med til at stemple de minoritetsetniske unge mænd som en anderledes målgruppe med nogle særlige problemer, som der skal handles i forhold til, ved at der gentagne gange iværksættes særlige indsatser over for dem, som så pludselig ophører. Netop det, at disse indsatser ikke bliver tilendebragt, opleves som et svigt over for de minoritetsetniske unge mænd, som har oplevet dette mange gange i deres liv, hvorfor de blot bliver bekræftet i deres fordomme om socialarbejdere og andre offentligt ansatte. Socialarbejderne i fokusgruppen giver herefter udtryk for, at de oplever, at de minoritetsetniske unge mænd med socialarbejdernes egne ord mister tilliden til dem, føler sig svigtede, bliver ligeglade og rodløse. Selvom at der i holdningen kan ligge noget negativt i forhold til at stemple de minoritetsetniske unge mænd som en målgruppe, der skal have en særlig indsats, ligger der således også en kritik af, at sådanne tiltag pludseligt ophører og de deraf afledte konsekvenser for de minoritetsetniske unge mænd.

3.2.5 Faglige kvalifikationer – og nogle holdninger til indsats

I videovignetten kommer Mohammed ind på, at uddannelsen på Teknisk Skole var svær for ham, at han fik dårlige karakterer, og at det ikke rigtigt var noget for ham, hvorfor han ikke længere er interesseret i at tage uddannelse. Samtalen afsluttes med at Mohammed skal starte i et tilbud, ”Jobklar”, for at åbne op for at der i fokusgrupperne kan tales om, hvad der anses som centralt i beskæftigelsesindsatsen.

Det er et gennemgående mønster i fokusgrupperne, at faglige problemstillinger opfattes som væsentlige hos mange minoritetsetniske unge mænd, der eksempelvis kan have vanskeligheder med at læse og skrive samt sproglige udfordringer, hvilket tidligere forskning ligeledes peger på som centrale problemstillinger. I en af fokusgrupperne gives et billede af de

minoritetsetniske unge mænd, der mødes i beskæftigelsesindsatsen, med henvisning til Mohammed i videovignetten:

”Altså det er jo sådan nogen som ham, som ikke er gode nok, altså som er blevet tabt allerede i folkeskolen, men hvor det først ligesom er blevet opdaget for sent, at hov ups de fik ikke lige taget den der 9. klasse eller fik taget en, der simpelthen er så dårlig, at den ikke kan bruges til noget, og så er tiden bare gået lige pludselig” (Socialarbejder A, Jobcenter 2).

Socialarbejderen giver med udgangspunkt i sin tolkning af Mohammed udtryk for en opfattelse af minoritetsetniske unge mænd som fagligt ”ikke gode nok”, idet hun ser dem som ”tabt allerede i folkeskolen” – et udtryk som socialarbejdere i andre fokusgrupper ligeledes anvender i deres vurdering af de unge mænds situation. Socialarbejderen peger her på en problemstilling med, at en del af de minoritetsetniske unge mænd enten ikke får færdiggjort folkeskolen eller kommer ud med en afgangseksamen, der er så dårligt, at den ikke kan anvendes til noget. Socialarbejderen udtrykker endnu et aspekt i forhold til problemstillingen, idet hun vurderer, at den manglende eller dårlige afgangseksamen bliver opdaget for sent. Det sætter således begrænsninger i forhold til at komme i uddannelse og arbejde, når socialarbejderne først møder de minoritetsetniske unge mænd i beskæftigelsesindsatsen.

På tværs af fokusgrupper kritiseres vignetsocialarbejderen for ikke at tage fat i de faglige problemstillinger, som Mohammed antyder. Dette åbner i Jobcenter 3 op for italesættelse af en interessant problemstilling, som kommer til udtryk således:

”Der er mange, der gør dem en bjørnetjeneste, fordi der er berøringsangst på en eller anden måde. Jeg oplever, at der er berøringsangst. Der er en stor lyserød elefant inde i rummet, som hedder, jeg kan måske ikke læse og skrive, mine forældre er pensionister, jeg kan ikke, jeg har ikke fundet. Og den her, den står bare inde i rummet. Og der er ingen, der italesætter det, og vi forventer bare, at de forstår og kan afkode, og så bare skåret over en kam, ”du skal bare gøre som alle andre”, og de fatter ikke en meter af det” (Socialarbejder D).

Den berøringsangst, som socialarbejderen her taler om, oplever hun er til stede både i skole- og uddannelsesmæssige sammenhænge samt i beskæftigelsesindsatsen, hvor nogle medarbejdere undlader at italesætte minoritetsetniske unge mænds faglige problemstillinger, der kommer til at stå som ”en stor lyserød elefant inde i rummet”, som alle kan se, men ingen griber fat i. På denne måde lader medarbejderne disse unge mænd ”glide igennem”, som der udtrykkes andetsteds, hvilket gøres af frygt for, at de minoritetsetniske unge mænd vil opfatte

en italesættelse af de faglige problemstillinger som en problematisering af deres etnicitet. I fokusgruppen bliver det i forlængelse af ovenstående citat eksemplificeret ved, at der findes lærere, der frem for at italesætte minoritetsetniske unge mænds faglige problemstillinger giver højere karakterer, end de skulle have haft. Socialarbejderne oplever ligeledes, at nogle minoritetsetniske unge mænd gennemfører en håndværksmæssig uddannelse og får deres svendebrev uden at kunne deres fag. Problemstillingen eksemplificeres yderligere med, at nogle minoritetsetniske unge mænd opfatter et afslag på job som diskrimination, hvor det i stedet for handler om faglige problemstillinger, hvilket ikke bliver italesat. Socialarbejderen giver i forlængelse af ovenstående udtryk for vigtigheden af i sit eget arbejde at konfrontere de minoritetsetniske unge mænd med, at det omhandler faglige problemstillinger, således at der kan tages hånd om dette. Ifølge socialarbejderen kan dette udløse stærke reaktioner hos de unge mænd, der aldrig er blevet konfronteret med dette men altid har troet, at det handlede om deres etniske baggrund. Som det fremgår af ovenstående udsagn opfatter socialarbejderen en undladelse af at italesætte problemstillingen som at gøre de minoritetsetniske unge mænd en bjørnetjeneste. I dette ligger, at manglende italesættelse er til skade for de minoritetsetniske unge mænd, idet det opfattes som nødvendigt for at kunne afhjælpe de faglige problemstillinger og undgå, at de minoritetsetniske får følelsen af, at det handler om etnicitet og diskrimination. Socialarbejderen kritiserer ligeledes, at minoritetsetniske unge mænd i indsatsen hen i mod uddannelse og arbejde bliver mødt med en forventning om, at ”de forstår og kan afkode” og at der ”så bare skåret over en kam” bliver stillet krav om, at de skal gøre som alle andre, hvilket de ikke altid forstår. Socialarbejderen udtrykker her en holdning omkring, at der bør tages mere individuelt hensyn til deres specifikke problemstillinger i indsatsen over for dem. Et sådant mønster ses på tværs af fokusgrupperne.

I forhold til videovignetten er socialarbejderne ligeledes på tværs af fokusgrupperne kritiske over for det forløb i ”Jobklar”, som vignettsocialarbejderen sætter Mohammed i gang med, som der eksempelvis udtrykkes i Jobcenter 1:

”Men jeg synes, det var vigtigt at gå ind i, han [Mohammed] snakker fint dansk, han er nem at forstå, men er der et eller andet. Det kan være, at der var noget skriftligt, noget sprogligt. Så hjælper det ikke at sende ham på et jobsøgningskursus, hvis det fungerer, som det fungerer her, hvor man selv skal sidde og klare alting. Det kan godt være, at han så bliver mødt af den samme mur, som han er blevet i skolen, hvor der måske endda er endnu mere opmærksomhed på eleverne, end der er på sådan et Jobklar” (Socialarbejder C).

Denne socialarbejder udtrykker ligeledes en holdning omkring, at det er vigtigt at åbne op for de problemstillinger, Mohammed eventuelt kan have, da dette også har betydning for at kunne give ham et tilbud, som han kan drage nytte af med henblik på at komme i uddannelse og arbejde. Socialarbejderen sammenligner her tilbuddet ”Jobklar” i videovignetten med et tilsvarende jobsøgningskursus i egen kommune, hvor ”man selv skal sidde og klare alting”. Heri ligger også en vurdering af, at der kan være et behov for mere hjælp og støtte, end et sådant tilbud giver. Særligt vigtigt er socialarbejderens opfattelse af den konsekvens, det kan have, at sætte en minoritetsetnisk ung mand som Mohammed i et sådan et forløb, idet hun siger, at det kan være at han ”bliver mødt af den samme mur, som han er blevet i skolen”, hvor opmærksomheden måske endda har været større, end den han kan få i et sådant forløb. På denne måde vil han blive mødt af samme negative erfaringer – noget som der i Jobcenter 3 også gives udtryk for:

Socialarbejder A: *”De der store aktiveringssteder – de [minoritetsetniske unge mænd] falder simpelthen igennem, fordi så vil de igen opleve det, at de ikke kan finde ud af det, så sidder de igen i den situation, og så bliver de bare demotiverede i den grad, som man måske godt kan forstå”.*

Socialarbejder B: *”Og som udgangspunkt tror jeg heller ikke, de skal møde sådan noget, det skal du-agtigt. Det skal være du kan det her, det her er dine muligheder. Ikke det skal du, fordi det siger loven-agtigt, vel”.*

I ovenstående har Socialarbejder A ligeledes en opfattelse af, at de minoritetsetniske unge mænd ”falder igennem” på sådanne traditionelle aktiveringssteder, som videovignettens ”Jobklar” er. Der ligger i hendes vurdering af, at ”de så igen vil opleve det, at de ikke kan finde ud af det” og at ”så sidder de igen i den situation” at dette har negative konsekvenser for dem. Som hun eksempelvis peger på, bliver de blot demotiverede af igen at opleve ”ikke at kunne finde ud af det”, hvilket hun udtrykker forståelse for. Socialarbejder B trækker en linje til videovignetten, idet hun peger på vigtigheden af, hvordan en socialarbejder formidler til en minoritetsetnisk ung mand, at han skal i gang med et tilbud, for at det skal blive en succes. Som hun siger, skal der lægges vægt på, at det er noget, han kan, og se det som hans muligheder, frem for at det er noget han skal, fordi lovgivningen siger det. Der ligger således en kritik af vignettsocialarbejderens tilgang, der også går igen i andre fokusgrupper. Dette siger noget centralt omkring, hvordan socialarbejderne ligeledes tillægger tilgangen betydning for, hvorvidt en given indsats får et positivt udfald.

Socialarbejderne udtrykker imidlertid på tværs af fokusgrupper, at de minoritetsetniske unge mænd som udgangspunkt skal have samme tilbud som andre unge, men at der skal tages hensyn til særlige problemstillinger og derudover gives den nødvendige støtte. Socialarbejderne peger som før nævnt i særlig grad på motivation og afklaring som vigtige nøgleord i indsatsen, hvor der eksempelvis gøres brug af Ungdommens Uddannelsesvejledning og virksomhedsrettede tilbud, som også går i tråd med de politiske intentioner på området. Derudover er det særligt bemærkelsesværdigt, at det er en gennemgående tendens, at socialarbejderne lægger vægt på, at der skal en håndholdt indsats til for at hjælpe de minoritetsetniske mænd i uddannelse eller arbejde, da nogle af de tidligere undersøgelser netop peger på dette som en nødvendighed i indsatsen.

Som en gennemgående tendens opfatter socialarbejderne det som centralt at møde de minoritetsetniske unge mænd med en individuel tilgang eller ”et blik for individet”, idet minoritetsetniske unge mænd trods en række problemstillinger, der ofte gør sig gældende, betragtes som en uhomogen målgruppe. Om end de er få, kommer der imidlertid også holdninger til udtryk, hvor dette blik for individet synes at være fraværende. Et eksempel på dette er følgende udsagn:

”Og det er jo ikke nogen hemmelighed, at her i den her kommune er der mange sociale boligbyggerier (...). Og det er jo et lidt grimt billede, men det er jo næsten lige før, du ser adressen, og så ved du næsten, hvad det er, der kommer ind ad døren. Det er fandeme sjældent, du bliver overrasket i hvert fald” (Socialarbejder B, Jobcenter 3).

Selvom at denne socialarbejder andre steder italesætter en individuel tilgang til minoritetsetniske unge mænd som essentiel, giver hun her alligevel indtryk af, at der kan være en tendens til at sætte de unge i en bestemt kategori ud fra deres adresse, idet hun siger, at man ud fra dette næsten ved, hvad der kommer ind ad døren. Hun siger det imidlertid lidt undskyldende ved at udtrykke det som ”et lidt grimt billede” men siger samtidig, at man meget sjældent bliver overrasket i forhold til, hvem der træder ind ad døren. I samme fokusgruppe kritiseres vignetssocialarbejderen netop for at gøre noget lignende:

”Men det er sjovt, for hun sagde faktisk folkeskolen, at vi kunne bygge videre på noget. Men der havde hun jo nærmest en fordom om, at han ligner alle de andre, så det behøver hun ikke at bore i. Altså hun gik ikke ind og var individuel, der røg han bare ind i en gruppe” (Socialarbejder D).

Socialarbejderen kritiserer vignetsocialarbejderen for at foreslå, at der eventuelt kan bygges videre på noget fra folkeskolen, idet hun blot antager, at Mohammed ligner alle de andre og således kategoriseres som tilhørende en bestemt gruppe. Der ligger i socialarbejderens udsagn, at en sådan tilgang kan være problematisk i mødet med de minoritetsetniske unge mænd, idet en sådan fordom kan medføre, at det ikke anses som nødvendigt at spørge ind til de forhold, som fordommene vedrører. Herved mistes det blik for individet, som socialarbejderne opfatter som vigtigt i mødet, og der foretages vurderinger alene ud fra det grundlag, at ”han ligner alle de andre”. Med henvisning til det tidligere citat kan der ligge netop samme problematik i at synes at vide, hvad der kommer ind ad døren ved blot at kende adressen. Der kan således til tider være modsatrettede tendenser at spore i socialarbejdernes holdninger, en pointe jeg vil vende tilbage til.

Efter empirisk at have belyst socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde ud fra fem temaer, vil jeg nu i en perspektiverende opsamling belyse, hvad der særligt viste sig interessant og betydningsfuldt.

3.3 Perspektiverende opsamling på den tematiske analyse

Dette afsnit har til hensigt at foretage en belysning af, hvad billedet af socialarbejdernes holdninger i den tematiske analyse kan fortælle os, hvilket vil gøres i form af en perspektiverende opsamling ved at udlede, hvad der særligt kan siges at være interessant eller vigtigt. Først vil jeg drage nogle linjer mellem den tematiske analyse og den tidligere forskning, for dernæst at belyse nogle perspektiver på, hvordan holdningerne kommer til udtryk.

3.3.1 Hvad siger den tematiske analyse i forhold til tidligere forskning?

Opsamlende på den tematiske analyse er det en gennemgående tendens, at socialarbejderne på tværs af fokusgrupper oplever, at minoritetsetniske unge mænd har en række centrale problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, som i høj grad går i tråd med det, den tidligere forskning også peger på jf. afsnit 2.3.1. Jeg vil her trække nogle pointer frem blandt socialarbejdernes holdninger set i relation til den tidligere forskning ud fra de fem temaer.

I forhold til første tema ”Uddannelse eller arbejde” er det bemærkelsesværdigt, at den helt gennemgående holdning blandt socialarbejderne er, at der bør arbejdes hen i mod at få

minoritetsetniske unge mænd i uddannelse på trods af, at det samtidig vurderes som rigtigt svært for mange. Socialarbejderne ser imidlertid forskellige konsekvenser ved, at minoritetsetniske unge mænd ikke får sig en uddannelse. Det kommer eksempelvis til udtryk ved, at ufaglærte job dels nedslider på sigt og dels forsvinder til udlandet. Problemstillingen med, at der bliver fortsat færre ufaglærte job, knytter flere undersøgelser ligeledes sammen med minoritetsetniske unges manglende gennemførelse af uddannelse (fx Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011; Pedersen et al., 2012). Flere socialarbejdere italesætter yderligere den konsekvens, at der kan udvikle sig en underklasse af minoritetsetniske unge mænd uden uddannelse. Dette kan ses i sammenhæng med, at der i den tidligere forskning udtrykkes en bekymring for, at disse mænd på sigt kan ende i en marginaliseret position i forhold til arbejdsmarkedet (fx Pihl & Breck, 2012; Dyrborg et al. (red.) 2005). Socialarbejdernes holdning til, hvorvidt der bør arbejdes hen i mod uddannelse eller arbejde er væsentlig i forhold til den praksis, de tilsigter, i deres arbejde med de minoritetsetniske unge mænd.

Det er en gennemgående tendens på tværs af fokusgrupperne, at socialarbejderne opfatter minoritetsetniske unge mænd som en målgruppe med nogle særlige problemstillinger, der gør det svært for dem at komme i uddannelse og arbejde, om end det ligeledes er en gennemgående holdning, at minoritetsetniske unge mænd er en meget uhomogen gruppe. I forhold til det andet tema ”Forældres arbejdsmarkedsstatus – og forventninger fra forældrene” er det socialarbejdernes opfattelse, at en stor del af de minoritetsetniske unge mænd kommer fra hjem, hvor forældrene har en svag arbejdsmarkedstilknytning, og hvor forældrene mangler muligheder for at støtte i forhold til uddannelse, hvilket der også peges på i den tidligere forskning (fx Jakobsen & Liversage, 2010; Jensen & Jensen, 2005). En af de problemstillinger, som der i høj grad bliver lagt vægt på i fokusgrupperne, omhandler forventninger fra forældrene til at tage bestemte uddannelser, hvilket tidligere undersøgelser også berører (fx LG Insight 2007). Det er imidlertid interessant, at flere socialarbejdere også italesætter forventninger om at skulle være forsørgere og være i stand til at indrette deres liv efter bestemte standarder som en væsentlig problemstilling, hvilket i særlig grad gælder, hvis de minoritetsetniske unge mænd bliver tidligt gift. Sådanne forventninger er ikke i fokus i de fleste tidligere undersøgelser. Dog kan det, socialarbejderne giver udtryk for, netop ses i sammenhæng med en enkelt undersøgelse, der peger på, at der synes at ligge en status i at være forsørger, og at der tegner sig en negativ statistisk sammenhæng mellem tidlige ægteskaber og sandsynligheden for at gennemføre uddannelse (Dahl & Jakobsen, 2005).

Socialarbejdernes holdninger peger således på, at ikke blot forventninger til prestigegivende uddannelser men også andre former for forventninger kan udgøre en central problemstilling i forhold til minoritetsetniske unge mænds muligheder for at tage uddannelse. Der er en opfattelse af, at de minoritetsetniske unge mænd har svært ved at bryde disse mønstre, og at viden om disse forhold anses som essentielle for at kunne hjælpe dem bedst muligt i vejen mod uddannelse og arbejde.

Centralt i socialarbejdernes holdninger i forhold til det tredje tema ”Netværkets betydning – og fritidskulturen” står særligt problemstillinger omhandlende manglende rollemodeller samt negativ indflydelse fra de grupper, som de minoritetsetniske unge mænd indgår i. Socialarbejderne opfatter det som væsentligt lettere at motivere til uddannelse, hvis de minoritetsetniske unge mænd indgår i grupper, hvor det at tage uddannelse er normen. Her ses også en sammenhæng med tidligere undersøgelser, der tillægger indflydelse fra netværket betydning i forhold til mulighederne for at gennemføre uddannelse (fx LG Insight 2007; Olesen & Jensen, 2012). Særligt i de fokusgrupper, der befinder sig i kommuner med en høj andel af minoritetsetniske borgere, opfattes kriminalitet også som en væsentlig problemstilling blandt de minoritetsetniske unge mænd, der gør dem sværere at arbejde med. Det begrundes blandt andet med, at straffeattester kan være en hindring i forhold til både arbejde og uddannelse, samt at de kan være svære at motivere. Ifølge tidligere undersøgelser udgør problemstillinger vedrørende kriminalitet kun en lille del af målgruppens problemstillinger (fx Olesen & Jensen, 2012; Dyrborg et al. (red.), 2005). Det er imidlertid socialarbejdernes opfattelse, at hos de minoritetsetniske unge mænd, der er indblandet i kriminalitet, er det centralt at nå ind til en viden herom for at kunne arbejde med dem. Herved indikeres også, at problemstillingerne ikke må overses, selvom det blot er problemstillinger hos en lille andel.

I forhold til fjerde tema ”Diskrimination på arbejdsmarkedet – og oplevelsen af dette” opfatter socialarbejderne det som en reel problemstilling for minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i arbejde og uddannelse, at der findes arbejdsgivere, der ikke ønsker at ansætte dem – en problemstilling som tidligere forskning også er inde på (fx Jakobsen & Liversage, 2010; Dahl & Jakobsen, 2005). Det er imidlertid særligt interessant, at der på tværs af fokusgrupper udtrykkes en opfattelse af, at de minoritetsetniske unge mænds oplevelse af diskrimination i sig selv kan udgøre en problemstilling i forhold til at komme i arbejde og uddannelse. Socialarbejderne oplever, at de minoritetsetniske unge mænd ikke føler sig

værdsat i samfundet, og at de ikke ser sig selv som en succes. Flere socialarbejdere udtrykker det også som en selvopfyldende profeti, idet der er tendens til, at de minoritetsetniske unge mænd bliver bekræftet i deres oplevelser. Socialarbejderne oplever således, at de ofte på forhånd giver op. Det er her ligeledes bemærkelsesværdigt, hvordan nogle af socialarbejderne også oplever sig selv som medvirkende til at stemple de minoritetsetniske unge mænd som anderledes. Dette sker eksempelvis ved at særlige indsats er etableres for målgruppen, som så pludselig ophører igen, når midlerne hertil er brugt. Socialarbejderne har en opfattelse af, at de minoritetsetniske unge mænd har oplevet dette mange gange i deres liv, hvorfor nogle mister tillid til kommunen og bliver ligeglade, hvilket i sig selv ikke er et godt udgangspunkt i arbejdet med at hjælpe dem videre.

Det er yderligere en gennemgående tendens, at socialarbejderne udtrykker faglige problematikker samt sproglige udfordringer som karakteristisk for minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, som det er fremgået under det femte tema ”Faglige kvalifikationer – og nogle holdninger til indsats”. Denne problemstilling fremhæves ligeledes som væsentlig i den tidligere forskning (fx Ipsen & Jakobsen, 2009; Kolodziejczyk & Hummelgaard, 2011). I den forbindelse udtrykker en socialarbejder en interessant holdning om, at forskellige professionelle i mødet med minoritetsetniske unge mænd har berøringsangst i forhold til at konfrontere dem med deres faglige problemstillinger. Dette har som konsekvens, at der ikke bliver taget hånd om problemstillingerne, og at de minoritetsetniske unge mænd oplever afslag på job som begrundet i etnicitet og diskrimination frem for de manglende faglige kvalifikationer, der reelt er årsagen til afslaget. Yderligere peger denne og flere af de øvrige socialarbejdere på, at der i beskæftigelsesindsatsen blot stilles samme forventninger til de minoritetsetniske unge mænd med risiko for, at de gives en indsats, hvor de igen oplever nederlag. På tværs af fokusgrupperne peger socialarbejderne i særlig grad på, at en håndholdt indsats med meget støtte er nødvendig, hvilket også er noget af det, som tidligere undersøgelser anbefaler (fx Olesen & Jensen, 2012). Derudover står en individuel tilgang centralt som en gennemgående tendens blandt socialarbejderne, og at der skal spørges meget ind til kernen af problemstillingerne for at kunne yde den rette hjælp. I modsætning til dette er der enkelte eksempler på, at minoritetsetniske unge mænd kategoriseres som tilhørende en bestemt gruppe ud fra blot ganske få oplysninger – som at vide, hvor pågældende bor henne.

Det billede, der kommer til udtryk i fokusgrupperne, peger således i retning af, at socialarbejderne vurderer, at minoritetsetniske unge mænd har en række særlige

problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, som er centrale at tænke ind i beskæftigelsesindsatsen. Socialarbejdernes holdninger til disse problemstillinger går i høj grad i tråd med, hvad tidligere forskning peger på som centralt i forhold til målgruppen. Derudover bliver der i fokusgrupperne fremtalt nogle interessante nuancer i socialarbejdernes holdninger til problemstillingerne som eksemplificeret i den tematiske analyse og ovenstående sammenfatning, som tidligere forskning ikke eller kun i mindre grad berører, men som ligeledes synes at være væsentlige for minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i uddannelse og arbejde. Dette kan synes interessant set i sammenhæng med, at der synes at være stigende krav om vidensbaseret praksis, hvor forskningsbaseret viden kan medvirke til at kvalificere praksis på forskellig vis (fx Nutley et al., 2007:297ff). I dette lys er det således bemærkelsesværdigt, at socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i vid udstrækning faktisk spejler den forskningsbaserede viden på området – med nogle enkelte undtagelser, hvor der kommer nogle andre nuancer frem i socialarbejdernes holdninger.

3.3.2 Perspektiver på hvordan holdningerne kommer til udtryk

Jeg vil nu trække nogle centrale pointer frem i forhold til, hvordan socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk, og kvalificere det, jeg ser, ved hjælp af nogle teoretiske begreber.

Når der ses på, hvordan socialarbejdernes holdninger til problemstillingerne italesættes, synes der på tværs af fokusgrupperne til tider at være en modvilje i forhold til at være stemplende over for minoritetsetniske unge mænd, hvilket kommer til udtryk på forskellige måder. Det kommer eksempelvis til udtryk ved at påpege, at samme også gør sig gældende hos etnisk danske unge mænd, hvilket i særlig grad kommer til udtryk blandt socialarbejderne, der har færrest minoritetsetniske unge mænd i deres målgruppe. Det kan naturligvis være rigtigt, at nogle af de samme problemstillinger kan gøre sig gældende uanset etnisk baggrund – og nogle gange handler problemstillingerne måske nærmere om socioøkonomiske forhold. Men det kan også være udtryk for, at socialarbejderne ikke vil være stemplende som i at se dem som anderledes og afvigende i forhold til en række træk (Becker, 2005:50-51). I stedet for kan der således være tendens til at usynliggøre nogle af de særlige problemstillinger, der kan gøre sig gældende hos minoritetsetniske unge mænd, som den tidligere forskning også peger på som centrale. Samtidig er der i fokusgrupperne eksempler på udsagn, hvor der i en eller anden grad sker en stempling af minoritetsetniske unge mænd – som i det førnævnte udsagn om, at

”når man har set adressen, ved man næsten, hvad der kommer ind ad døren”. Modviljen mod at være stemplende kommer også til udtryk på en anden måde, hvilket her er hos de socialarbejdere med stor erfaring med målgruppen, og hvor holdningerne til problemstillingerne mest eksplicit italesættes. I Jobcenter 3 udtrykkes eksempelvis således:

Socialarbejder A: *”Vi er bare så fordomsfulde alle sammen, men det er jo fordi, det kun er dem, vi ser her. Vi ser ikke alle dem, hvor det lykkes. Det vil jeg bare lige understrege”*.

Socialarbejder B: *”Plus at man skal jo heller ikke se bort fra, at vi geografisk ligger et sted, hvor vi har ghettoer. Og det bliver man nødt til at forholde sig til også, når man lige præcis snakker med os”*.

Socialarbejderne oplever, at de i deres diskussioner kommer til at fremstå som værende fordomsfulde eller stemplende over for minoritetsetniske unge mænd, hvorfor de via forklaringer af deres holdninger søger at opretholde eller genopbygge et positivt indtryk af sig selv og de øvrige socialarbejdere i fokusgruppen, hvilket med Goffmans udtryk kan betegnes som ”saving face” (2005:9, 14). Samtidig er der en pointe i, at socialarbejderne netop taler ud fra forskellige kontekster, som jeg tidligere har gjort rede for betydningen af. På trods af, at der på tværs af fokusgrupper peges på en række centrale problemstillinger i forhold til minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i uddannelse og arbejde, og at der ligeledes peges på vigtigheden af at have blik for individet i arbejdet med målgruppen, ses altså alligevel en tendens til, at holdningerne til tider bevæger sig fra at usynliggøre problemstillingerne til at være stemplende. Spørgsmålet er, hvilken betydning dette kan have i mødet og det konkrete arbejde med minoritetsetniske unge mænd – om der kan være tendens til ikke at tage fat i vigtige problemstillinger eller ikke tage hensyn til et særligt behov for støtte. Socialarbejderne peger selv på negative virkninger ved, at der blot stilles samme forventninger til målgruppen, eller at der er berøringsangst i forhold til at tage fat i centrale problemstillinger, som belyst i den tematiske analyse. Samtidig kritiserer de i høj grad vignetssocialarbejderen for netop ikke at tage fat i de problemstillinger, Mohammed åbner op for, hvorfor de således selv opfatter dette som væsentligt i en sådan samtale. Det kunne være interessant at gå nærmere ind i en diskussion af holdningernes betydning for det konkrete møde med minoritetsetniske unge mænd og den indsats, der bliver givet, hvilket mit datamateriale imidlertid ikke giver mulighed for.

En anden interessant pointe ses ved at kaste et blik på de tre holdningskomponenter følelse, viden og handleforestillinger. Disse tre komponenter kommer til udtryk i forskelligt omfang og med forskellig dominans, hvilket som tidligere nævnt er en måde at anskue holdninger på (fx Katzenelson, 1994:155f; Olsen, 2008: 25f; Ejrnæs & Monrad, 2012: 25f). Socialarbejdernes holdninger kommer i en række tilfælde til udtryk som handleforestillinger ofte med udgangspunkt i videovignetten. Bag en handleforestilling om eksempelvis at få Mohammeds faglige kvalifikationer afklaret via Ungdommens Uddannelsesvejledning ligger der imidlertid også viden fra lovgivning om forskellige intentioner og krav. Følelseskomponenten indgår ligeledes i en del af socialarbejdernes holdninger men synes sjældent at være den mest dominerende. Der er dog eksempler herpå som i, at det er ærgerligt og synd, at der ses en tendens til selvopfyldende profeti hos minoritetsetniske unge mænd. Videnskomponenten er oftere i spil som eksempelvis viden fra lovgivning, forskning omkring traumer og statistikker vedrørende kriminalitet. Ligeledes har vi i den tematiske analyse set, at socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i høj grad spejler forskningen på dette område. Det, som imidlertid kan synes interessant, er, at der ses en overvejende tendens til, at socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk i form af erfaringsbaseret viden. Når socialarbejderne italesætter deres holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, sker det ofte med udgangspunkt i, hvad de ser i deres praksis og forskellige oplevelser, de har haft. Betydningen af socialarbejdernes erfaringer bliver eksempelvis tydelig i de holdninger, der kommer til udtryk hos de socialarbejdere, der har en stor andel i den målgruppe, de arbejder med, som er indblandet i banderelateret kriminalitet. Sådan som socialarbejderne opfatter denne målgruppes problemstillinger peger blandt andet i retning af, at det kan være livsfarligt for dem at bryde ud af de grupper, de færdes i, og at de alle har kriminelle handlinger på deres straffeattester. Selvom at der på tværs af fokusgrupper i høj grad peges på samme problemstillinger hos de minoritetsetniske unge mænd, kan varierende erfaringer med målgruppen således medvirke til, at problemstillingerne italesættes forskelligt. Måden hvorpå socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk indikerer således, at det kan være relevant at tillægge erfaringsbaseret viden større betydning i forståelsen af holdninger i socialt arbejde. En sådan erfaringsbaseret viden kan siges at ligge i videnskomponenten, om end der ikke synes at være tendens til at tillægge denne form for viden særlig vægt, når de tre holdningskomponenter beskrives i litteraturen herom.

Ejrnæs' føromtalt undersøgelse af kommunale medarbejderes problemopfattelse og holdninger til, hvilken indsats der bør ydes i forhold til udsatte børn og familier, er i denne

forbindelse ligeledes interessant. Ejrnæs har forud for sin undersøgelse blandt andet en antagelse om, at uddannelse er med til at give et fælles vidensgrundlag og fælles holdninger til, hvad der bør gøres i forhold til børn med problemer, hvilke således vil være forskellige på tværs af faggrupper (2006:16). Som tidligere nævnt peger hans resultater blandt andet på, at ud over en række enigheder er der også store uenigheder om centrale spørgsmål i arbejdet med udsatte børn og familier, og at der i forhold til disse holdninger endvidere er store forskelle inden for samme faggrupper, hvorfor uddannelsesbaggrund ikke synes at spille en afgørende rolle. I min undersøgelse tilskriver socialarbejderne i en af fokusgrupperne som nævnt deres uddannelsesmæssige baggrund som socialrådgivere betydning for, hvilke problemstillinger, de kan få øje på, og det anses som selvfølgelig, at andre uden socialrådgiverbaggrund ikke på samme måde er i stand til at få øje herpå. Som belyst griber socialarbejderne imidlertid på tværs af fokusgrupper og uddannelsesbaggrunde fat i problemstillinger, som tidligere forskning også peger på som centrale i forhold til minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i uddannelse og arbejde. Ejrnæs udtrykker i perspektiveringen af sine resultater ligeledes en opfattelse af, at blandt andet specifikke arbejdserfaringer og oplevelser fra arbejdslivet kan have betydning for holdninger, og at der er grund til at tro, at forklaringen på eller forståelsen af professionelles holdninger til socialt arbejde også skal findes her (2006:202). Dette kan således ses i sammenhæng med, hvad min undersøgelse indikerer.

På trods af at socialarbejderne på tværs af fokusgrupper i høj grad opfatter en række af de samme problemstillinger som centrale for minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i uddannelse og arbejde, ses en tendens til, at problemstillingerne i højere grad italesættes og nuanceres blandt de socialarbejdere, der har en stor andel af minoritetsetniske unge mænd i den målgruppe, de arbejder med, og således også et større erfaringsgrundlag at trække på. Dette skinner igennem i den tematiske analyse, hvor der kommer en række interessante perspektiver frem i holdningerne særligt blandt de socialarbejdere, der arbejder i de to kommuner med en høj andel af minoritetsetniske borgere – og i særlig grad i Jobcenter 3, hvor socialarbejderne til dagligt arbejder sammen i en ungeenhed. Dette er interessant, da det giver indtryk af, at de her er mere vant til at tale om særlige problemstillinger blandt minoritetsetniske unge mænd, og at det måske er mere normalt at give udtryk for, at det er væsentlige emner at gå ind i under samtalerne med de unge mænd. På denne måde kan det i disse fokusgrupper i højere grad synes at tilhøre, hvad Bourdieu kalder ”the universe of the discourse” i modsætning til ”the universe of the undiscussed” (1977:168). Emnerne bliver i

højere grad gjort til genstand for refleksion og diskussion. Særligt i Jobcenter 3 udtrykkes flere gange eksplicitte holdninger til, hvordan det er vigtigt i samtalerne med minoritetsetniske unge mænd at nå ind til kernen af problemstillingerne for eksempel vedrørende forventninger fra forældrene, idet det opfattes som vigtigt for at forstå deres situation og derved bedst muligt hjælpe dem videre i uddannelse og arbejde. Det er også her at problematiseringen af professionelles berøringsangst for at gå ind i problemstillingerne udtrykkes. I særligt de to fokusgrupper, hvor socialarbejderne har mindst erfaring med minoritetsetniske unge mænd, er der tendens til, at nogle af holdningerne til problemstillingerne kommer mindre tydeligt frem eller er mindre nuancerede. Endvidere bliver der i slutningen af fokusgruppeinterviewet i Jobcenter 1 udtrykt, at det generelt er meget sjældent, at de taler om etnicitet, selvom de også her italesætter en række problemstillinger, som de ser, gør sig gældende særligt hos minoritetsetniske unge mænd. Som det dog er fremgået, udtrykkes der holdninger til centrale problemstillinger i alle fokusgrupper, hvorfor emnerne ingen af stederne kan siges at befinde sig fuldstændigt i "the universe of the undiscussed" forstået på den måde, at der er tale om noget doxisk, som der ikke stilles spørgsmålstejn ved og således blot tages for givet (ibid., 1977:167f). Der kan måske nærmere, som Caswell argumenterer for, diskuteres, hvor grænsen går mellem "the universe of the discourse" og "the universe of the undiscussed" og således doxa og det, der kan gøres til genstand for refleksion – ikke mindst når der er tale om socialt arbejde på beskæftigelsesområdet, som er et område under konstant forandring med stort politisk fokus (2005:70f). Der synes i hvert fald at være tendens til, socialarbejderne generelt er i stand til at italesætte og reflektere over mulige problemstillinger, men at der på tværs af fokusgrupperne er forskelle på denne italesættelse og nuanceringen af holdningerne, hvilket kan give en indikation af, at graden af erfaring med målgruppen har betydning for, hvordan holdningerne kommer til udtryk.

Dette kan også ses i sammenhæng med at betragte holdninger i spektret mellem at være stabile og konstruerede – og således om holdningerne synes at være "preformed" eller "performed" (Olsen, 2008:37). Socialarbejderne synes i vid udstrækning at konstruere holdningerne sammen i fokusgrupperne, hvilket blandt andet sker ved at supplere hinanden og via forhandlinger. Eksempelvis er der tendens til, at forskelle i holdninger diskuteres hen i mod en enighed, der ender med sætninger som "det tror jeg faktisk, du har ret i". Denne tilbøjelighed til at diskutere sig frem i mod en enighed og give hinanden ret skal også ses i sammenhæng med den før nævnte tendens til konsensusøgning i fokusgrupper. Det giver

imidlertid et billede af, hvorledes holdninger i høj grad konstrueres socialt. Men det er vigtigt at bemærke sig, at socialarbejdernes holdninger ikke fremstår som rene konstruktioner forstået på den måde, at de er fuldstændigt ”performed”. Socialarbejderne bringer noget med sig ind i rummet, der kommer i spil, hvilket i høj grad fremstår som erfaringsbaseret viden. Når socialarbejderne udtaler sig om minoritetsetniske unge mænds problemstillinger, sker dette således ofte ud fra tidligere erfaringer, der bliver gjort til genstand for refleksion og diskussion i fokusgrupperne. Det er endvidere interessant at se, at socialarbejderne også trækker forskellige diskurser, der er tilgængelige i samfundet, ind i deres diskussioner (Halkier, 2008:88). Et eksempel på dette kan siges at være den gennemgående tendens om at have en ”individuel tilgang” til minoritetsetniske unge mænd, der kan ses som en central diskurs generelt i socialt arbejde, som bliver trukket ind i diskussionerne. Det, som socialarbejderne bringer med sig ind i rummet, kan imidlertid heller ikke ses som stabile størrelser eller som ”preformed” ikke mindst fordi, at erfaringer og andre former for viden og diskurser også er foranderlige. I dette lys er det således mest meningsfuldt at betragte socialarbejdernes holdninger et sted i dette spektrum, hvilket anden forskning også peger i retning af (fx Fazio & Olson, 2003:154; Olsen, 2008:40). Det kan her igen synes centralt, hvilke erfaringer, socialarbejderne bringer med sig, i forhold til, hvad der kan gøres til genstand for refleksion, diskussion og forhandling i fokusgrupperne, og på denne måde altså i forhold til måden, hvorpå holdningerne bliver konstrueret og kommer til udtryk. I og med at den erfaringsbaserede viden netop synes at fremstå af stor betydning for socialarbejdernes holdninger, kunne det igen tale for, at denne form for viden tillægges større fokus i forståelsen af holdninger i socialt arbejde.

Som det er fremgået, synes socialarbejdernes holdninger i højere grad at blive fremtalt som noget fælles frem for noget individuelt, hvorfor jeg her ganske kortfattet vil trække en linje til først Winter, der fremhæver individuelle holdninger og præferencer som værende af betydning for blandt andet socialarbejders adfærd i arbejdet (fx Winter, 2002:24; Winter & Nielsen, 2008:142). Når socialarbejderne i fokusgrupperne eksempelvis giver udtryk for holdninger i form af handleforestillinger, bliver det ofte fremtalt med vendinger som ”hos os ville vi...” og lignende. Der er endvidere tendens til, at socialarbejderne sammen får fremtalt holdningerne ved i høj grad at supplere hinanden. Dernæst fremstår socialarbejdernes holdninger heller ikke som fælles adfærdsmønstre på baggrund af nogen fælles arbejdsbetingelser, som Lipsky foreskriver (2010:27-28). Selvom at nogle af arbejdsbetingelserne er fælles, som eksempelvis de lovgivningsmæssige rammer for arbejdet,

er der på tværs af fokusgrupper forskellige erfaringer og forskellige kontekster i form af blandt andet organisatoriske, økonomiske og tidsmæssige rammer, hvilket også har betydning for socialarbejdernes holdninger, særligt som de kommer til udtryk i handleforestillinger. Det er imidlertid interessant at se, at i socialarbejdernes udtryk om handleforestillinger, er der til tider forskelle på, hvad de forestiller sig at gøre, ud fra de muligheder de har i deres arbejde, og hvad de ideelt set ville gøre, ud fra, hvad de erfaringsmæssigt ved, virker bedst. Det vil føre for vidt at gå dybere ned i denne diskussion her både i forhold til specialets fokus og mit datamateriales karakter. Det er dog en vigtig pointe, at min undersøgelse synes at indikere, at der også kan tillægges et andet perspektiv på holdningers betydning i socialt arbejde som værende af mere fælles karakter, hvor erfaringsbaseret viden i høj grad har betydning.

Efter at have belyst socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde vil jeg nu igen vende blikket mod, hvordan der kan opnås viden om disse holdninger, i de afsluttende metoderefleksioner.

3.4 Afsluttende metoderefleksioner: At opnå viden om holdninger med videovignetten

De indledende metoderefleksioner i afsnit 3.1 gav indblik i, hvordan videovignettens indhold virkede genkendeligt og relevant i fokusgrupperne. Jeg vil nu komme med nogle afsluttende metoderefleksioner med fokus på det at have anvendt en videovignet i undersøgelsen samt vignettens konstruktion i forhold til at opnå adgang til viden om holdninger. Andre har anvendt en videovignet i fokusgrupper til refleksion af socialt arbejde i en dansk kontekst og har gjort sig positive erfaringer (fx Eskelinen & Caswell, 2006, Caswell, 2005 & Eskelinen, 2008). Jeg vil i dette afsnit reflektere over de erfaringer, jeg har gjort mig, og eksemplificere med en række citater, der har til hensigt at tydeliggøre disse erfaringer. Til slut vil jeg komme med nogle perspektiver på metodens betydning for fokus og fund i undersøgelsen.

3.4.1 Videovignetten som igangsætter af italesættelse af holdninger

Anvendelsen af videovignetten i fokusgrupper har medvirket til straks at få socialarbejderne til at italesætte holdninger, idet den har medført nogle umiddelbare reaktioner ofte i form af kritikpunkter til vignettsocialarbejderens undvigelse af forskellige emner, som de mener, er essentielle at gå nærmere ind i. Videovignetten har således været velegnet til at få socialarbejderne til at forholde sig til emnet og få åbnet op for at tale om holdninger ved allerede fra start at være ret konkrete i deres udtalelser. Socialarbejderne giver udtryk for, at

videovignetten straks fik sat refleksioner i gang, som eksempelvis udtrykkes med, at *"det satte i hvert fald nogen tanker i gang lige med det samme"* (Socialarbejder A, Jobcenter 3), og *"det får jo tungen på gled med det samme"* (Socialarbejder D, Jobcenter 4). Vignetten kan på denne måde siges at have haft funktion som igangsætter og isbryder (Barter & Renold, 1999:2). Samtidig har videovignetten spillet en aktiv rolle løbende gennem fokusgruppeinterviewene, dels ved at socialarbejderne er blevet bedt om at forholde sig til den i forhold til forskellige emner, og dels ved at de selv har inddraget den i deres diskussioner.

Videovignetten har endvidere åbnet op for, at socialarbejderne har kunnet være kritiske i deres refleksioner, idet videovignetten skildrer en situation, en socialarbejder og en klient, som de ikke er involveret i, men som dog er genkendelig. Som en af socialarbejderne udtrykker efter fokusgruppeinterviewet, er det med hendes betegnelse *"ufarligt"* og uddyber med, at *"det er ikke en fælles kollega, der har forestået den viste samtale. Det er en fremmed kollega, men dog en, som de fleste af os kan relatere til"* (Socialarbejder B, Jobcenter 4). Idet vignettsocialarbejderen ikke er en fælles kollega, er det således lettere at udtrykke sine holdninger også i et kritisk lys. At udtale sig med udgangspunkt i en videovignet kan således siges at være mindre truende (Eskelinen & Caswell, 2006:499). Ikke desto mindre udtrykker socialarbejderne tillige holdninger ud fra egen praksis ved at spejle sig i videovignetten.

3.4.2 Videovignettens åbne konstruktion - at tale sig ind i og op ad videovignetten

Videovignettens åbne konstruktion med et stort rum for fortolkning har medført, at socialarbejderne har medvirket til at tilskrive situationerne mening og lagt forskellige fortolkninger og vurderinger ind. Socialarbejderne har til tider givet udtryk for at mangle nogle flere oplysninger om Mohammed, hvilket imidlertid netop giver mulighed for at opnå viden omkring, hvilke centrale oplysninger de mangler for at kunne tage stilling. Socialarbejderne bliver således tvunget til at reflektere over, hvad de ville spørge ind til, og ligeledes tvunget til at formulere, hvilke antagelser, de lægger til grund for deres holdninger. De har således løbende tilført oplysninger til videovignetten, som de har vurderet som nødvendige i deres stillingtagen til situationerne, som eksempelvis: *"Hvis nu at han... Så ville vi her hos os..."*. Den viden, som dette giver adgang til, ser jeg som et vigtigt potentiale ved netop den åbne konstruktion af videovignetten, idet det giver adgang til viden om, hvad de tillægger betydning i deres vurderinger, og hvad der ville være væsentligt at gå nærmere ind i.

Samtidig har den åbne konstruktion medvirket til, at socialarbejderne har kunnet spejle sig i videovignetten på trods af forskellighederne i deres perspektiver og kontekster. Dette kommer eksempelvis til udtryk således:

”Man forholder sig til det, man oplever i hverdagen i forhold til de ting, man selv har, for man kan jo godt se forskellen, og man kan måske også godt se i bund og grund nogen gange, hvor man selv falder i (...). For vi har jo alle prøvet at være tidspresset, hvor vi kun har haft den der korte tid, der kommer vi jo også til at lave sådan nogen fejl. Det er jo det, der i bund og grund er så forkasteligt, men det er jo fordi, man bliver presset, og så havner man i præcis samme situation, som hun [vignetsocialarbejderen] gør der” (Socialarbejder C, Jobcenter 4).

Socialarbejderen kan således genkende lignende situationer, som han selv har været i, hvor tidspres har gjort sig gældende, og hvor han også kommer til at lave sådanne fejl, som vignetsocialarbejderen gør, hvilket betragtes som forkasteligt. På denne måde gives indsigt i holdninger til det, der udfolder sig i videovignetten samt forklaringer på, hvorfor det sker, ved at socialarbejderne også relaterer det til egne erfaringer. Dette medvirker ligeledes til at åbne op for italesættelse af, hvordan de i stedet for forestiller sig at ville handle, som eksempelvis hvad de vurderer som centralt at spørge ind til.

Hensigten med både at få socialarbejderne til at tale sig ind i videovignetten ved at forholde sig til det, der sker i denne, samt op ad videovignetten ved at tale om deres praksis har virket positivt som afsæt til at italesætte holdninger. Det har givet adgang til viden om holdninger direkte relateret til videovignetten og derudover mere generelt relateret til deres praksis. Denne vekselvirkning kan siges at have bidraget til en form for dynamik i fokusgrupperne, hvor videovignetten hele tiden har været omdrejningspunktet, som både socialarbejderne og jeg som moderator er vendt tilbage til. På denne måde har vignetten også medvirket til at fastholde fokus på emnet. Det har efter min vurdering været muligt at skelne mellem, hvornår socialarbejderne talte om videovignetten, og hvornår de talte om deres praksis, idet de løbende aktivt har henvist til videovignetten i deres diskussioner, som det ligeledes er fremgået af flere citater. Hvis jeg i et enkelt tilfælde har været i tvivl, har jeg spurgt ind til det. Anvendelsen af vignetmetoden med en sådan vekselvirkning kan medvirke til at have blik for, hvad der kan synes at fremstå som modsatrettede holdninger. Et eksempel på dette er socialarbejdernes gennemgående holdning om, at det er vigtigt at have en individuel tilgang, mens der alligevel er enkelte eksempler på udtalelser, hvor minoritetsetniske unge mænd bliver betragtet som tilhørende en bestemt kategori.

3.4.3 Kombinationen af et stort fortolkningsrum og at det er en video

Det at vignetten har et stort fortolkningsrum og er udformet som en video, kan, som vi allerede har set, give nogle andre muligheder for at spille sig ind sammenlignet med en skriftlig vignet. En video kan blandt andet være mere motiverende og gøre det lettere at identificere sig med situationen (Eskelinen & Caswell, 2006:499). Socialarbejderne ser noget og hører noget, hvilket både vækker modstand og genkendelse i forhold til det, der sker i videovignetten. En yderligere interessant observation i relation til dette er, hvordan der er en række eksempler på, at vignetsocialarbejderens undvigelse af at gå nærmere ind i problemstillinger, som Mohammed åbner op for, medvirker til, at socialarbejderne med direkte vendinger udtrykker, hvad de forestiller sig at ville sige i situationerne. Dette kommer eksempelvis til udtryk således:

”Men det er jo fordi, hun [vignetsocialarbejderen] slet ikke går ned i at spørge, ”jamen hvad er det, der gør, at skolen ikke er noget for dig? Er det fordi, det er svært fagligt? Eller er det fordi, du ikke kan komme op om morgenen? Er det fordi, du skal lave alt muligt med vennerne om natten? Sidder du og spiller om natten? Eller er det fordi, du skal lave noget for mor og far eller din onkel?” Eller et eller andet” (Socialarbejder B, Jobcenter 3).

Sådanne eksempler ses på tværs af fokusgrupper, hvilket tillige er fremgået af nogle af de tidligere anvendte citater. På denne måde er der en række eksempler på, at socialarbejderne taler sig direkte ind i videovignetten ved nærmest at overtage der, hvor vignetsocialarbejderen slipper. Socialarbejderne reflekterer således over, hvad de selv forestiller sig at ville gøre eller sige i situationerne. I de vendinger, socialarbejderne kommer med, ligger der på denne måde vigtig viden blandt andet omkring, hvordan de fortolker situationerne, og hvordan de opfatter minoritetsetniske unge mænds problemstillinger.

Dernæst er det ved anvendelse af videovignetten ligeledes interessant at se, hvordan socialarbejderne på tværs af fokusgrupper også reflekterer over og fortolker på vignetsocialarbejderens kropssprog, uden at jeg har bedt dem om dette. Dette er endnu et eksempel på, at en video giver flere aspekter at fortolke på og således har en anden virkning end en skriftlig vignet. Eksempelvis udtrykkes således:

”Hvis man ser, hvordan hun [vignetsocialarbejderen] – altså som jeg synes, jeg så der – så virker det som om, hun trækker sig tilbage, så snart han begynder at komme med noget, og læner sig ind over bordet, så snart hun har noget at komme med, og alene det at hun

signalerer det også, ”jeg er egentlig ikke interesseret i at høre, hvad fanden det er, du vil, du skal bare høre, hvad jeg skal sige, netop min tjekliste jeg lige skal igennem her altså” (Socialarbejder C, Jobcenter 2).

Det at vignetsocialarbejderen læner sig tilbage, når Mohammed siger noget, fortolkes her som, at hun ikke er interesseret i at høre, hvad han siger. I modsætning til dette bliver det, at hun læner sig frem, fortolket som et signal om, at ”nu skal du bare høre, hvad jeg har at sige”, og at hun alene lader sig styre af sin egen dagsorden for samtalen. Socialarbejdernes fortolkninger af kropssproget i videovignetten bidrager således også til at tilskrive mening til det, de ser. Samtidig kommer der flere holdninger til udtryk i forhold til, hvad de opfatter som væsentligt i en sådan samtale som eksempelvis at lytte til, hvad en ung minoritetsetnisk mand gerne vil og være mindre styret af de krav og regler. På denne måde kan der således opnås adgang til viden om socialarbejdernes holdninger, som de kommer til udtryk gennem det de ser udspille sig i videovignetten. Det at socialarbejderne både hører og ser noget i videovignetten bidrager således med flere nuancer at fortolke på.

Jeg vil nu afslutningsvist komme med nogle perspektiver på metodeanvendelsens betydning for undersøgelsens fund.

3.4.4 Nogle perspektiver på metodeanvendelsen betydning for undersøgelsens fund

Jeg har i del 2 været inde på den betydning, den valgte metodeanvendelse har for undersøgelsens fokus og fund, og dette afsnit har ikke til hensigt at gentage dette men derimod kortfattet at supplere med nogle betragtninger ud fra de erfaringer, jeg har gjort mig.

Som vi har set, har det at anvende en videovignet i fokusgrupper åbnet op for socialarbejdernes italesættelse af holdninger gennem socialarbejdernes interaktion. Socialarbejderne har suppleret hinanden og til tider forhandlet sig frem til holdningerne, hvor der ofte er tegn på konsensusøgning. Dette er som sådan forventeligt. Metodeanvendelsen skal således tages i betragtning i en sammenligning af den viden, jeg kommer frem til, med andre undersøgelsers resultater. Eksempelvis finder jeg kun få udtryk for uenigheder i fokusgrupperne, der som oftest bevæger sig hen i mod konsensus. Andre undersøgelser finder i højere grad uenigheder, idet deres fokus og således metodeanvendelse i højere grad kaster lys på netop graden af enigheder og uenigheder (fx Ejrnæs, 2006; Ejrnæs & Monrad, 2010). Dette viser blot, hvor stor betydning det har at tilpasse metodeanvendelsen til den valgte

problemstilling, og at undersøgelsesresultater naturligvis altid skal ses i relation til den valgte fremgangsmåde.

Mit fokus har været meningsindholdet i socialarbejdernes holdninger, men som redegjort for har jeg også haft blik for eventuelle forskelle, der måtte vise sig, der eventuelt kunne relateres til forhold i socialarbejdernes kontekst. Som det er fremgået, kommer der særligt nogle forskelle frem, der indikerer at være relateret til graden af socialarbejdernes erfaringer med minoritetsetniske unge mænd i arbejdet. Her synes konteksten således at have betydning i forhold til først og fremmest andelen af minoritetsetniske borgere i de fire kommuner. Sådanne forskelle skal således netop ses i lyset af socialarbejdernes kontekster med det in mente, at også andet kan have betydning for, hvordan socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk.

Dernæst synes der også at være en indikation af, at holdningerne kommer mest tydeligt frem hos de socialarbejdere, der har mange minoritetsetniske unge mænd i deres målgruppe, og til dagligt arbejder tæt sammen i samme enhed. Det er således blandt socialarbejderne i Jobcenter 3, at holdningerne både er mest eksplicitte og mest nuancerede, hvilket giver indtryk af, at de er vant til at reflektere og diskutere sådanne emner. Sådanne forhold, der også udspringer af måden, socialarbejderne er organiseret på, skal således også ses i sammenhæng med undersøgelsens fund.

Efter i del 3 at have belyst socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde, og hvordan der kan opnås adgang til viden om disse holdninger, vil jeg runde specialet af med en opsamling og perspektivering.

4 Opsamling og perspektivering

Formålet med dette empiriske og metodiske speciale har været at undersøge, hvilke holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde der kommer til udtryk hos socialarbejdere i beskæftigelsesindsatsen – og hvordan der kan opnås adgang til viden om disse holdninger. Undersøgelsen baserer sig på fokusgrupper med deltagelse af socialarbejdere i fire udvalgte jobcentre, hvor der er taget udgangspunkt i en videovignet. Jeg vil her samle op på nogle centrale pointer og til slut komme med nogle perspektiverende betragtninger.

Socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger er belyst i en tematisk analyse, hvor jeg i empirien har identificeret fem temaer, som socialarbejdernes holdninger samler sig omkring. Den tematiske analyse viser, at socialarbejderne italesætter en række problemstillinger hos minoritetsetniske unge mænd med ikke-vestlig baggrund af betydning for deres muligheder for at komme i uddannelse og arbejde. Problemstillingerne omhandler blandt andet forældrenes arbejdsmarkedstilknytning, forventninger fra forældrene, forhold i netværket og fritidslivet, diskrimination på arbejdsmarkedet og minoritetsetniske unge mænds *oplevelse* af at blive diskrimineret samt faglige problemstillinger. Socialarbejderne vægter motivation til uddannelse højt i arbejdet med de minoritetsetniske unge mænd, om end de også vurderer det som værende svært for mange, hvorfor viden om problemstillingerne vurderes som essentiel for at give den rette indsats og støtte i beskæftigelsesindsatsen. Socialarbejdernes holdninger spejler i vid udstrækning den forskningsbaserede viden på området med nogle enkelte undtagelser, hvor der kommer nogle andre nuancer til udtryk i socialarbejdernes holdninger. I forhold til at der synes at være stigende krav til en vidensbaseret praksis, er det interessant, at det, som forskningen peger på som centralt i forhold til minoritetsetniske unge mænds muligheder for at komme i uddannelse og arbejde, i meget høj grad er det, som socialarbejderne fremtaler i deres holdninger.

Sådan som socialarbejdernes holdninger kommer til udtryk synes erfaringsbaseret viden at stå centralt, idet holdningerne i høj grad italesættes ud fra socialarbejdernes erfaringer fra praksis. På denne måde ses også en tendens til, at holdningerne kommer mest tydeligt frem hos de socialarbejdere, der arbejder i kommuner med en høj andel af minoritetsetniske borgere, og således har mest erfaring med målgruppen. Dette indikerer også betydningen af konteksten for, hvad der bliver italesat. Derudover konstruerer socialarbejderne i høj grad holdningerne

sammen ved at supplere hinanden og til tider forhandle sig frem, hvilket ofte fører til konsensus. Holdningerne synes således at have karakter af noget fælles.

I fokusgrupperne er der til tider en modvilje at spore i socialarbejdernes holdninger mod at stemple minoritetsetniske unge mænd. Alligevel er der eksempler på udsagn, der indikerer, at holdningerne bevæger sig fra at være stemplende til at usynliggøre problemstillingerne. Dette kan synes interessant, idet socialarbejderne på tværs af fokusgrupper udtrykker en individuel tilgang med blik for det særlige, der gør sig gældende, som centralt i mødet med minoritetsetniske unge mænd.

Det har vist sig muligt at opnå adgang til viden om socialarbejdernes holdninger ved en metodeanvendelse, der indebærer en videovignet konstrueret med et stort rum for fortolkning, der danner en ramme og en kontekst i fokusgrupperne. Videovignettens indhold har virket relevant og genkendeligt for socialarbejderne, hvilket både gælder rammen for samtalen, klienten og vignetssocialarbejderen. Socialarbejderne har således kunnet relatere sig til videovignetten, og på trods af kritik af det, der udfolder sig i videovignetten, har flere ligeledes givet udtryk for at kunne genkende sig selv i lignende situationer. Det kan synes interessant, at socialarbejderne har fundet videovignetten genkendelig og relevant på trods af forskelligheder i deres kontekster og perspektiver, herunder forskelle i deres målgrupper.

Videovignettens konstruktion, hvor en række emner og dilemmaer forbliver stående åbne, medvirker således til at åbne op for italesættelse af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger. Socialarbejderne medvirker selv til at tilskrive situationerne mening, hvilket eksempelvis har givet adgang til viden om, hvad de lægger vægt på i deres vurderinger. Dette har de gjort ved at tale sig ind i videovignetten og kommentere på det, der udfolder sig her, og ved at tale sig op ad den ved også at inddrage erfaringer fra praksis. Videovignetten synes at give nogle interessante muligheder for at spille sig ind, hvor socialarbejderne blandt andet eksplicit har fremtalt, hvad de forestiller sig at ville sige i situationerne, og ligeledes har de fortolket på kropssprog. Det, at socialarbejderne hører og ser noget, giver herved flere aspekter at fortolke på. Videovignetten synes således med dens indhold og åbne konstruktion at rumme muligheder for på forskellig vis at åbne op for italesættelse af socialarbejdernes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde for således at give adgang til viden herom. Det er naturligvis vigtigt, at den viden, jeg har opnået adgang til i specialet, ses i

sammenhæng med anvendelsen af videovignetten, idet den har været afsæt for det, der italesættes.

Perspektiverende synes der endvidere at kunne ligge et potentiale i en sådan anvendelse af metoden til refleksion af praksis i socialt arbejde, der eksempelvis kunne bidrage til faglig udvikling. Socialarbejderne har spejlet sig i videovignetten og kunnet se sig selv udefra, hvilket ud fra fleres udsagn har bidraget til en opmærksomhed på, hvad de selv kunne gøre anderledes i lignende situationer – eller hvad der er positivt ved det, de allerede gør. Derudover har vurderingen været, at metoden har været en god måde at få fleres bidrag til et konkret emne gennem refleksion af praksis, samtidig med at det er ”ufarligt”, da videovignetten ikke vedrører personer, socialarbejderne kender. En socialarbejder drog ved fokusgruppeinterviewets afrunding tillige en linje til supervision i forhold til sin oplevelse af at deltage. Det kan således synes interessant at udvikle på en sådan metodeanvendelse til netop refleksion af praksis i socialt arbejde.

Dernæst kunne det være interessant at sætte nærmere fokus på, hvordan socialarbejderes holdninger spiller sammen med de rammer, der er for arbejdet, som eksempelvis lovgivningsmæssige, organisatoriske og ressourcemæssige rammer. Der synes i min empiri at være indikation af, at der i socialarbejdernes handleforestillinger til tider er forskel på, hvad de forestiller sig at gøre ud fra de muligheder, de har i deres arbejde, og hvad de ideelt set ville gøre ud fra, hvad de erfaringsmæssigt ved, virker bedst. Sådanne modsatrettede tendenser i holdningerne kunne være interessante at undersøge nærmere, samt hvilken betydning det har i socialt arbejdes praksis.

Med udgangspunkt i en af pointerne fra min undersøgelse om, at holdningerne til tider synes at bevæge sig mellem at usynliggøre minoritetsetniske unge mænds problemstillinger til at være stemplende, kunne det ligeledes være interessant at rette blikket mod sådanne holdningers betydning for mødet med målgruppen i beskæftigelsesindsatsen samt for den indsats, der bliver givet. Som tidligere nævnt kan mit datamateriale ikke besvare dette. Det vil derimod fordre en metodisk tilgang, der kan gå tættere på socialarbejdernes handlinger i praksis.

5 Litteraturliste

- Barter, C. & Renold, E.(1999). The Use of Vignettes in Qualitative Research. *Social Research Update*, (25).
- Becker, H.S. (2005). *Outsidere – Studier i afvigelsessociologi*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Beskæftigelsesregionen (2012). *Den sociale arv i Østdanmark. Andelen af unge fra ufaglærte hjem, der ikke har eller er i gang med en ungdomsuddannelse*. Arbejdsmarkedsstyrelsen. Jan. 2012.
- Bjørsted, E. (2012). *Krisen har gjort hver sjette indvandrere arbejdsløs*. København: AE Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.
- Bourdieu, P. (1977). Outline of a theory of practice. Cambridge University Press. Kap. 4.
- Bredgaard, T. et al. (2011). *Dansk arbejdsmarkedspolitik*. København: Jurist- og Økonomiforbundets Forlag.
- Caswell, D. (2005). Handlemuligheder i socialt arbejde – et casestudie om kommunal frontlinjepraksis på beskæftigelsesområdet. København: AKF Forlaget.
- Caswell, D, Eskelinen, L. & Olesen, S.P. (2011). Identity work and client resistance underneath the canopy of active employment policy. In: *Qualitative Social Work*. Nov. 2011.
- Dahl, K.M. & Jakobsen, V. (2005). Køn, etnicitet og barrierer for integration. Fokus på uddannelse, arbejde og foreningsliv. København: Socialforskningsinstituttet.
- Dyrborg, U., Thaulow, I., Pedersen, L. & Karlsson, O. (red.). (2005). *Etniske minoriteter – et nyt proletariat?* København: Socialforskningsinstituttet.
- Danmarks Statistik (2011). *Indvandrere i Danmark 2011*. København: Danmarks Statistik.
- Ejrnæs, M. (2006). *Faglighed og tværfaglighed. Vilkaerne for samarbejdet mellem pædagoger, sundhedsplejersker, lærere og socialrådgivere*. 2. udgave. København: Akademisk Forlag.
- Ejrnæs, M. & Monrad, M. (2010). *Enighed, uenighed og udvikling. Pædagogers faglighed i daginstitutioner*. København: BUPL.

- Ejrnæs, M. & Monrad, M. (2012). *Vignetmetoden. Sociologisk metode og redskab til faglig udvikling*. København: Akademisk Forlag.
- Eskelinen, L. & Caswell, D. (2006). Comparison of Social Work Practice in Teams Using a Video Vignette Technique in a Multi-method Design. In: *Qualitative Social Work*. No. 5, Nov. 2006:489-503.
- Eskelinen, L., Olesen, S.P. & Caswell, D. (2008). Potentialer i socialt arbejde. København: Hans Reitzels Forlag. Kap. 2.4.
- Esmark, A., Lausten, C.B. & Andersen, N.Å. (2005). Socialkonstruktivistiske analysestrategier – en introduktion. I: Esmark, A., Lausten, C.B. & Andersen, N.Å. (red.). *Socialkonstruktivistiske analysestrategier*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Fazio, R.H. & Olson, M.A. (2003). Attitudes: Foundations, functions, and consequences. I: Hogg, M. A. & Cooper, J. (eds.), *The Handbook of Social Psychology*. London: Sage Publ., S. 139-160.
- Goffman, E. (2005). On Face-Work. An Analysis of Ritual Elements in Social Interaction. I: *Interaction ritual. Essays in face-to-face behavior*. New edition. New Jersey: Transaction Publishers. S. 5-45.
- Halkier, B. (2008). *Fokusgrupper*. 2. udgave. Frederiksberg: Forlaget Samfundslitteratur.
- Hansen, A.D. & Sehested, K. (2003). Indledning: Konstruktivismen – hvorfor og hvordan. I: Hansen, A.D. & Sehested, K. (red.). *Konstruktive bidrag. Om teori og metode i konstruktivistisk videnskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.
- Ipsen, S. & Jakobsen, F. (2009). *Jobcentre og unge ledige med ikke-vestlig baggrund*. København: CASA.
- Jakobsen, V. & Liversage, A. (2010). *Køn og etnicitet i uddannelsessystemet. Litteraturstudier og registerdata*. København: SFI – Det nationale forskningscenter for velfærd.
- Jensen, U.H. & Jensen, T.P. (2005). *Unge uden uddannelse. Hvem er de, og hvad kan der gøres for at få dem i gang?* København: Socialforskningsinstituttet.

- Jergeby, U. (1999). *Att bedöma en social situation. Tillämpning av vinjettmetoden*. Stockholm: Institutet för utveckling av metoder i social arbete. Socialstyrelsen.
- Järvinen, M. (2004). Hjælpens univers – et magtperspektiv på mødet mellem klient og system. I: Meeuwisse, A. & Swärd, H. *Perspektiver på sociale problemer*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Katzenelson, B. (1994). *Homo Socius. Grundlaget for menneskeligt samkvem. Socialpsykologisk grundbog*. København: Gyldendal. S. 153-171.
- Kolodziejczyk, C. & Hummelgaard, H. (2011). *Indvandreres og efterkommeres vej gennem de erhvervsfaglige uddannelser*. København: AKF Forlaget.
- LG Insight. (2007). *Uddannelsesmønstret blandt mandlige nydanskere. Belyst ved valg, værdier og normer*. Odense: LG Insight.
- Lipsky, M. (2010). *Street-level bureaucracy. Dilemmas of the individual in public services*. Updated ed. New York: Russell Sage Foundation.
- May, P.J. & Winter, S.C. (2007). *Politicians, Managers, and Street-Level Bureaucrats: Influences on Policy Implementation*. SFI.
- Mikkelsen, F., Fenger-Grøndahl, M. & Shakoor, T. (2010). *I Danmark Er Jeg Født...* Frederiksberg: Frydenlund.
- Morgan, D.L. (1997). *Focus groups as qualitative research*. Second Edition. London: SAGE. Kap. 1 + 2.
- Nissen, M.A., Pringle, K. & Uggerhøj, L. (2007). Introduktion: Bogens perspektiv. I: Nissen, M.A., Pringle, K. & Uggerhøj, L. (red.). *Magt og forandring i socialt arbejde*. København: Akademisk Forlag.
- Nutley, S., Walter, I. & Davies, T.O.H. (2007). *Using Evidence. How research can inform public services*. Bristol: The Policy Press. Kap. 10.
- Olesen, M.S. & Jensen, J.P. (2011). *Unge mænd af ikke-vestlig herkomst med behov for en særlig indsats. Præsentation af tre delmålgrupper*. Aarhus: Marselisborg Praksisvidencenter.
- Olesen, M.S. & Jensen, J.P. (2012). *Unge mænd med ikke-vestlig baggrund – på vej mod uddannelse og job*. Aarhus: Marselisborg Media.

Olsen, H. (2002). Kvalitative kvaler. Kvalitative metoder og danske kvalitative interviewundersøgelers kvalitet. København: Akademisk Forlag. Kap. 5.

Olsen, H. (2008). *Holder holdninger?* København: Akademisk Forlag. Kap. 2.

Payne, M. (2006). *Teorier i socialt arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Pedersen, F.I. et al. (2012). *Vækst og velstand gennem uddannelse*. København: AE Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Pihl, M.D. & Breck, J. (2012). *Knap hver fjerde unge mand har kun gået i folkeskole*. København: AE Arbejderbevægelsens Erhvervsråd.

Rasborg, K. (2004). Socialkonstruktivismen i klassisk og moderne sociologi. I: Fuglsang, L. & Olsen, P. B. *Videnskabsteori i samfundsvidenskaberne*. 2. udgave. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Sahlin, I. (2004). Sociale problemer som virkelighedskonstruktioner. I: Meeuwisse, A. & Swärd, H. (red.). *Perspektiver på sociale problemer*. København: Hans Reitzels Forlag.

Skytte, M. (2002). *Anbringelse af etniske minoritetsbørn*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet.

Thomsen, K. (2003). God socialkonstruktivistisk forskning? I: Hansen, A.D. & Sehested, K. (red.). *Konstruktive bidrag. Om teori og metode i konstruktivistisk videnskab*. Frederiksberg: Roskilde Universitetsforlag.

Torfin, J. Det stille sporskifte. I: Torfin, J. *Det stille sporskifte i velfærdsstaten – en diskursteoretisk beslutningsprocesanalyse*. Aarhus: Aarhus Universitetsforlag. S. 23-44.

Williams, C. & Soydan, H. (2005). When and How Does Ethnicity Matter? A Cross-National Study of Social Work Responses to Ethnicity in Child Protection Cases. *British Journal of Social Work*, 35 (6), s. 901-920.

Winter, S.C. (2002). *Explaining street-level bureaucratic behavior in social and regulatory policies*. Paper prepared for the 2002 Annual Meeting of the American Political Science Association in Boston, 29 August – 1 September 2002. SFI.

Winter, S.C. & Nielsen, V.L. (2008). *Implementering af politik*. Aarhus: Academica.

5.1 Lovgivningsmateriale mv.

Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats: LBK nr. 706 af 28/06/2012.

Ungeaftalen 2009: http://www.ams.dk/Viden/Politiske_aftaler/Ungeindsatsen.aspx.

6 Bilag

Bilag 1: Tal fra www.jobindsats.dk.

Bilag 2: Spørgeguide til fokusgruppeinterviews

Bilag 3: Videovignet: <http://www.youtube.com/watch?v=D-TpOiONLKK>

Bilag 4: Vignetdesign – skitse – til videovignet

Bilag 5: Oversigt over koder og kategorier

6.1 Bilag 1: Tal fra www.jobindsats.dk

Kontanthjælp. Antal personer, gnsn. varighed og fuldtidspersoner. Ledighed og aktivering (bruttoledighed). Mænd

			2011		
			Antal personer	Gnsn. varighed, uger	Antal fuldtidspersoner
Hele landet	16-19 år	Personer med dansk oprindelse	8.073	19,2	2.980
		Indvandrere fra ikke-vestlige lande	767	23,8	351
		Efterkommere fra ikke-vestlige lande	783	17,6	265
	20-24 år	Personer med dansk oprindelse	18.854	24,4	8.848
		Indvandrere fra ikke-vestlige lande	2.621	26,5	1.335
		Efterkommere fra ikke-vestlige lande	1.301	22,8	571
	25-29 år	Personer med dansk oprindelse	11.454	30,6	6.748
		Indvandrere fra ikke-vestlige lande	2.660	31,6	1.614
		Efterkommere fra ikke-vestlige lande	532	31,7	324

Kilde: Kommunale sagsbehandlings- og økonomisystemer, AMFORA

Anm.: Antal personer viser, hvor mange personer der har modtaget den valgte ydelse i kortere eller længere tid inden for den viste periode. Gnsn. varighed, uger viser ydelsesmodtagernes gennemsnitlige tid på den valgte ydelse inden for den viste periode. Antal fuldtidspersoner er antal personer omregnet til fuldtidspersoner ved hjælp af den gennemsnitlige varighed på den valgte ydelse inden for den viste periode. Aldersgruppen 65+ år dækker over 65-66 årige.

Indvandrere total 6048

Efterkommere total 2616

A-dagpenge. Antal personer, gnsn. varighed og fuldtidspersoner. Ledighed og aktivering (bruttoledighed). Mænd

			2011		
			Antal personer	Gnsn. varighed, uger	Antal fuldtidspersoner
Hele landet	16-19 år	Personer med dansk oprindelse	442	10,0	85
		Indvandrere fra ikke-vestlige lande	9	13,5	2
		Efterkommere fra ikke-vestlige lande	12	15,8	4
	20-24 år	Personer med dansk oprindelse	17.075	14,8	4.868
		Indvandrere fra ikke-vestlige lande	826	20,1	319
		Efterkommere fra ikke-vestlige lande	602	19,9	231
	25-29 år	Personer med dansk oprindelse	21.305	16,6	6.792
		Indvandrere fra ikke-vestlige lande	1.919	22,1	817
		Efterkommere fra ikke-vestlige lande	593	22,7	259

Kilde: Registeret for arbejdsmarkedsstatistik (RAM), AMANDA

Anm.: Antal personer viser, hvor mange personer der har modtaget den valgte ydelse i kortere eller længere tid inden for den viste periode. Gnsn. varighed, uger viser ydelsesmodtagernes gennemsnitlige tid på den valgte ydelse inden for den viste periode. Antal fuldtidspersoner er antal personer omregnet til fuldtidspersoner ved hjælp af den gennemsnitlige varighed på den valgte ydelse inden for den viste periode. Aldersgruppen 65+ år dækker over 65-66 årige. Perioder med ferie fra beskæftigelse indgår ikke i målingen.

Indvandrere total 2754

Efterkommere total 1207

6.2 Bilag 2: Spørgeguide til fokusgruppeinterviews

Spørgeguide til fokusgruppeinterviews

Introduktion

Tak fordi I vil deltage – det er en stor hjælp – håber det bliver spændende og lærerigt for os alle.

Tidsramme: I alt 1½ - 2 timer.

Om mig selv: Skriver speciale på kandidatuddannelsen i socialt arbejde.

Om emne: Undersøger socialarbejderes holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger i relation til at komme i uddannelse og arbejde – unge mænd på kontanthjælp eller dagpenge. Anvender betegnelsen socialarbejder uanset uddannelsesbaggrund.

Om fokusgruppe som interviewform: Interviewet er et fokusgruppeinterview. Hensigten er, at I meget gerne må diskutere med hinanden – fx komme med andre eller supplerende synspunkter til hinanden. Jeg vil stille spørgsmål løbende og forsøge at sikre en vis styring.

Videovignet: Vil starte fokusgruppeinterviewet ud med at vise en video, som det er meningen, at I skal forholde jer til og spille jer op i mod. Jeg er både interesseret i at høre om jeres holdninger og jeres erfaringer.

Min tilgang udspringer af interesse og nysgerrighed. Ingen svar er mere rigtige end andre.

Anonymitet – interviewet vil blive behandlet anonymiseret i specialet, dvs. navn og kommune vil ikke fremgå.

Til strukturen: Hvad skal der ske: Præsentationsrunde, videoen vises, åben runde med jeres tanker og indtryk til videoen, herefter følger mere specifikke emner og spørgsmål, til slut en afrunding.

Optage fokusgruppeinterviewet – til eget brug.

Evt. spørgsmål før vi går i gang?

Præsentationsrunde

Navn

Baggrundsvariable: Uddannelse, stilling, hvilke matchgrupper arbejdes med, antal års erfaring med målgruppen (alder og køn).

Videoen vises

Videoen varer knap 8 minutter. Viser en samtalsituation mellem en socialarbejder og en minoritetsetnisk ung mand, der er det første møde mellem dem.

Skriv evt. jeres tanker og indtryk ned undervejs.

Åben runde efter videoen er set

Hvad er jeres umiddelbare tanker om det, I har set?

Hvilket indtryk gør den på jer?

Hvor realistisk eller genkendelig er samtalen?

Holdninger til minoritetsetniske unge mænds problemstillinger

Hvad tænker I om socialarbejderens tilgang til den unge mand?

- Hvad tænker I var særligt godt/skidt i socialarbejderens tilgang?
- Hvad tænker I, at hun burde have reageret på – eller hvad var godt, at hun ikke reagerede på?
- Har I forståelse for hendes måde at handle på?

Hvad tænker I, at hun evt. skulle have gjort anderledes? Eller hvad gør I anderledes?

- Var der noget, hvor I tænker, at sådan ville I aldrig gøre – eller sådan ville jeg helt sikkert også gøre?

Hvordan vurderer I hans situation/betingelser/muligheder som minoritetsetnisk ung mand?

- Hvad tager I med i en vurdering af hans situation?
- Hvordan er jeres forståelse for den unge mand?

Hvad kendetegner – ud fra jeres viden og erfaringer – målgruppen af minoritetsetniske mænd?

- Hvilken betydning har de unge mænds etniske baggrund?
- Hvor homogen/uhomogen vurderes målgruppen?
- Hvornår slår etnisk baggrund igennem uanset socioøkonomisk baggrund?

Klienten kommer under samtalen ind på:

(kan spørges ind til dette, hvis det ikke er kommet på banen af sig selv):

- Forældrenes forventninger til ham
- Den manglende støtte under uddannelsen
- Hans manglende motivation til uddannelse
- Negative rollemodeller – familie/venner der ikke udnytter deres uddannelse
- At han bare hænger ud med vennerne og laver ingenting
- Evt. diskrimination på arbejdsmarkedet
- Manglende netværk til at finde arbejde

Hvad tænker I om det? Hvilken betydning har det? Hvad lægger I i dette?

Holdninger til egnet indsats til minoritetsetniske unge mænd

Hvad tænker I om socialarbejderens måde at agere på i forhold til at lægge en plan for ham i forhold til uddannelse – job – tilbud?

- Var der nogle forhold, hun burde gå dybere ned i?
- Var der noget, hun skulle have lagt mere vægt på?

Hvad, vurderer I, er den mest egnede indsats til den unge mand?

- Hvilke elementer i indsatsen ville være vigtige?
- Hvad skal der tages højde for?

Hvilke typer af indsatser virker – og virker ikke – til målgruppen ud fra jeres erfaringer?

- Er der nogen faktorer, man i højere grad burde tænke med ind?
- Evt. nogle risikofaktorer?

Tænker I andet ind i forhold til valg af indsats til minoritetsetniske unge mænd sammenlignet med etnisk danske unge mænd? Og hvorfor – hvorfor ikke?

- Skal der en særlig indsats til? Fx særlig støtte?
- Bruger I andre tilbud til dem? Hvorfor/hvorfor ikke?

Hvad giver muligheder – og hvad begrænser – i forhold til valg af indsatser til målgruppen?

- I lovgivningen?
- I jeres organisation?
- I den førte politik?
- Andet?

Hvilken betydning skal nogle af de forhold, som klienten kommer ind på under samtalen, have i forhold til at lægge en plan for ham?

(Jf. punkter i ovenstående afsnit, fx manglende støtte, manglende netværk til at finde arbejde, manglende motivation til uddannelse, evt. diskrimination på arbejdsmarkedet).

Socialarbejderen kommer under samtalen ind på:

(kan spørges ind til dette, hvis det ikke er kommet på banen af sig selv):

- Uddannelse igen og igen

- Muligheder for hjælp via tilbud hos Jobklar
- Mulighed for virksomhedspraktik med mentorstøtte

Hvad tænker I om det? Hvilken betydning har det? Hvad lægger I i dette?

Uddybende og opfølgende spørgsmål (gennemgående under hele interviewet)

Hvad indgår i jeres vurderinger/overvejelser?

- Kan I uddybe det – begrund det?
- Hvor vigtigt er det?

Hvad bygger I det, I siger, på? (Følelser, viden, handletendenser).

- Hvilke følelser vækkes?
- Hvilken viden inddrager I?
- Evt. undersøgelser/forskning?

Hvad er jeres egne oplevelser og erfaringer?

- Hvilke andre erfaringer eller synspunkter har I?

Hvilken betydning har hans etnicitet?

- Hvordan ville det se ud, hvis det var en etnisk dansk ung mand?

Hvad kunne ellers være relevant at tænke med ind?

- Bør andre forhold også indgå i jeres overvejelser?

Vil alle jeres øvrige kollegaer være enige med jer i det?

- Vil nogle have helt andre perspektiver?

Hvilke oplysninger savner I i videoen?

- Oplysninger som ville gøre det lettere at tage stilling til nogle af situationerne?

En ting jeg har hørt flere nævne er... Hvad mener resten af jer om det?

En ting jeg er overrasket over, at ingen har nævnt er... betyder det noget, eller hvad?

Er der noget her til slut, som I tænker, at vi mangler at komme omkring?

Afrunding

Hvordan har I oplevet det at deltage?

Hvor meget mindede diskussionerne i fokusgruppen om nogle diskussioner, I kunne have haft i jeres dagligdag med hinanden eller med andre?

Hvordan var diskussionerne anderledes?

Kunne I bruge det til noget – i situationen og evt. fremadrettet?

Hvordan kan det (metoden) fx bruges til at reflektere over praksis – eller til udvikling heraf?

Andre kommentarer eller spørgsmål?

Igen – tak fordi I ville deltage!

6.3 Bilag 3: Videovignet: <http://www.youtube.com/watch?v=D-TpOiONLKk>

Videovignetten forefindes på internettet på følgende link:

<http://www.youtube.com/watch?v=D-TpOiONLKk>.

Af hensyn til ”skuespillerne” er videovignetten tilgængelig i en begrænset periode. Herefter kan der efter aftale gives adgang ved at tage kontakt til: anjatonder@hotmail.com.

6.4 Bilag 4: Vignetdesign – skitse – til videovignet

Vignetdesign – skitse – til videovignet

Ramme for samtalen:

Samtale i jobcenter mellem socialarbejder i ungeteam og klient = minoritetsetnisk ung mand under 25 år med ikke-vestlig baggrund (jobsamtale efter lov om en aktiv beskæftigelsesindsats § 16).

Klient droppet ud af Teknisk Skole og modtager nu kontanthjælp, dvs. han er bevilget kontanthjælp. Klienten bor hos sine forældre.

Samtalen er første jobsamtale mellem ham og hans socialarbejder og foregår efter ca. 2 måneder på kontanthjælp.

Samtalen indledes

(Socialarbejder indleder samtalen – sætter rammen for, hvad de skal tale om i dag).

Socialarbejder: Jeg kunne se i systemet, at du har fået kontanthjælp før. Du har før været i gang med uddannelse og er stoppet. Så du kender allerede lidt til reglerne. Jeg har før samtalen været inde at tjekke dit CV på Jobnet. Det ser fint nok ud. I hvert fald lige nu.

Vi skal i dag snakke lidt om planer for det videre forløb. Om hvad du vil i forhold til uddannelse/arbejde. Og du har nu modtaget kontanthjælp i et par måneder, så vi skal også tale om, at du skal i gang med et aktiveringstilbud.

Tema: Uddannelse

Socialarbejder: Men lad mig først høre, du er stoppet i uddannelse for et par måneder siden?

Klient: Ja, jeg er droppet ud af Teknisk Skole. Det var for svært for mig. Jeg fik dårlige karakterer. Mine forældre, de synes, det er vigtigt, at jeg får en god uddannelse. Helst som ingeniør. Derfor startede jeg på Teknisk Skole. Så kunne jeg måske senere blive ingeniør. Jeg vil selvfølgelig gerne gøre mine forældre stolte. Det betyder meget for dem.

Socialarbejder: Fik du støtte fra nogen i forhold til uddannelsen?

Klient (undviger): Hvem skulle det da være?

Socialarbejder (går ikke nærmere ind i det): Hvilken vej ønsker du selv at gå, hvis du helt selv kan vælge? Måske er der andre uddannelser, der bedre passer til dig, og som du selv er mere interesseret i? Har du måske overvejet en ungdomsuddannelse eller måske at tage nogle fag først for at forbedre dine karakterer fra folkeskolen. Det skulle så være på SU.

Klient (undviger): Jeg har ikke lyst. Jeg tror ikke, at uddannelse er noget for mig. Ikke lige nu i hvert fald. Jeg har set blandt flere i familien og vennerne, at uddannelse alligevel ikke nytter noget – mange ender alligevel med at arbejde som taxachauffører og lignende eller er arbejdsløse. At de har taget uddannelse hjælper dem ikke.

Socialarbejder (vedr. uddannelsespålæg, § 21 b): I forhold til uddannelse... Da du er under 25 år, skal vi vurdere, om vi mener, at du kan gennemføre en uddannelse på almindelige vilkår – det vil sige på SU, elevløn eller lignende. Det er min vurdering, at det kan du godt. Også selvom at du har prøvet uddannelse et par gange. Du skal derfor komme med nogle forslag til uddannelser, du vil søge ind på.

Klient: Lige nu vil jeg bare arbejde. Jeg er ikke interesseret i uddannelse lige nu.

Socialarbejder: De nævnte regler er krav i lovgivningen, når du modtager kontanthjælp. Jeg har lige printet de her papirer ud i forhold til det (giver ham papirer). Dem skal du udfylde og aflevere til mig igen om senest 1 måned fra dag.

Tema: Arbejde

Socialarbejder: Men hvis du finder arbejde, er det jo også helt fint.

Klient: Lige nu vil jeg bare ud at tjene penge, det er det, jeg har mest lyst til. Måske vil jeg starte egen forretning.

Socialarbejder: Kender du nogle i dit netværk, der kan hjælpe dig med at finde arbejde? Blandt dine venner, familie?

Klient: Nogle af mine venner arbejder eller tager uddannelse og har travlt med deres liv. Andre laver ikke noget, sidder bare hjemme eller mødes ude. Min mor får pension, og min far har selv svært ved at finde noget fast arbejde. Så hvem skal hjælpe mig?

Socialarbejder (går ikke ind i problematikken): Du kan selvfølgelig få hjælp her fra jobcentret, eller via et jobsøgningskursus.

Socialarbejder: Hvilke konkrete jobs har du søgt? Jeg kunne se i dit CV, at du gerne vil arbejde i butik?

Klient: Jeg har søgt mange jobs, på internettet og sådan noget. Der diskrimineres på det danske arbejdsmarked. Det er svært for sådan nogen som mig at finde arbejde. Og nu er der også finanskrise, så er det ekstra svært. Mange af mine venner har mistet deres job.

Socialarbejder (undviger og går ikke ind i problematikken): Det tror jeg nu ikke – det kan være svært for alle unge. Ja, alle i det hele taget.

Klient: Jeg kan jo se på mine venner – mange laver ingenting, de hænger bare ud. Og jeg hænger ud sammen med dem. Hvad skal jeg lave?

Socialarbejder (går ikke ind i det): Jeg har printet nogle ledige jobs ud fra Jobnet. Tænkte det måske var noget for dig. Du kan se på dem – måske bruge det som inspiration. Der er flere lignende jobs derinde (giver ham papirer).

Tema: Indsats

Socialarbejder: Ifølge lovgivningen skal du senest efter 13 uger på kontanthjælp begynde på et tilbud – fx et afklaringsforløb, en virksomhedspraktik eller lignende. Det er ved at være tid nu. Har du selv tænkt over noget?

Klient: Nej, jeg vil faktisk bare finde et arbejde, ikke i noget tilbud.

Socialarbejder: Men du skal i gang nu, sådan er loven. Jeg vil foreslå, at du næste mandag starter i et forløb, der hedder Jobklar, det er 25 timer om ugen. Der kan du blandt andet få hjælp til at kvalificere dit CV, du kan få hjælp til jobsøgning og inspiration til dit uddannelsesvalg. De kan også hjælpe dig videre i en virksomhedspraktik, der kan vi måske bevilge dig noget mentorstøtte.

Klient: En mentor, til hvad, hvorfor skal jeg have det?

Socialarbejder: Det kan være en god hjælp – det var også bare et forslag. Først synes jeg, at du starter i det forløb. Så kan du sammen med vejlederne der lægge en mere præcis plan. Jeg sender jobplan og tilbudsblanketterne hjem til dig med adresse, mødetidspunkt osv. Det er vigtigt, at du forstår, at du har pligt til at deltage. Det kan have konsekvenser, hvis du udebliver. Så kan du miste din kontanthjælp.

Klient: Ja ja, det er fint nok. Jeg skal også bare ud at finde arbejde.

Samtalen afsluttes

(Socialarbejder afslutter samtale. Minder ham om at aflevere papirer vedr. uddannelse. Siger tak for i dag).

6.5 Bilag 5: Oversigt over anvendte koder og kategorier

Kategorierne står som overskrifter – koderne derunder. Det er koderne, der er anvendt i datamaterialet.

Problemstillinger Forventninger Status Forældre Netværk Gruppepres Fordomme Alder Risikogruppe Rollemodeller Viden arbejdsmarked Viden uddannelse Diskrimination Kriminalitet Parallelsamfund Integration Religion Sprog Etnisk/dansk Etnisk/socialt Voice/exit Særlige kendetegn	Holdninger Viden/undersøgelser Viden/uddannelse Viden/kurser Viden/teori Erfaring Personlig Diskurser Doxa Berøringsangst Stigma Homogenitet/generalisering Jeg/vi Engagement Uenighed Uenighed intern Forskel intern
Socialarbejdernes kontekst Organisering Lokalitet Lovgivning Politik Ledelse Økonomi Beslutningskompetence Tilbudsmulighed Tid Sagsmængde Arbejdsmarkedet Uddannelsessteder	Indsatser Indsats Særlig indsats Tilgang Særlig tilgang Konsekvens indsats Arbejds måde Uddannelse/arbejde Motivation
Metode Konsensus søgning Kropssprog Realistisk vignet Refleksion Ny refleksion Metode	Vignet Klient vignet Socialarbejder vignet Tilgang vignet Indsats vignet